

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
UNIVERSITY OF PIRAEUS

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«Διεθνείς και Ευρωπαϊκές πολιτικές στην εκπαίδευση, κατάρτιση και έρευνα»-“Master in International and European Policies on Education, Training and Research”

Διπλωματική εργασία

Πολυπολιτισμικότητα και Πολυγλωσσία στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Μία μελέτη περίπτωσης του Νομού Ευβοίας

Multiculturalism and Multilingualism in Primary education.

A case study of county Evia

Κολούτσου Βασιλική Μ.Π 15014

Επιβλέπων καθηγητής: Γκούσιος Χαράλαμπος

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Γκούσιος Χαράλαμπος, Αναπληρωτής καθηγητής στο Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιώς

Σαμαράς Αθανάσιος, Επίκουρος καθηγητής στο τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιώς

Σιάκας Σπύρος, Επίκουρος καθηγητής στο ΤΕΙ Αθηνών

Η Κολούτσου Βασιλική βεβαιώνω ότι το έργο που εκπονήθηκε και παρουσιάζεται στην υποβαλλόμενη διπλωματική εργασία είναι αποκλειστικά ατομικό δικό μου. Όποιες πληροφορίες και υλικό που περιέχονται έχουν αντληθεί από άλλες πηγές, έχουν καταλλήλως αναφερθεί στην παρούσα διπλωματική εργασία. Επιπλέον τελώ εν γνώσει ότι σε περίπτωση διαπίστωσης ότι δεν συντρέχουν όσα βεβαιώνονται από μέρους μου, μου αφαιρείται ανά πάσα στιγμή αμέσως ο τίτλος.

(υπογραφή)

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θερμές ευχαριστίες, οφείλω στον επιβλέποντα καθηγητή αυτής της διπλωματικής εργασίας, κ. Χαράλαμπο Γκούσιο για τις πολύτιμες συμβουλές του, τη βοήθεια, την επιστημονική του καθοδήγηση και κυρίως την υπομονή και την αμέριστη συμπαράστασή του καθ' όλη τη διάρκεια της εκπόνησης της παρούσας εργασίας.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον κ. Αθανάσιο Σαμαρά για την καθοδήγησή του στο ερευνητικό κομμάτι της εργασίας μου.

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	7
ABSTRACT	8
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	10
ΜΟΝΤΕΛΑ ΤΗΣ ΠΟΛΥΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΤΑΣ	13
ΠΟΛΥΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΤΗΤΑ & ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ - ΟΗΕ.....	18
UNESCO	22
ΠΟΛΥΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΤΗΤΑ & ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	28
ΠΟΛΥΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΤΗΤΑ & ΕΛΛΑΔΑ	37
ΠΟΛΥΓΛΩΣΣΙΑ & ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	47
ΠΟΛΥΓΛΩΣΣΙΑ & ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ	60
UNESCO	60
ΠΟΛΥΓΛΩΣΣΙΑ & ΕΛΛΑΔΑ.....	62
ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ.....	71
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ	75
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ	76
ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΑ ΜΕΤΡΑ	76
Εκπαιδευτικές δεξιότητες.....	77
Πλεονεκτήματα και Μειονεκτήματα διδασκαλίας σε σχολεία δίγλωσσων μαθητών	79
Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα διδασκαλίας σε μεικτές τάξεις.....	84
Αξιολόγηση εκπαιδευτικού έργου.....	89
Μαθησιακές αδυναμίες και άλλα χαρακτηριστικά.....	90
Απόψεις εκπαιδευτικών.....	93
Επιμόρφωση και επιρροή στον τρόπο διδασκαλίας.....	96
Φύλο.....	96
Ηλικία.....	97
Επίπεδο Εκπαίδευσης.....	98
Παρακολούθηση επιμόρφωσης και διδασκαλία.....	99
Παρακολούθηση επιμόρφωσης και δυσκολία διδασκαλίας.....	100
Καταλληλότητα εργασίας σε διαπολιτισμικό περιβάλλον	100
Συμπεράσματα.....	106
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	109

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ	109
ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ	116

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται την έννοια της πολυπολιτισμικότητας. Η ελληνική κοινωνία τα τελευταία χρόνια έχει έρθει αντιμέτωπη να συνυπάρξει με διαφορετικές πολιτισμικές κουλτούρες. Αυτή η κοινωνική αλλαγή έχει φέρει στο προσκήνιο θέματα που χρήζουν επίλυσης. Πάνω σε αυτόν τον άξονα και για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που πιθανόν δημιουργούνται η ελληνική πολιτεία πήρε κάποια μέτρα στηριζόμενη, πάντα, στις αρχές και τις υποδείξεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άλλων διεθνών οργανισμών, όπως είναι η UNESCO. Αυτή η αλλαγή άρχισε να εμπλέκει ολόκληρη την εκπαιδευτική κοινότητα, η οποία δείχνει να κατανοεί την ανάγκη για αλλαγές στη θεσμοθέτηση. Οι εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης του νομού Ευβοίας, παρά τη γενικότερη ελλειπή τους επιμόρφωση σε θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, φαίνεται να κατανοούν τις ιδιαίτερες συνθήκες που έχουν προκύψει και να προσπαθούν να προσαρμοστούν σε αυτές για την αρμονική συνύπαρξη, την αλληλοαποδοχή και τη γνωστική ευημερία όλων των μαθητών και μαθητριών.

Λέξεις κλειδιά: Πολυπολιτισμικότητα, Πολυγλωσσία, Νομοθετικό πλαίσιο, Εκπαίδευση, Ευρώπη, Ελλάδα, Διεθνείς Οργανισμοί

ABSTRACT

The present work deals with the concept of multiculturalism. Greek society has, in recent years, been confronted with different cultures. This social change has brought to the fore issues that need to be resolved. On this term and in addressing the problems posed by the Greek state, it has taken some measures based always on the principles and suggestions of the European Union and other international organizations such as UNESCO. This change began to involve the entire educational community, which seems to understand the need for changes in institutionalization. Primary school teachers in the prefecture of Evia, despite their general lack of education in intercultural education, they seem to understand the particular circumstances that have arisen and try to adapt to them for the harmonious coexistence, acceptance and cognitive well-being of all students.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ελληνική κοινωνία τα τελευταία χρόνια προσπαθεί να συνυπάρξει με διαφορετικές πολιτισμικές κουλτούρες .Από χώρα μετανάστευσης έγινε χώρα υποδοχής μεταναστών και από την εθνική ομοιογένεια πέρασε σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία. Αυτή η αλλαγή έχει επιφέρει θέματα που ζητούν άμεση επίλυση σε διάφορες πτυχές της κοινωνικής ζωής .Ένα από αυτά τα θέματα είναι και η εκπαίδευση των παιδιών που βρίσκονται στη χώρα μας με διαφορετικές γλωσσικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες.

Η Ελληνική πολιτεία θέλοντας να αντιμετωπίσει το πρόβλημα που προέκυψε αλλά και μετά από συστάσεις της Ε.Ε καθώς και των διεθνών οργανισμών πήρε κάποια μέτρα όσον αφορά την εκπαίδευση των μειονοτικών πληθυσμών στη χώρα μας. Αλλά ένα τέτοιο ζήτημα απαιτεί μια πολύπλευρη αντιμετώπιση καθώς η επίλυση του απαιτεί μια συστηματική προσπάθεια διαφόρων πλευρών που εμπλέκονται σε αυτό. Έτσι εκτός από το καθαρά νομοθετικό πλαίσιο σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση ενός τέτοιου θέματος παίζει και όλη η εκπαιδευτική κοινότητα καθώς εμπλέκεται ενεργά στο όλο ζήτημα.

Η αλλαγή από μια εθνική ομοιογένεια σε μια κοινωνία με γλωσσική και πολιτισμική ποικιλομορφία επιβάλουν στην ελληνική πολιτεία τη θεσμοθέτηση νέων πολιτικών μέτρων σχετικά με την εκπαίδευση.

Οι περισσότεροι σήμερα κατανοούν την ανάγκη παροχής της πολυπολιτισμικής εκπαίδευσης. Σύμφωνα με τον Banks¹: «Οι άνθρωποι που γνωρίζουν τον κόσμο μόνο από τη δική τους πολιτισμική και εθνική οπτική γωνία χάνουν σημαντικά τμήματα της ανθρώπινης πείρας και παραμένουν πολιτισμικά και εθνικά εγκλωβισμένοι. Κύριος σκοπός της πολυπολιτισμικής εκπαίδευσης είναι να βοηθήσει τους μαθητές και σπουδαστές να αποκτήσουν μεγαλύτερη αυτογνωσία, βλέποντας τον εαυτό τους με τα μάτια άλλων πολιτισμών. Η πολυπολιτισμική εκπαίδευση θεωρεί δεδομένο ότι μετά τη γνωριμία και την κατανόηση θα ακολουθήσει ο σεβασμός ». (Banks 2004)

¹ J. Banks : Εισαγωγή στην πολυπολιτισμική εκπαίδευση Εκδ. Παπαζήση Αθήνα 2004 σελ. 21-22

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Υπάρχει μια ασάφεια σχετικά με την έννοια της «πολυπολιτισμικής» ή «διαπολιτισμικής» εκπαίδευσης καθώς οι περισσότεροι ακαδημαϊκοί χρησιμοποιούν το δεύτερο όρο επειδή ο όρος «πολυπολιτισμικός» θεωρούν ότι υπονοεί ένα παράλληλο σύστημα .

Σύμφωνα με το Μ.Δαμανάκη², η πολυπολιτισμική κατάσταση που επικρατεί στις χώρες υποδοχής είναι συνέπεια της μετανάστευσης εργατικού δυναμικού σε αυτές τις χώρες και αποτελεί την «αφετηρία» της διαπολιτισμικής ιδέας. Μερικοί ερευνητές χρησιμοποιούν τον όρο «διαπολιτισμικότητα» (interculturalism), για να αναλύσουν και να περιγράψουν , από τη μια πλευρά αυτή την πολυπολιτισμική κατάσταση (αναλυτική διάσταση του όρου) και για να διατυπώσουν, από την άλλη, τους στόχους της διαπολιτισμικής αγωγής (κανονιστική διάσταση) (Porscher 1979).

Άλλοι πάλι ερευνητές (π.χ Hohmann 1983) διαχωρίζουν τους όρους «Πολυπολιτισμικότητα» (Multiculturalism) και «διαπολιτισμικότητα» χαρακτηρίζοντας με το πρώτο την υπάρχουσα κατάσταση, δηλαδή «το τι είναι» και εκφράζοντας με το δεύτερο « το τι θα πρέπει να είναι»

Η Διαπολιτισμική αγωγή δεν απευθύνεται μόνο στις μειονότητες αλλά σε όλα τα παιδιά του σχολείου και δίνει την δυνατότητα να γνωρίσουν άλλους πολιτισμούς να αλληλεπιδρούν μεταξύ τους και να αλληλοεξαρτώνται σε πνεύμα όμως αμοιβαίου σεβασμού. Καταπολεμά επίσης τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις κάτι που θα έχει ως αποτέλεσμα το όφελος του κοινωνικού συνόλου γενικά.

Βασίζεται επίσης στην αλληλεπίδραση μεταξύ ανθρώπων που μιλούν διαφορετική γλώσσα, θρησκεία κουλτούρα και που έχουν διαφορετικές απόψεις, αξίες ,αρχές παραδόσεις καθώς και σε κοινωνικές και οικονομικές διαφορές ή διαφορές φύλου.

Οι αξίες που πηγάζουν από τη διαπολιτισμική αγωγή είναι η ανεκτικότητα, η ελευθερία η αποδοχή στη διαφορετικότητα, ο πλουραλισμός η συνεργασία κ.τ.λ. Η διαπολιτισμική αγωγή προωθεί τη σταθερότητα όχι μόνο στη τοπική αλλά και στη διεθνή κοινότητα.

² Μ.Δαμανάκης. Η Εκπαίδευση των παλινοστούτων και Αλλοδαπών μαθητών στην Ελλάδα» Διαπολιτισμική Προσέγγιση Guttenberg Αθήνα 2005 σελ.39

Αποτελεί ένα χρήσιμο εργαλείο καταπολέμησης του ρατσισμού και της ξενοφοβίας και προωθεί τις ίσες ευκαιρίες, την ανάπτυξη της δημοκρατίας και τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Βοηθά επίσης τους ανθρώπους να αναπτύξουν στρατηγικές που θα τους επιτρέψουν να αποδέχονται τη διαφορετικότητα και να σέβονται τους άλλους πολιτισμούς και τις διαφορετικές πολιτισμικές ταυτότητες. Σύμφωνα με το Δαμανάκη³ οι μετανάστες είναι φορείς ενός πολιτισμού ο οποίος έχει δεχτεί επιδράσεις από τον πολιτισμό της χώρας υποδοχής. Η διαπολιτισμική θεωρία αποδέχεται τον «ενδιάμεσο πολιτισμό» των μεταναστών ως ισότιμο με τους πολιτισμούς της χώρας προέλευσης και της χώρας υποδοχής. Αποδεχόμενοι λοιπόν αυτή την ταυτότητα αποδεχόμαστε ταυτόχρονα και τους ανθρώπους καθώς και τα παιδιά τους.

Η εκπαίδευση οφείλει και πρέπει να αναζητήσει νέους τρόπους μάθησης και διδασκαλίας που ανταποκρίνονται σε πολιτισμικές συνθήκες και να δίνει χώρο και στα παιδιά των μεταναστών. Η μονόγλωσση αποκλειστικά εκπαίδευση που αγνοεί την άλλη ταυτότητα των μεταναστών και δέχεται μόνο την ελληνική οδηγεί σε μια μονόπλευρη αντιμετώπιση του θέματος που σκοπό της έχει την αφομοίωση στον ελληνικό πολιτισμό και όχι στην απόκτηση μιας διαπολιτισμικής ταυτότητας.

Το σχολείο λοιπόν πρέπει να έχει στόχο τα προγράμματα του να βελτιώνουν την ισότητα στη μάθηση για όλους τους μαθητές ανεξάρτητα από το φύλο, τη φυλή, τις εθνικές ή πολιτισμικές διαφορές και να βοηθήσουν όλους τους μαθητές να αποκτήσουν πιο δημοκρατικές αξίες και πεποιθήσεις και να καλλιεργήσουν τις γνώσεις που θα τους βοηθήσουν να ζουν σε μια πολιτισμική κοινωνία.

Ένα πολιτισμικό σχολείο που δέχεται μόνο ένα κυρίαρχο πολιτισμό οδηγεί σε ένα εθνοκεντρικό σύστημα που αναπαράγει στερεότυπα, προκαταλήψεις ή και ρατσιστικές αντιλήψεις. Σύμφωνα με τη διαπολιτισμική αγωγή το σχολείο οφείλει να αναγνωρίσει τη γλώσσα και τον πολιτισμό των μεταναστών και να μην τους θεωρεί ως μια μειονότητα που στόχος είναι η αφομοίωση τους από τη χώρα υποδοχής.

³ Μ.Δαμανάκης. Πολυπολιτισμική - Διαπολιτισμική Αγωγή. Αφετηρία, στόχοι, προοπτικές Στο περιοδικό «Τα Εκπαιδευτικά», τεύχος 16/1989 (σσ. 76-87). (Εισήγηση στο παγκόσμιο συνέδριο για την παιδεία και την εκπαίδευση των ελληνοπαίδων εξωτερικού στην Αθήνα, 9-11 Μαΐου 1989 σελ.,5)

Σύμφωνα με τον Banks⁴ κάθε παιδί έρχεται στο σχολείο με μια εθνική ταυτότητα και αυτές οι ταυτοποιήσεις είναι συνειδητές ή ασυνειδητές. Αυτό πρέπει να αναγνωρίζεται από το δάσκαλο και να γίνεται σεβαστό και ακόμα να είναι η βάση για τις δραστηριότητες μάθησης μέσα στην τάξη. Το θέμα εδώ είναι να αναγνωρίσουμε τις διαφορές αντί να τις αγνοήσουμε. Εξίσου επίσης σημαντικό είναι τα παιδιά να μάθουν να αναγνωρίζουν και να σέβονται και την δική τους εθνική ταυτότητα αλλά και την ταυτότητα των άλλων παιδιών. Αυτή η αναγνώριση των μεμονωμένων εθνικών ταυτοτήτων είναι το σημείο εκκίνησης για την υποδοχή τόσο του δασκάλου προς τον μαθητή όσο και των μαθητών μεταξύ τους. Αποτελεί επίσης την βάση για το επόμενο στάδιο που είναι η αναγνώριση μιας εθνικής ταυτότητας.

Η εθνική ταυτότητα του κάθε ατόμου απαιτεί την κατανόηση του/της και τη δέσμευση του για τα δημοκρατικά ιδεώδη όπως η ανθρώπινη αξιοπρέπεια, η δικαιοσύνη και η ισότητα. Στόχος λοιπόν είναι το να γίνουν αποτελεσματικά μέλη μιας δημοκρατικής κοινωνίας. Η ισχυρή εθνική ταυτότητα ενός ατόμου είναι απαραίτητη για την ανάπτυξη μιας παγκόσμιας ταυτότητας.

Καθώς η κοινωνία μας εξαρτάται όλο και περισσότερο από άλλες κοινωνίες είναι ουσιαστικό τα σχολεία να αντιμετωπίζουν τα παγκόσμια προβλήματα στο σύνολο τους. Τα παιδιά τα οποία τα έχουν αναπτύξει μαζί μια ισχυρή εθνοτική και εθνική ταυτότητα έχουν την προοπτική να αναπτύξουν επίσης μια παγκόσμια ταυτότητα που θα τους κάνει καλύτερους πολίτες της παγκόσμιας κοινότητας. Με άλλα λόγια δηλαδή τα εκπαιδευτικά προγράμματα και η μάθηση χρειάζεται να προχωρήσουν στην αναγνώριση πρώτα της εθνοτικής μετά της εθνικής και τέλος της παγκόσμιας ταυτότητας. Είναι τέλος σημαντικό να γνωρίζει κανείς ότι οι προσωπικές ταυτότητες δεν είναι στατικές αλλά συνεχώς εξελίσσονται και έτσι είναι σημαντικό για τα προγράμματα σπουδών να δίνουν έμφαση και στην ανάπτυξη των τριών ταυτοτήτων σαν μια διαδικασία μάθησης.

⁴Banks, 1988, p.43 στο P.Gorski and Covert. B. 1996; 2000 Defining Multicultural Education. Διαθέσιμο στο <http://www.itari.in/categories/multiculturalism/DefiningMulticulturalEducation.pdf>

ΜΟΝΤΕΛΑ ΤΗΣ ΠΟΛΥΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΤΑΣ

Η ένταξη των αλλοδαπών μαθητών στην σχολική τάξη επέφερε διάφορα θέματα που χρειάζονταν άμεση αντιμετώπιση, όμως η επίλυση τους δεν ήταν ενιαία και αποτελεσματική αλλά υπήρξαν πολλά και διαφορετικά μοντέλα εκπαιδευτικών συστημάτων:

A. Το αφομοιωτικό μοντέλο που έχει ως στόχο την αφομοίωση των μειονοτικών πληθυσμών και την έλλειψη οποιασδήποτε αναφοράς σε άλλα φυλετικά ή εθνικά χαρακτηριστικά. Δεν δέχεται καμιά πολιτισμική ιδιαιτερότητα αντίθετα προσπαθεί να αφομοιώσει κάθε πολιτισμική ιδιαιτερότητα σε μια στενά εθνοκεντρική διάσταση.

Σύμφωνα με τον Π.Γεωργογιάννη⁵ ειδικότερα στην εκπαίδευση το αφομοιωτικό μοντέλο σήμαινε πως όλοι οι μαθητές ανεξάρτητα από την εθνική και πολιτισμική τους προέλευση πρέπει να αποκτήσουν γνώσεις και ικανότητες που θα τους επιτρέψουν να συμμετάσχουν στο κοινό εθνικό πολιτισμό και πως το μόνο μέσο γι' αυτόν το σκοπό είναι η γρήγορα εκμάθηση της επίσημης γλώσσας (η γλώσσα της χώρας υποδοχής) και του εθνικού πολιτισμού της.

B. Το μοντέλο της ενσωμάτωσης το οποίο δέχεται και αναγνωρίζει ότι κάθε μεταναστευτική ομάδα έχει το δικό της πολιτισμό, ο οποίος όμως μπορεί να εκφράζεται και να συνυπάρχει στο βαθμό που δεν βάζει σε κίνδυνο τον κυρίαρχο πολιτισμό. Φαίνεται λοιπόν ότι ενώ σκοπός του αφομοιωτικού μοντέλου είναι η αποκοπή από τον «εξωγενή» πολιτισμό και η ολοκληρωτική αφομοίωση του στον κυρίαρχο πολιτισμό αντίθετα στο μοντέλο της ενσωμάτωσης ο πολιτισμός της μειονότητας γίνεται μέρος της κυρίαρχης εθνικής ταυτότητας.

Σύμφωνα με τον Γ.Νικολάου⁶ η πολιτισμική ετερότητα εδώ γίνεται αποδεκτή στο βαθμό που δεν εμποδίζει την ενσωμάτωση και δε θέτει σε κίνδυνο τις πολιτισμικές αρχές της κυρίαρχης κοινωνίας. Ωστόσο ο σεβασμός και η ανοχή αυτής της πολιτισμικής ετερότητας αφορά θρησκευτικές πεποιθήσεις, ήθη και έθιμα, μουσική, γιορτές κ.τ.λ. που δεν αποτελούν το βασικό δομικό υπόβαθρο της κοινωνίας.

Έτσι ενώ το μοντέλο αυτό δέχεται την διαφορετικότητα όμως απαιτεί από τα παιδιά να προσαρμοστούν στις εκπαιδευτικές και κοινωνικές δομές της χώρας υποδοχής τους.

⁵ Π.Γεωργογιάννης, Θέματα – Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης Gutenberg Αθήνα 1999 σελ. 46

⁶ Γ.Νικολάου: Ένταξη και εκπαίδευση των αλλοδαπών μαθητών στο Δημοτικό σχολείο. Πεδίο Αθήνα 2011 σελ. 122

Γ. Το πολυπολιτισμικό μοντέλο το οποίο εμφανίζεται στη δεκαετία του 1970 και το οποίο προσπάθησε να δώσει λύσεις στις εκπαιδευτικές ανάγκες των παιδιών που προέρχονταν από διαφορετικές πολιτισμικές κουλτούρες και τα οποία αντιμετώπιζαν σοβαρά προβλήματα με την εκπαίδευση τους στην χώρα υποδοχής. Το μοντέλο αυτό δέχεται τις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες των μεταναστευτικών μειονοτήτων και προσπαθεί να διαμορφώσει ένα κοινωνικό πλαίσιο μέσα στο οποίο να μπορούν να συνυπάρχουν όλοι οι πολιτισμοί.

Σύμφωνα με τον Π.Γεωργογιάννη⁷ οι υποστηρικτικές του συγκεκριμένου εκπαιδευτικού μοντέλου θεωρούν ότι η κοινωνική συνοχή προωθείται με την αναγνώριση των πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων των μεταναστευτικών ομάδων και τη διαμόρφωση ενός κοινωνικού πλαισίου, μέσα στο οποίο θα μπορούν να συνυπάρχουν και να αναπτύσσονται όλοι οι πολιτισμοί, χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η ενότητα και η συνοχή της. Στον τομέα της εκπαίδευσης αναγνωρίζεται η αναγκαιότητα της γνώσης από το παιδί του εθνικού του πολιτισμού και της εθνικής του παράδοσης, προκειμένου να βελτιωθεί η σχολική του επίδοση και να υπάρξουν ίσες ευκαιρίες για όλα τα παιδιά.

Όμως ενώ το πολυπολιτισμικό μοντέλο εστιάζει σε πολιτισμικές διαφορές και στη συνύπαρξη αυτών των πολιτισμών ωστόσο δεν θέτει τις προϋποθέσεις για την απαραίτητη αλληλεπίδραση αυτών των πολιτισμών. Για αυτό το λόγο είναι πιθανόν τις περισσότερες φορές να προκαλεί στερεότυπα από ότι να αντιμετωπίζει το θέμα της διαφορετικής πολιτισμικής κουλτούρας.

Δ. Το αντιρατσιστικό μοντέλο εμφανίζεται κυρίως στην Αγγλία και την Αμερική στα τέλη της δεκαετίας του 80. Κύριος στόχος του είναι η ισότητα στην εκπαίδευση ενάντια σε εθνικές ή φυλετικές διακρίσεις καθώς και κοινωνική δικαιοσύνη και η παροχή ίσων ευκαιριών ώστε όλοι να μπορούν να συμμετέχουν ισότιμα σε όλα όσα η κοινωνία παρέχει. Επίσης στόχος τους είναι να εξαλείψει ρατσιστικά πρότυπα και να απελευθερώσει την κοινωνία από προκαταλήψεις και στερεότυπα. Προσπαθεί ακόμα να στοχεύσει στην εξάλειψη των θεσμών και των δομών που η κυρίαρχη πολιτισμική οικονομική και κοινωνική ομάδα επιβάλλει και να δημιουργήσει μία πιο δίκαιη κοινωνία, για τις μειονότητες, τους μετανάστες και γενικά όσους καταπιέζονται από ένα κυρίαρχο σύστημα. Το μοντέλο αυτό εστιάζει περισσότερο στις κοινωνικές δομές και στους θεσμούς του κράτους και κατά συνέπεια στο σχολείο που ως ένα κύτταρο της κοινωνίας θα πρέπει να αλλάξει με στόχο μία πιο ισότιμη

⁷ Π.Γεωργογιάννης ο.π σελ 48

αντιμετώπιση όλων των μαθητών στο σύνολό τους και το οποίο θα παρέχει ίσες ευκαιρίες ανάπτυξης ανεξαρτήτως όλων των διακρίσεων.

Φαίνεται λοιπόν ότι όλα τα προηγούμενα μοντέλα αδυνατούν να δώσουν λύση σε ένα τέτοιο ζήτημα αλλά αντίθετα επιτείνουν και οξύνουν αυτή τη συνύπαρξη. Ιδίως το αφομοιωτικό και το μοντέλο της ενσωμάτωσης το οποίο υπονομεύει άτυπες μορφές αποκλεισμού. Ο τρόπος αντιμετώπισης των εκπαιδευτικών απέναντι σε μαθητές με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες όπως δείχνουν οι έρευνες διαφέρει ανάλογα με τα στερεότυπα και τις αντιλήψεις των ίδιων. Πάντως οι παιδαγωγικοί μέθοδοι που ακολουθούνται κάθε φορά φαίνεται να επηρεάζουν άμεσα τόσο τη σχολική τους επίδοση όσο και τις σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των μαθητών σε ένα σχολικό περιβάλλον.

Ε. Το διαπολιτισμικό μοντέλο, σύμφωνα με τον Γ.Νικολάου (2011)⁸, μπορεί να χαρακτηριστεί ως εξέλιξη του πολυπολιτισμικού. Ωστόσο διαφέρει από το πολυπολιτισμικό καθώς εστιάζει στην επικοινωνία και την αλληλεπίδραση που αναπτύσσονται μεταξύ των πολιτισμών.

Ο Helmut Essinger ορίζει τη διαπολιτισμική εκπαίδευση ως την παιδαγωγική απάντηση στα προβλήματα διαπολιτισμικής φύσης που ανακύπτουν σε μία πολιτισμική και πολυεθνική κοινωνία. Σύμφωνα με τον Essinger, οι βασικές αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης είναι τέσσερις.

- **Εκπαίδευση για ενσυναίσθηση** που σημαίνει να μάθουμε να κατανοούμε τους άλλους, να τοποθετούμε, τον εαυτό μας στη θέση τους, να βλέπουμε τα προβλήματά τους μέσα από τα δικά τους μάτια και να καλλιεργούμε τη συμπάθειά μας για αυτούς. Πρώτιστο στο έργο της εκπαίδευσης είναι να ενθαρρύνει το άτομο να ενδιαφερθεί για τους άλλους, τα προβλήματά τους και τη διαφορετικότητά τους.
- **Εκπαίδευση για αλληλεγγύη.** Θεωρείται βασικός στόχος της εκπαίδευσης σε μία ανθρώπινη κοινωνία. Η έννοια της αλληλεγγύης υποδηλώνει μία έκκληση για την καλλιέργεια μιας συλλογικής συνείδησης, η οποία υπερβαίνει τα όρια των ομάδων των φίλων και των κρατών καθώς επίσης και μία έκκληση για παραμερισμό της κοινωνικής ανισότητας και αδικίας.

⁸ Γ.Νικολάου ένταξη και εκπαίδευση αλλοδαπών μαθητών στο δημοτικό σχολείο ό.π. σελ 130

- **Εκπαίδευση για διαπολιτισμικό σεβασμό.** Σε μία κοινωνία που στερείται σεβασμό στην πολιτισμική ετερότητα η αρχή αυτή θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική. Ο εκσυγχρονισμός που δεν σέβεται την ιστορική μνήμη δεν μπορεί να σέβεται και τον πολιτισμό. Ο σύγχρονος τρόπος ανάπτυξης εκμεταλλεύεται και καταστρέφει τόσο το φυσικό περιβάλλον όσο και τον πολιτισμό του ανθρώπου. Ο σεβασμός του πολιτισμού μπορεί να πραγματοποιηθεί με το άνοιγμά μας στους άλλους πολιτισμούς, ενώ αποτελεί ταυτόχρονα και μία πρόσκληση στους άλλους να συμμετέχουν στο δικό μας πολιτισμό.
- **Εκπαίδευση εναντίον του εθνικιστικού τρόπου σκέψης,** που σημαίνει εξάλειψη των εθνικών στερεοτύπων και προκαταλήψεων για να μπορέσουν οι διαφορετικοί λαοί να ανοίξουν διάλογο και να επικοινωνήσουν μεταξύ τους. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση είναι πάνω από όλα μία έκκληση για συνάντηση και διάλογο που θα σπάσει τον επαρχιωτισμό της εθνικής καταγωγής και θα ανοίξει ένα δρόμο στην αλληλεγγύη με τους συνανθρώπους μας ανεξάρτητα από την εθνική και πολιτισμική τους προέλευση.

Η διαπολιτισμική αγωγή διατυπώνει κάποιους στόχους έτσι ώστε οι νέες γενιές να μπορούν να ανταποκριθούν σε μία πολυπολιτισμική κοινωνία. Σύμφωνα με τον Μ. Δαμανάκη⁹ οι αρχές αυτές βασίζονται σε ορισμένες θεωρητικές αρχές (αξιώματα που της έχει δανειστεί κυρίως από την ανθρωπολογία και την εθνολογία καθώς και από την κοινωνιολογία της εκπαίδευσης).

A) Αρχή της ισοτιμίας των πολιτισμών

Η αρχή αυτή έχει επιφέρει αρκετές δυσκολίες καθώς υπάρχει ένας ανταγωνισμός μεταξύ των πολιτισμών. Στόχος της πολιτισμικής αγωγής δεν είναι να βάλει τα άτομα στην διαδικασία της επιλογής ποιά στοιχεία ή αξίες θα υιοθετηθούν ή ποιά θα απορριφθούν. Μία τέτοια αντίληψη οδηγεί στη συλλογιστική της αφομοίωσης. Αντίθετα η διαπολιτισμική αγωγή επιδιώκει να ευαισθητοποιήσει όλους ώστε να υπάρχει κατανόηση, αποδοχή και αναγνώριση ανάμεσα στα μέλη των μεταναστών αλλά και των ανθρώπων που ζουν στη χώρα υποδοχής.

⁹ Μ.Δαμανάκης Πολιτισμική-Διαπολιτισμική αγωγή αφετηρία στόχοι προοπτικές ό.π.

B) Η υπόθεση του ελλείμματος και της διαφοράς

Η αρχή αυτή λαμβάνει υπόψιν της ότι τα παιδιά των διαφόρων κοινωνικών στρωμάτων έρχονται στο σχολείο με διαφορετικό μορφωτικό υπόβαθρο. Σύμφωνα με τον Bernstein (1972 και 1975) ο γλωσσικός κώδικας των παιδιών που προέρχονται από τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα είναι διαφορετικός από τον γλωσσικό κώδικα που χρησιμοποιούν τα παιδιά από τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα. Το μεν πρώτο το ονομάζει «επεξεργασμένο» ενώ το δεύτερο «περιορισμένο» γλωσσικό κώδικα. Η αρχή αυτή θέλει οι διάφορες κοινωνικό-πολιτισμικές ομάδες να διατηρούν και να καλλιεργούν τα στοιχεία τους μέσα σε ένα ανοιχτό σχολικό και κοινωνικό σύστημα και όχι η μια ομάδα να προσπαθεί να εξομοιωθεί με την άλλη. Εικονίζει, ουσιαστικά, την περίπτωση των μεταναστών που προσπαθούν να αφομοιωθούν από τις αξίες του κυρίαρχου πολιτισμού της χώρας υποδοχής.

Γ) Η αρχή των ίσων ευκαιριών

Η τρίτη αρχή της διαπολιτισμικής αγωγής αναγνωρίζει ότι για να μπορούν οι μετανάστες να έχουν ίσες ευκαιρίες όσον αφορά το μορφωτικό τους επίπεδο και την απόκτηση μιας κοινωνικό-πολιτισμικής ταυτότητας πρέπει να αναγνωρίζονται τόσο η γλώσσα όσο και ο πολιτισμός τους και όχι να προσπαθούν να αφομοιώσουν όλα τα στοιχεία των μεταναστών μέσα στο κυρίαρχο γλωσσικό, κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον, θεωρώντας τους μετανάστες ως εμπόδιο στην ομαλή εξέλιξη του σχολικού περιβάλλοντος.

ΠΟΛΥΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΤΗΤΑ & ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ - ΟΗΕ

Η προστασία του δικαιώματος στην εκπαίδευση γενικά αλλά και ειδικά όσον αφορά τις μειονότητες αναφέρεται για πρώτη φορά στα πλαίσια του οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών. Η οικουμενική διακήρυξη ανθρωπίνων δικαιωμάτων παίζει ένα σημαντικό ρόλο για τις ομάδες που ιστορικά αποκλείονται ή στιγματίζονται και προσπαθεί να επιφέρει την ισότητα για κάθε είδους μειονότητα θρησκευτική, φυλετική, εθνοτική κ.λ.π. και να θέσει τις βάσεις για μία πιο δημοκρατική διακυβέρνηση των κρατών. **Ο χάρτης των Ηνωμένων Εθνών**¹⁰ που υπογράφηκε το 1945 διακηρύσσει την πίστη στα θεμελιώδη δικαιώματα και την αξία του ανθρώπου ανάμεσα σε αυτά στο άρθρο 26 γίνεται λόγος και για το δικαίωμα στην εκπαίδευση. Συγκεκριμένα το άρθρο υπογραμμίζει δύο ουσιαστικές βασικές λειτουργίες στην εκπαίδευση που είναι: α) ότι η εκπαίδευση πρέπει να αποβλέπει στην πλήρη ανάπτυξη της προσωπικότητας και στην ανάπτυξη του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών β) ότι η εκπαίδευση πρέπει να προάγει την κατανόηση, την ανεκτικότητα τη φιλία ανάμεσα σε όλα τα έθνη, φυλές και τις θρησκευτικές ομάδες και να ευνοεί την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων των Ηνωμένων Εθνών για τη διατήρηση της ειρήνης.

Επίσης στο Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα¹¹ στο άρθρο 26 αναφέρεται ότι ο νόμος πρέπει να απαγορεύει κάθε διάκριση και να εγγυάται σε όλα τα πρόσωπα ίση και αποτελεσματική προστασία έναντι κάθε διάκρισης, ιδίως λόγω φυλής, χρώματος, γένους, γλώσσας, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής προέλευσης, περιουσίας, γέννησης ή άλλης κατάστασης.

Επιπλέον στο άρθρο 27 γίνεται λόγος για τα πρόσωπα που ανήκουν σε εθνοτικές, θρησκευτικές ή γλωσσικές μειονότητες, τα οποία δεν μπορούν να στερηθούν του δικαιώματος να έχουν από κοινού με τα άλλα μέλη της ομάδας τους, τη δική τους πολιτιστική ζωή, να εκδηλώνουν και να ασκούν τη δική τους θρησκεία, ή να χρησιμοποιούν τη δική τους γλώσσα.

¹⁰ UNRIC. (1948,10 Δεκεμβρίου). *Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα*. Διαθέσιμο στο http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/grk.pdf

¹¹ UNRIC. (1966, 16 Δεκεμβρίου). *Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα*. Διαθέσιμο στο https://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=26230&Itemid=33

Με τη σύμβαση του 1951¹² για το καθεστώς των προσφύγων που υπογράφηκε στη Γενεύη στις 28 Ιουλίου του 1951, στο άρθρο 3 γίνεται λόγος για την ίση μεταχείριση απέναντι στους πρόσφυγες. Τα συμβαλλόμενα κράτη οφείλουν να εφαρμόζουν τις διατάξεις της Σύμβασης απέναντι στους πρόσφυγες χωρίς διακρίσεις ως προς τη φυλή, τη θρησκεία και τη χώρα καταγωγής τους. Στο άρθρο 22 επίσης γίνεται λόγος για την ίση μεταχείριση των προσφύγων σχετικά με τη στοιχειώδη εκπαίδευση. Επίσης αναφέρεται ότι οι χώρες οφείλουν να παρέχουν στους αλλοδαπούς τις ίδιες συνθήκες εκπαίδευσης καθώς και την εισαγωγή τους στα εκπαιδευτικά ιδρύματα και την αναγνώριση αλλοδαπών σχολικών πιστοποιητικών διπλωμάτων και πανεπιστημιακών τίτλων και την χορήγηση υποτροφιών.

Επίσης **στη Διεθνή Συνθήκη για την εξάλειψη όλων των μορφών φυλετικών διακρίσεων**¹³ η οποία υπογράφηκε τον Δεκέμβριο του 1965, γίνεται λόγος για τέτοιου είδους θέματα. Σύμφωνα με τη συνθήκη όλα τα κράτη-μέλη της παρούσας σύμβασης καλούνται να αναλάβουν κοινή και χωρίς τη δράση σε συνεργασία με τον οργανισμό ώστε να ενθαρρύνουν τον παγκόσμιο σεβασμό και την τήρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών για όλους χωρίς διάκριση φυλής, φύλου, γλώσσας, θρησκείας καθώς όλοι οι άνθρωποι έχουν δικαιώματα και ελευθερίες χωρίς καμία απολύτως διάκριση ειδικότερα ως προς τη φυλή, το χρώμα και την εθνική καταγωγή.

Το 1990 στη Ν. Υόρκη υπογράφηκε η **Διεθνής Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού**¹⁴ με πρωτοβουλία του ΟΗΕ. Η σύμβαση αυτή κυρώθηκε και από τη χώρα μας με νόμο του Ν.2101/92 και γίνεται λόγος για την εκπαίδευση ως ένα από τα θεμελιώδη δικαιώματα του παιδιού. Συγκεκριμένα στο άρθρο 2 αναφέρεται ότι τα συμβαλλόμενα κράτη πρέπει να σέβονται και να εγγυώνται τα δικαιώματα σε κάθε παιδί χωρίς καμία διάκριση φυλής, χρώματος, φύλλου, γλώσσας, θρησκείας πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων καθώς επίσης και της εθνικής, εθνικιστικής, ή κοινωνικής καταγωγής τους, της περιουσιακής τους κατάστασης, της ανικανότητάς τους, της γέννησής τους ή οποιαδήποτε άλλης κατάστασης. Στο άρθρο αναφέρεται και παροχή καθολικής, υποχρεωτικής και δωρεάν βασικής εκπαίδευσης με βάση την ισότητα των ευκαιριών. Γίνεται επίσης λόγος για τη λήψη μέτρων σχετικά με την τακτική σχολική φοίτηση και την μείωση του ποσοστού εγκατάλειψης των

¹² Ηνωμένα Έθνη (1951). Σύμβαση του 1951 για το καθεστώς των προσφύγων. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο: <https://www.unric.org/html/greek/pdf/refugeeconvention-GRE.pdf>

¹³ United Nations Human Rights. (1965, Δεκεμβρίου 21). International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination. Διαθέσιμο στο http://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=18&Itemid=33

¹⁴ 18+. (1992). *Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης για τα δικαιώματα του παιδιού*. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο: <http://www.0-18.gr/gia-megaloydsdgp>

σχολικών σπουδών καθώς επίσης και για την εξάλειψη της άγνοιας και του αναλφαριθμητισμού. Τέλος στο άρθρο 30 θεσπίζεται το δικαίωμα του παιδιού να έχει τη δική του πολιτιστική ζωή να πρεσβεύει και να ασκεί τη δική του θρησκεία ή να χρησιμοποιεί τη δική του γλώσσα από κοινού με τα άλλα μέλη της ομάδας σε κράτη όπου υπάρχουν εθνικές, θρησκευτικές ή γλωσσικές μειονότητες ή πρόσωπα αυτόχθονης καταγωγής.

Από το 1980 ξεκίνησε μία προσπάθεια ειδικής σύμβασης για τα δικαιώματα των μεταναστών. Δέκα χρόνια μετά τις 10/12/1990 υιοθετήθηκε η **Σύμβαση για την προστασία των Εργαζομένων Μεταναστών και των μελών των οικογενειών τους**¹⁵. Η σύμβαση που τέθηκε σε ισχύ το 2003 δεν έχει επικυρωθεί ακόμα από πολλά Ευρωπαϊκά κράτη ανάμεσα σε αυτά και η Ελλάδα. Η σύμβαση προστατεύει τα δικαιώματα των εργαζομένων μεταναστών και των οικογενειών τους.

Συγκεκριμένα στο άρθρο 43 αναφέρει ότι οι εργαζόμενοι που διακινούνται θα πρέπει να τυχαίνουν ίση μεταχείριση με τους υπηκόους των κρατών σε σχέση με την πρόσβαση σε εκπαιδευτικά ιδρύματα και σε άλλες υπηρεσίες σχετικών θεσμικών οργάνων και υπηρεσιών.

Αλλά και στο άρθρο 45 επίσης αναφέρεται ότι τα κράτη οφείλουν να ακολουθούν μία πολιτική σε συνεργασία με τα κράτη προέλευσης ώστε να διευκολύνουν την ένταξη των παιδιών των διακινούμενων εργαζομένων στο τοπικό σχολικό σύστημα ιδίως όταν αφορά τη διδασκαλία της τοπικής γλώσσας.

Ακόμα πρέπει να διευκολύνουν τα παιδιά των εργαζομένων μεταναστών στη διδασκαλία της μητρικής τους γλώσσας και του πολιτισμού και για το σκοπό αυτό τα κράτη προέλευσης συνεργάζονται όποτε υπάρχει ανάγκη.

Τέλος τα κράτη μέλη μπορούν να εφαρμόσουν ειδικά συστήματα της εκπαίδευσης στη μητρική γλώσσα των παιδιών των διακινούμενων εργαζομένων εάν χρειαστεί σε συνεργασία με τα κράτη προέλευσης.

Στη διακήρυξη για τα δικαιώματα των ατόμων που ανήκουν σε εθνικές ή εθνοτικές, θρησκευτικές και γλωσσικές μειονότητες (1992)¹⁶, η γενική συνέλευση

¹⁵ Unuted Nations Human Rights. (1990, 18 Δεκεμβρίου). *International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families*. Διαθέσιμο στο <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CMW.aspx>

¹⁶ New York. (1992, 18 Δεκεμβρίου). *Declaration on the Rights of Persons Belonging to National or Ethnic, Religious and Linguistic Minorities*. Διαθέσιμο στο διαδίκτυο <https://www.oas.org/dil/1992%20Declaration%20on%20the%20Rights%20of%20Persons%20Belonging%20to%20National%20or%20Ethnic,%20Religious%20and%20Linguistic.pdf>

επιβεβαιώνει ότι ένας σημαντικός σκοπός των Ηνωμένων Εθνών σύμφωνα και με τη διακήρυξη του χάρτη των Ηνωμένων Εθνών είναι να επιτευχθεί η προώθηση της διεθνούς συνεργασίας καθώς και η ενθάρρυνση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών Ελευθεριών για όλους χωρίς διάκριση ως προς τη φυλή, το φύλο, τη γλώσσα και τη θρησκεία. Τίποτα δεν είναι σημαντικότερο από την εφαρμογή των διεθνών οργάνων για τα ανθρώπινα δικαιώματα σε σχέση με τα δικαιώματα των ατόμων που ανήκουν σε εθνικές ή εθνοτικές, θρησκευτικές και γλωσσικές μειονότητες. Το άρθρο 4 αναφέρει ότι τα κράτη θα πρέπει να πάρουν μέτρα στον τομέα της εκπαίδευσης με σκοπό να ενθαρρύνουν τη γνώση της ιστορίας, των παραδόσεων, της γλώσσας και του πολιτισμού. Άτομα που ανήκουν στις μειονότητες θα πρέπει να έχουν τις κατάλληλες ευκαιρίες ώστε να αποκτήσουν τη γνώση της κοινωνίας στο σύνολό της.

Η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών¹⁷ αποφάσισε να διεξάγει, στις 4 και 5 Οκτωβρίου 2007, **το διάλογο υψηλού επιπέδου σχετικά με τη διά-θρησκευτική και τη διαπολιτισμική συνεργασία** για την προώθηση της ανοχής, της κατανόησης και του καθολικού σεβασμού σε θέματα θρησκευτικής ελευθερίας ή ελευθερίας πεποιθήσεων και πολιτισμικής πολυμορφίας, σε συντονισμό με άλλες παρόμοιες πρωτοβουλίες στον τομέα αυτό.

¹⁷ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (2008). *Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου προς το Συμβούλιο σχετικά με τις προτεραιότητες της ΕΕ για την 63η σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών*. Διαθέσιμο στο <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:294E:0020:0027:EL:PDF>

UNESCO

Η UNESCO είναι μία οργάνωση των Ηνωμένων Εθνών για την εκπαίδευση, την επιστήμη και τα πολιτιστικά θέματα. Από το καταστατικό της¹⁸ γίνεται λόγος ότι η οργάνωση έχει ως σκοπό να συμβάλλει στην διατήρηση της Ειρήνης και της Ασφάλειας καθώς και στη σύμπραξη μεταξύ των εθνών διαμέσου της εκπαίδευσης, της επιστήμης και της μορφώσεως και στο σεβασμό απέναντι στη δικαιοσύνη, τον νόμο, το δίκαιο των ανθρώπων καθώς και των θεμελιωδών ελευθεριών χωρίς διάκριση σε φυλή, φύλο, γλώσσα και θρησκεία, τα οποία ο καταστατικός χάρτης των Ηνωμένων Εθνών αναγνωρίζει σε όλους τους λαούς.

Το 1960 και στη σύμβαση κατά των διακρίσεων στην εκπαίδευση¹⁹ ανατρέχοντας στην οικονομική διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων που επιβάλλει την αρχή της μη διάκρισης και στη διακήρυξη ότι ο καθένας έχει δικαίωμα στην εκπαίδευση, στο άρθρο 1 γίνεται λόγος για τον όρο διάκριση. Κατά την έννοια της παρούσας Σύμβασης όρος «διάκριση» περιλαμβάνει κάθε διάκριση, εξαίρεση, περιορισμό ή προτίμηση βασιζόμενη στη φυλή, το χρώμα, το γένος, τη γλώσσα τη θρησκεία, σε πολιτική ή άλλη πεποίθηση την εθνική η κοινωνική προέλευση, την οικονομική κατάσταση ή τη γέννηση, έχει ως σκοπό ή αποτέλεσμα στην εκμηδένιση ή εξασθένηση της ίσης μεταχείρισης στην εκπαίδευση. Ειδικότερα στα άρθρα 3-6 προβλέπει τη λήψη μέτρων από τα συμβαλλόμενα κράτη ώστε να εξασφαλιστεί η μη διάκριση στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Η διακήρυξη της Unesco των Αρχών της Διεθνούς Πολιτιστικής Συνεργασίας (1966)²⁰ αναπτύσσει τους στόχους της διεθνούς πολιτιστικής συνεργασίας, για παράδειγμα μέσω σχετικών δραστηριοτήτων. Η ανάπτυξη ειρηνικών σχέσεων και φιλίας μεταξύ των λαών μπορεί να επιφέρει μία καλύτερη κατανόηση του τρόπου ζωής του άλλου.

Το άρθρο 1 αναφέρει ότι κάθε πολιτισμός έχει αξιοπρέπεια και αξία η οποία πρέπει να είναι σεβαστή και να διατηρείται.

Στο άρθρο 4 αναφέρονται οι στόχοι της διεθνούς πολιτιστικής συνεργασίας, οι οποίοι θα πρέπει να είναι:

¹⁸ UNESCO Καταστατικό Σύμβαση για την ίδρυση Οργάνωσης των Ηνωμένων Εθνών για την Εκπαίδευση, την Επιστήμη και τον Πολιτισμό.

¹⁹ UNESCO (1960, Δεκεμβρίου 14). Σύμβαση κατά των διακρίσεων στην εκπαίδευση. Διαθέσιμο στο [http://6dim-diap-
elefth.thess.sch.gr/Greek/Diapolitismiki_Ekpaidefsi/DiethneisSymvaseis_Diakirixeis/Unesco1960.htm](http://6dim-diap-
elefth.thess.sch.gr/Greek/Diapolitismiki_Ekpaidefsi/DiethneisSymvaseis_Diakirixeis/Unesco1960.htm)

²⁰ UNESCO (1974, November 19). Recommendation concerning Education for International Understanding, Co-operation and Peace and Education relating to Human Rights and Fundamental Freedoms. Διαθέσιμο στο http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13088&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

1. Η διάδοση της γνώσης η ενίσχυση του ταλέντου και ο εκπολιτισμός της κουλτούρας.
2. Η ανάπτυξη ειρηνικής σχέσης και φιλίας μεταξύ των λαών η οποία θα επιφέρει μία καλύτερη κατανόηση του τρόπου ζωής των άλλων.
3. Η εφαρμογή των αρχών που καθορίζονται στις δηλώσεις των Ηνωμένων Εθνών.
4. Η πρόσβαση του καθενός στη γνώση, στις καλές τέχνες, στη λογοτεχνία καθώς και στα οφέλη που προκύπτουν από την επιστήμη σε όλα τα μέρη του κόσμου.
5. Τέλος η αύξηση του επιπέδου της πνευματικής και υλικής ζωής του ανθρώπου σε όλα τα μέρη του κόσμου.

Η σύσταση της UNESCO σχετικά με την εκπαίδευση για τη Διεθνή Συνεννόηση Συνεργασία, Ειρήνη και Εκπαίδευση σχετικά με τα Δικαιώματα του ανθρώπου και των θεμελιωδών Ελευθεριών(1974)²¹ τονίζει τη σημασία της μελέτης των διαφορετικών πολιτισμών και τη διδασκαλία των ξένων γλωσσών για τη διεθνή κατανόηση και Ειρήνη και αναπτύσσει ένα σύνολο εκπαιδευτικών στόχων που περιλαμβάνουν:

1. Μία διεθνή διάσταση και μία παγκόσμια προοπτική στην εκπαίδευση σε όλα τα επίπεδα και σε όλες τις μορφές του.
2. Κατανόηση και σεβασμό για όλους τους λαούς, τους πολιτισμούς τις αξίες και τον τρόπο ζωής τους συμπεριλαμβανομένων των εγχώριων ενωτικών πολιτισμών και τον πολιτισμό άλλων λαών.
3. Η επίγνωση της αυξανόμενης παγκόσμιας αλληλεξάρτησης μεταξύ των λαών και των εθνών.
4. Ικανότητες επικοινωνίας με τους άλλους.
5. Η ευαισθητοποίηση όχι μόνο των δικαιωμάτων αλλά και των καθηκόντων που τα άτομα, οικονομικές ομάδες και τα έθνη πρέπει να έχουν απέναντι στους άλλους.
6. Κατανόηση της ανάγκης για διεθνή αλληλεγγύη και συνεργασία.

²¹ UNESCO. (1978, November 27). Declaration on Race and Racial Prejudice. Διαθέσιμο στο http://www.unesco.org/webworld/peace_library/UNESCO/HRIGHTS/107-116.HTM

7. Την προθυμία από την πλευρά του ατόμου να συμμετέχει στην επίλυση των προβλημάτων της κοινότητας του της χώρας του και του κόσμου γενικότερα.

Επίσης τονίζει ότι ο συνδυασμός μάθησης, κατάρτισης, ενημέρωσης και δράσης της διεθνούς εκπαίδευσης θα πρέπει να προωθήσει την κατάλληλη πνευματική και συναισθηματική ανάπτυξη του ατόμου. Τα άτομα θα πρέπει να αναπτύξουν ένα αίσθημα κοινωνικής ευθύνης και αλληλεγγύης απέναντι στις λιγότερο ευνοημένες ομάδες, προωθώντας την τήρηση των αρχών της ισότητας στην καθημερινή συμπεριφορά.

Η σύσταση της UNESCO για την Ανάπτυξη της Εκπαίδευσης Ενηλίκων(1976)²² περιέχει αρκετά στοιχεία που έχουν σχέση με την έννοια της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης Συγκεκριμένα:

- Η εκπαίδευση ενηλίκων πρέπει να έχει μία κατανόηση και ένα σεβασμό απέναντι στους διαφορετικούς πολιτισμούς, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο.
- Κάθε εκπαιδευτικό πρόγραμμα πρέπει να προσαρμόζεται στον κοινωνικό, πολιτικό, οικονομικό και θεσμικό παράγοντα κάθε χώρας και κοινωνίας στην οποία οι εκπαιδευόμενοι ανήκουν.
- Η εκπαίδευση ενηλίκων πρέπει να λαμβάνει υπόψη της την πολιτιστική ταυτότητα των διακινούμενων εργαζομένων, των εθνοτικών μειονοτήτων και των προσφύγων καθώς και τις απαιτήσεις της προσαρμογής τους στις χώρες υποδοχής.

Η Διακήρυξη της UNECO για φυλή και φυλετική προκατάληψη (1978)²³ ασχολείται με τις φυλετικές διακρίσεις και υποστηρίζει ότι τα κράτη, οι αρμόδιες αρχές καθώς και η κοινότητα των εκπαιδευτικών θα πρέπει να καταπολεμούν το ρατσισμό χρησιμοποιώντας τα κατάλληλα εκπαιδευτικά εργαλεία.

Συγκεκριμένα στο άρθρο 3 αναφέρεται ότι οποιαδήποτε διάκριση, αποκλεισμός ή περιορισμός ή προτίμηση με βάση τη φυλή, το χρώμα, την εθνική προέλευση ή θρησκεία οι οποίες παρακινούνται από ρατσιστικές εκτιμήσεις βάζουν σε κίνδυνο την ισότητα των μελών και το δικαίωμα των λαών στην αυτοδιάθεση και είναι ασυμβίβαστα με τα ανθρώπινα δικαιώματα. Το δικαίωμα στην ανάπτυξη συνεπάγεται ίση πρόσβαση σε όλα τα μέσα

²² UNESCO. (1976, November 26). Recommendation on the Development of Adult Education. Διαθέσιμο στο http://www.unesco.org/education/pdf/NAIROB_E.PDF

²³ UNESCO. (1993). International Conference on Education 43rd Session. Διαθέσιμο στο http://www.unesco.org/education/pdf/31_42.pdf.

προσωπικής και συλλογικής προόδου και την εκπλήρωση σε κλίμα σεβασμού των πολιτισμών σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο.

Το 1992 και το 1994 Διεθνή Συνέδρια²⁴ για την εκπαίδευση δημιούργησαν ουσιαστικές διατάξεις για τη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση.

Η Σύσταση Νο78 που εγκρίθηκε από τη διάσκεψη του 1992 σχετικά με τη συμβολή της εκπαίδευσης στην πολιτιστική ανάπτυξη παραχωρεί ένα κεντρικό ρόλο για την Διαπολιτισμική Εκπαίδευση όσον αφορά την πολιτιστική ανάπτυξη. Επίσης περιγράφει λεπτομερώς τους γενικούς στόχους της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης και τα στοιχεία της εφαρμογής του στο εκπαιδευτικό πλαίσιο.

Η τελική έκθεση της Διεθνούς Διάσκεψης για την εκπαίδευση 1992²⁵ ,προτείνει τους στόχους της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης που είναι:

- Η μείωση όλων των μορφών αποκλεισμού και η μετάβαση από την κατανόηση της κουλτούρας κάποιων δικό μας ανθρώπων στην εκτίμηση της κουλτούρας κάποιων δικών μας ανθρώπων στην εκτίμηση της κουλτούρας των γειτονικών μας ανθρώπων και τελικά της παγκόσμιας κουλτούρας.
- Το σχολείο πρέπει να αποτελεί τον τρόπο προώθησης του πολιτισμού και να είναι ανοιχτό στις ανάγκες της κοινότητας και του συνόλου της κοινωνίας.
- Η ανάπτυξη της διεπιστημονικής και συνεργατικής δραστηριότητας. Τα σχολεία θα πρέπει δια μέσω ενός σχεδίου εργασίας να προωθούν την ενσωμάτωση των διαφόρων πολιτισμών.
- Πρέπει να εκτιμηθεί και να γίνει κατανοητή από όλους η πολιτιστική κληρονομιά. Οι μαθητές θα πρέπει να αντιληφθούν τη συμβολική αξία και την κληρονομιά σε σχέση με το σημερινό κόσμο και τις οικουμενικές αξίες.
- Για την επιλογή της γλώσσας διδασκαλίας, ιδιαίτερα στο επίπεδο της βασικής εκπαίδευσης, πρέπει να ληφθεί υπόψη ιδιαίτερα για τις εθνοτικές ομάδες το πόσο σημαντικό είναι η διατήρηση της πολιτισμικής τους ταυτότητας και της γλώσσας

²⁴UNESCO. (2001, November 2). Universal Declaration on Cultural Diversity. Διαθέσιμο στο http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13179&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

²⁵ UNESCO . (2005, October 20). Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions. Διαθέσιμο στο http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=31038&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

τους. Τα εκπαιδευτικά συστήματα πρέπει να συμπεριλάβουν εκπαιδευτικές δραστηριότητες που συμβάλλουν στη διατήρηση των δύο αυτών στοιχείων.

- Ένας από τους στόχους της εκπαίδευσης θα πρέπει να είναι η ευρύτερη και βαθύτερη γνώση των πολιτισμών. Η προώθηση της συμβολής της εκπαίδευσης στην πολιτιστική ανάπτυξη, στην οποία ο εκπαιδευτικός παίζει το πιο ζωτικό και μοναδικό ρόλο.

Η οικονομική διακήρυξη της UNESCO για την πολιτισμική πολυμορφία (2001)²⁶ ασχολείται με το θέμα των πολιτιστικών δικαιωμάτων και τονίζει το ρόλο της εκπαίδευσης. Σύμφωνα με τη διακήρυξη όλοι οι άνθρωποι έχουν το δικαίωμα σε μία ποιοτική εκπαίδευση η οποία θα πρέπει να σέβεται πλήρως την πολιτισμική τους ταυτότητα.

Η Σύμβαση της UNESCO για την προστασία και την προώθηση των διαφορετικών πολιτισμικών εκφράσεων(2005)²⁷ ενίσχυε την ιδέα που ήδη περιλαμβάνονταν στην Οικουμενική Διακήρυξη της UNESCO το 2001 θεωρώντας ότι διαφορετική πολιτισμική κουλτούρα πρέπει να θεωρείται “κοινωνική κληρονομιά της ανθρωπότητας και η υπεράσπιση της μία ηθική επιταγή που δεν μπορεί να διαχωριστεί από το σεβασμό της.

Η UNESCO το 1996 σε μία έκθεση της διεθνούς επιτροπής για την εκπαίδευση στον 21ο αιώνα υπό την προεδρία του Jacques Delors αναφέρει τους τέσσερις «πυλώνες» της εκπαίδευσης για τον 21^ο αιώνα. Ένας από τους τέσσερις αυτούς «πυλώνες» είναι το να μάθουμε πως να συμβιώνουμε με τους άλλους συγκεκριμένα αναφέρει:

- Την ικανότητα κατανόησης των άλλων
- Το σεβασμό της ιστορίας των παραδόσεων, των πνευματικών αξιών
- Και την αναγνώριση της αλληλεξάρτησης μας από τους άλλους και από κοινού ανάλυση των κινδύνων και προκλήσεων του μέλλοντος.

Η UNESCO (2006) εξέδωσε οδηγίες για την για την διαπολιτισμική εκπαίδευση. Τρεις από τις πιο βασικές αρχές στις οποίες αναφέρεται είναι:

²⁶ Delors, J. (1996). Εκπαίδευση. Ο Θησαυρός που κρύβει Μέσα της. Εκδόσεις: Gutenberg

²⁷ UNESCO. (2006). Guidelines on Intercultural Education. Διαθέσιμο στο <http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001478/147878e.pdf>.

1. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση θα πρέπει να σέβεται την πολιτισμική ταυτότητα του μαθητή παρέχοντάς του τα κατάλληλα μέσα που να ανταποκρίνονται σε μία ποιοτική εκπαίδευση.
2. Η δεύτερη αρχή κάνει λόγο για την παροχή σε κάθε επιτρεπόμενο, των πολιτισμικών γνώσεων, στάσεων και δεξιοτήτων που είναι απαραίτητες για να επιτύχει μία ενεργή και πλήρη συμμετοχή στην κοινωνία.
3. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση πρέπει να παρέχεται σε όλους επιτρέποντας στους μαθητές, πολιτισμικές γνώσεις, στάσεις και δεξιότητες, οι οποίες συμβάλουν στο σεβασμό, την κατανόηση και την αλληλεγγύη μεταξύ των ατόμων, των εθνοτικών, κοινωνικών, πολιτισμικών και θρησκευτικών ομάδων και εθνών.

ΠΟΛΥΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΤΗΤΑ & ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ

Από τη δεκαετία του 1970 αλλά και νωρίτερα πολλές χώρες της ΕΕ δέχονται μία μεγάλη εισροή μεταναστών είτε νόμιμα, η παράνομα κυρίως για αναζήτηση εργασίας. Συνέπεια ενός τέτοιου φαινομένου ήταν και η αναζήτηση μιας κοινής πολιτικής που θα αντιμετώπιζε τα διάφορα θέματα που προέκυπταν από ένα τέτοιο φαινόμενο.

Με το πέρασμα των χρόνων η όξυνση ενός τέτοιου φαινομένου δημιούργησε και την ανάγκη μιας κοινής εκπαιδευτικής πολιτικής που θα έδινε λύσεις στη μάθηση μαθητών με διαφορετικό υπόβαθρο.

Αυτό σημαίνει απομάκρυνση από τα παραδοσιακά μονοπολιτισμικά εκπαιδευτικά συστήματα και τη σύνδεση με μία πολυπολιτισμική πραγματικότητα. Μία καλύτερη κατανόηση του παρελθόντος της ιστορίας της μετανάστευσης, της αποικιοκρατίας, της δουλείας, καθώς και της ιστορίας και συνεργασίας ανάμεσα στα έθνη και τις κοινότητες. Η δημιουργία ενεργών και υπεύθυνων πολιτών σημαίνει την αποδοχή της ισότητας και της δημοκρατίας. Βασικές αρχές πάνω στις οποίες στηρίζονται αυτές οι αξίες είναι η ανεκτικότητα και ο σεβασμός στη διαφορετικότητα και τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Οι διάφορες πτυχές της εκπαίδευσης που έχουν ως στόχο την καταπολέμηση της μισαλλοδοξίας και την προώθηση του σεβασμού και της διαφορετικότητας, είναι οι βασικές αρχές μιας διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Μία τέτοια προσέγγιση στην εκπαίδευση έχει τις ρίζες της στα ανθρώπινα δικαιώματα και τις αρχές της κοινωνικής δικαιοσύνης. Οι νέοι που ζουν σήμερα σε ένα πολιτισμικό περιβάλλον πρέπει να αναπτύξουν τέτοιου είδους διαπολιτισμικές ικανότητες οι οποίοι θα συμβάλλουν στην αλλαγή νοοτροπίας και στάση ζωής. Η Ευρώπη προσπαθεί να εισάγει την άσκηση τέτοιων δεξιοτήτων δια μέσου των προγραμμάτων στα σχολεία ώστε να προετοιμάσει τους αυριανούς ευρωπαϊούς πολίτες.

Η πρώτη ουσιαστική συνεργασία στο χώρο της Εκπαίδευσης ξεκινά με την **οδηγία 486/25-07-1977**²⁸ κατά την οποία προωθείται η ανάληψη εκπαιδευτικών δράσεων για τους μετανάστες. Συγκεκριμένα το άρθρο 3 αναφέρει ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα για τη διδασκαλία του μαθήματος της μητρικής γλώσσας και του πολιτισμού σχετικά με τη σχολική φοίτηση των τέκνων των διακινούμενων εργαζομένων.

²⁸ Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.(1977, 25 Ιουλίου). «Οδηγία 77/486/ΕΟΚ του Συμβουλίου περί της σχολικής φοίτησεως των τέκνων διακινουμένων εργαζομένων.» Διαθέσιμο στο διαδύκτιο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A31977L0486> (Προσπελάστηκε στις 19/2/17)

Το 1984 το Συμβούλιο της Ευρώπης²⁹ συστήνει να κάνουν τη διαπολιτισμική διάσταση και την κατανόηση κοινοτήτων χαρακτηριστικό της κατάρτισης των εκπαιδευτικών. Να ενθαρρύνουν επίσης την ανάπτυξη και τη χρήση των κατάλληλων υλικών για την υποστήριξη της διαπολιτισμικής προσέγγισης και να ιδρύσουν διαπολιτισμικά κέντρα που θα παρέχουν έγγραφα και πληροφορίες καθώς και διάφορα βοηθήματα διδασκαλίας. Επίσης όπου είναι δυνατό να ενθαρρύνουν την εκμετάλλευση εθνικών και διεθνών σεμιναρίων και μαθημάτων σχετικά με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Προς αυτή την κατεύθυνση θεωρεί σημαντικό και την προώθηση της ανταλλαγής καθηγητών, φοιτητών και εκπαιδευτικών προκειμένου να προαχθεί η καλύτερη γνώση και κατανόηση των διαφορετικών πολιτισμών και των εκπαιδευτικών συστημάτων. Τέλος να προωθήσει την κυκλοφορία του υλικού για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και κατάρτιση που αναπτύχθηκε υπό την αιγίδα του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Το 1985 το Συμβούλιο της Ευρώπης³⁰ εξέδωσε σύσταση πάνω στη διδασκαλία και τη μάθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στα σχολεία σύμφωνα με τη σύσταση η διδασκαλία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων θα πρέπει να προσεγγίζεται ανάλογα με την ηλικία, τις καταστάσεις και τις ειδικές συνθήκες των σχολείων και των εκπαιδευτικών συστημάτων. Τα θέματα που θα πρέπει να καλύπτουν τη μάθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να περιλαμβάνουν:

1. Τις γενικές κατηγορίες ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθηκόντων και υποχρεώσεων.
2. Διάφορες περιπτώσεις έλλειψης δικαιοσύνης ανισότητας και διακρίσεων, συμπεριλαμβανομένου του σεξισμού και του ρατσισμού.
3. Άνθρωπος με επιτυχίες αλλά και αποτυχίες μέσα στη συνεχή πάλη για τα ανθρώπινα δικαιώματα.
4. Τις σημαντικές διεθνείς δηλώσεις και συμβάσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα όπως παγκόσμια διακήρυξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η σύμβαση για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών.

²⁹ Council of Europe. (1984, 25 Σεπτεμβρίου). «Recommendation No. R(84)18 of the training of teachers in education for intercultural understanding, notably in a context of migration.» Διαθέσιμο στο <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016804eecd9> (Προσπελάστηκε στις 20/2/17)

³⁰ Council of Europe. (1985, 14 Μαΐου). «Recommendation No. R (85) 7 of the committee of ministers to member states on teaching and learning about human rights in schools.» Διαθέσιμο στο <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016804c2d48> (Προσπελάστηκε στις 20/2/17)

Η συνθήκη του Maastricht (1992)³¹ και συγκεκριμένα στα άρθρα 126 και 127 αναφέρεται η ευρωπαϊκή διάσταση της εκπαίδευσης διαμέσου της κινητικότητας μαθητών και δασκάλων καθώς και η συνεργασία των σχολείων κ.τ.λ αλλά και μέσω της εκμάθησης και της διάδοσης των γλωσσών των κρατών μελών.

Στην πράσινη Βίβλο το 1993³² γίνεται αναφορά για την Ευρωπαϊκή διάσταση της Εκπαίδευσης καθώς και της συνεισφοράς της Ευρωπαϊκής ιθαγένειας, η οποία θα πρέπει να βασίζεται στις αξίες της αλληλεξάρτησης, της δημοκρατίας, της ισότητας των ευκαιριών του αμοιβαίου σεβασμού απέναντι στις διάφορες πολιτιστικές και εθνικές ταυτότητες. Επίσης και για την εκπαίδευση των ανθρώπων για τη δημοκρατία, στην καταπολέμηση της ανισότητας καθώς και την ανεκτικότητα και τον σεβασμό στη διαφορά.

Στη Βίβλο γίνεται επίσης λόγος και για την επανεξέταση της ιδιότητας του ευρωπαϊού Πολίτη καθώς το ανθρώπινο περιβάλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθορίζεται από μία πολιτισμική πολιτική και πολυεθνική/πολύ γλωσσική φύση. Σύμφωνα με ανακοίνωση της επιτροπής το 1997 ο εκπαιδευτικός χώρος θα καταστήσει δυνατή την ενίσχυση της ιδιότητας του Πολίτη μέσα από το σημερινό των κοινών αξιών και την ανάπτυξη τις αίσθησης συμμετοχής σε ένα κοινό κοινωνικοοικονομικό χώρο. Θα πρέπει επίσης να ευνοήσει την εμφάνιση της ιδιότητας του Πολίτη με την ευρύτερη έννοια, με βάση την έμπρακτη αλληλεγγύη και την αμοιβαία κατανόηση των διαφορετικών πολιτισμών που συνιστούν τη μοναδικότητα και τον πλούτο της Ευρώπης. Η ενεργός συμμετοχή του πολίτη επικεντρώνεται στην διαδικασία της κριτικής σκέψης και η μάθηση με στόχο την ενεργό συμμετοχή του πολίτη δεν είναι μία επιπλέον επιλογή αλλά μέρος της έννοιας της σύγχρονης ιδιότητας του πολίτη.

Στην πράσινη Βίβλο αναφέρεται επίσης ότι ένα από τα απαραίτητα στοιχεία της μάθησης με στόχο την ενεργό συμμετοχή του πολίτη είναι η αυξανόμενη σπουδαιότητα των επικοινωνιακών και διαπολιτισμικών δεξιοτήτων καθώς και η ικανότητα για θετική ανταπόκριση στα ραγδαία μεταβαλλόμενα περιβάλλοντα. Σε ορισμένες μελέτες περιοχών όπως στο νότο των ευρωπαϊκών χωρών (Ελλάδα, Ιταλία, Πορτογαλία, Ισπανία) προσδιορίζεται η αυξανόμενη διεθνοποίηση ως ένα ιδιαίτερα σημαντικό ζήτημα και το οποίο

³¹ Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών κοινοτήτων. (1992, 29 Ιουλίου). «Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση». Διαθέσιμο στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:C:1992:191:FULL&from=EL>. (Προσπελάστηκε στις 21/2/17)

³² Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. (1994). «Γνωμοδότηση σχετικά με την Πράσινη Βίβλο για την Ευρωπαϊκή διάσταση της εκπαίδευσης. Διαθέσιμο στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:51994AC0563&from=EL>. (Προσπελάστηκε στις 20/2/17)

σχετίζεται με το πλαίσιο των χωρών που ζουν μία ραγδαία αλλαγή από τον πολιτισμό της χώρας εκροής μεταναστών στον πολιτισμό της χώρας αποδοχής μεταναστών. Βασικός άξονας λοιπόν για την κοινωνική ένταξη ήταν η ευρωπαϊκή διάσταση της ιδιότητας του πολίτη και η καταπολέμηση του εθνοκεντρισμού και των διακρίσεων και η ενθάρρυνση της αντοχής και της διαφοράς.

Τα ζητήματα που προέκυψαν από τη μελέτη των διαφόρων περιοχών μεταφράστηκαν σε τέσσερα είδη στόχων μάθησης, ένα από τα οποία είναι και η προσωπική συνάντηση και αντιμετώπιση του ανοίκειου και του διαφορετικού (χώροι, τόποι, άνθρωποι) ώστε να προκληθεί μία σειρά κριτικών σκέψεων.

Το 1995 το συμβούλιο της Ευρώπης³³ παρουσιάζει ένα πλαίσιο σύμβασης για την προστασία των εθνικών μειονοτήτων. Στο άρθρο 1 αναφέρεται ότι η προστασία των εθνικών μειονοτήτων και των δικαιωμάτων και ελευθεριών των προσώπων που ανήκουν στις μειονότητες αυτές αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της διεθνούς προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ως εκ τούτου εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της διεθνούς συνεργασίας.

Ενώ στο άρθρο 6 αναφέρεται ότι τα συμβαλλόμενα μέρη πρέπει να ενθαρρύνουν το πνεύμα ανεκτικότητας και του διαπολιτισμικού διαλόγου και να λάβουν αποτελεσματικά μέτρα για την προώθηση του αμοιβαίου σεβασμού και της κατανόησης και της συνεργασίας μεταξύ όλων των προσώπων που ζουν στο έδαφός τους, ανεξάρτητα από την εθνοτική, πολιτισμική, γλωσσική ή θρησκευτική ταυτότητα των προσώπων αυτών, ιδίως σε τομείς εκπαίδευσης, του πολιτισμού και των μέσων ενημέρωσης. Επίσης τα συμβαλλόμενα μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για την προστασία των προσώπων που μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο απειλών ή πράξεων διακρίσεων, εχθρότητας ή βίας, ως αποτέλεσμα της εθνοτικής πολιτιστικής, γλωσσικής ή θρησκευτικής τους ταυτότητας.

Επίσης στη Λευκή Βίβλο το 1995³⁴ που ακολούθησε γίνονται αναφορές στην ενίσχυση της ευρωπαϊκής ταυτότητας καθώς και στην συνειδητοποίηση ότι η ευρωπαϊκή ενοποίηση είναι προς όφελος των κρατών μελών αλλά και των ατόμων χωριστά. Προς το σκοπό αυτό θα πρέπει να ενισχυθεί η κινητικότητα μαθητών, δασκάλων αλλά και συνεργασίας σχολείων και

³³ Council of Europe. (1995). (Framework convention for the protection of national minorities and explanatory report. Διαθέσιμο στο <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016800c10cf> (Προσπελάστηκε στις 21/2/17)

³⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (1996). Διδασκαλία και Μάθηση προς την κοινωνία της γνώσης. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

εκπαιδευτικών ιδρυμάτων δια μέσω προγραμμάτων, εκπαιδευτικού υλικού και επιμόρφωσης εκπαιδευτικών. Η εκμάθηση επίσης όσο το δυνατόν περισσότερων γλωσσών των κρατών μελών. Επίσης η καταπολέμηση του αποκλεισμού και η παροχή μιας δεύτερης ευκαιρίας μέσω του σχολείου θα πρέπει να είναι ένας από τους στόχους που θα πρέπει να εκτελούνται σε κοινοτικό επίπεδο. Σκοπός είναι να ξαναγίνει το σχολείο ένας ζωντανός χώρος της κοινότητας σε ευαίσθητες περιοχές όπου οι νέοι αποκλείονται από το σχολικό σύστημα και να βελτιωθεί η πρόσβαση της γνώσης με την ενίσχυση οπτικοακουστικού υλικού με χρήση πολυμέσων και τη δημιουργία ολιγομελών τάξεων.

Το 2003 επίσης το Συμβούλιο³⁵ εξέδωσε οδηγία σχετικά με το καθεστώς υπηκόων τρίτων χωρών οι οποίοι διαμένουν σε χώρες ευρωπαϊκής ένωσης για μεγάλο χρονικό διάστημα. Ανάμεσα στα όσα αναφέρονται γίνεται λόγος και για την υποχρέωση των κρατών μελών να παρέχουν πρόσβαση στους ανηλίκους στο εκπαιδευτικό τους σύστημα με παρόμοιους όρους με εκείνους που καθορίζονται για τους δικούς τους υπηκόους.

Επίσης αναφέρεται ότι η παρούσα οδηγία θα πρέπει να εφαρμοστεί από τα κράτη μέλη χωρίς να διακρίσεις λόγω φύλλου, φυλής, χρώματος, εθνοτικής ή κοινωνικής προέλευσης, γενετικών χαρακτηριστικών, γλώσσας, θρησκείας ή πεποιθήσεων, πολιτικών ή άλλων φρονημάτων, και ιδιότητας μέλους εθνικής μειονότητας, περιουσίας, γέννησης, αναπηριών, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού.

Επίσης στη Σύνοδο Κορυφής το 2003³⁶ στη χώρα μας με θέμα Διαπολιτισμική Εκπαίδευση: διαχείριση της διαφορετικότητας, ενδυνάμωση της Δημοκρατίας, οι υπουργοί εκπαίδευσης των ευρωπαϊκών χωρών ζήτησαν από το συμβούλιο της Ευρώπης να προσαρμόσει τα εκπαιδευτικά προγράμματα και τις μεθόδους εργασίας για την εφαρμογή συγκεκριμένων στρατηγικών, τα οποία θα δώσουν ώθηση σε μία σειρά μέτρων που θα προωθούν την εισαγωγή του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τη διαχείριση της διαφορετικότητας, το άνοιγμα σε άλλους πολιτισμούς, τη διαπολιτισμική, διάσταση των προγραμμάτων καθώς και στην κατανόηση και οικοδόμηση της ευρωπαϊκής διάστασης της εκπαίδευσης.

³⁵ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (1995, 25 Νοεμβρίου). «Οδηγία 2003/109/ΕΚ του Συμβουλίου σχετικά με το καθεστώς υπηκόων τρίτων χωρών οι οποίοι είναι επί μακρόν διαμείνοντες. Διαθέσιμο στο <http://data.europa.eu/eli/dir/2003/109/oj> (Προσπελάστηκε στις 25/2/17)

³⁶ Council of Europe. (2003). «Intercultural education: managing diversity, strengthening democracy» Διαθέσιμο στο http://www.pi-schools.gr/lessons/religious/syn_prosgiseis/diapolitism/1Council_of_Europe.pdf (Προσπελάστηκε στις 25/2/17)

Το θέμα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης συζητήθηκαν επίσης από το Συμβούλιο της Ευρώπης το 2005³⁷ στο Φάρο και κατέληξε σε δηλώσεις σχετικά με την ανάπτυξη του διαπολιτισμικού διαλόγου. Ο διάλογος αυτός αποτελεί μία πολιτική βούληση για την συμμετοχή σε ένα νέο διάλογο μεταξύ της Ευρώπης και των γειτονικών χωρών.

Η δράση αυτή προωθείται:

A. Μέσω της δράσης των αρμόδιων διεθνών και περιφερειακών οργανισμών, με την ενεργό συμμετοχή των ενδιαφερόμενων κρατών μελών.

B. Την ανάπτυξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των δημοκρατικών πολιτισμών και των προγραμμάτων εκπαίδευσης

Γ. Τις εργασίες για το κοινό παρελθόν της Ευρώπης και των γειτονικών χωρών με βάση την πεποίθηση ότι ο διάλογος μεταξύ των πολιτισμών ενισχύεται από μία κοινή κατανόηση της ιστορίας.

Δ. Την έναρξη πολιτιστικών και οπτικοακουστικών προγραμμάτων κληρονομιάς συνεργασίας.

Η πράσινη Βίβλος (2008)³⁸ «Μετανάστευση και κινητικότητα: προκλήσεις και ευκαιρίες για τα εκπαιδευτικά συστήματα της Ευρωπαϊκής Ένωση» εξετάζει πως αντιμετωπίζουν σήμερα τα εκπαιδευτικά συστήματα την παρουσία μεγάλου αριθμού παιδιών από οικογένειες μεταναστών στα σχολεία τα οποία βρίσκονται σε ασθενέστερη κοινωνικοοικονομική θέση.

Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) εκτιμά ότι αυτό είναι ένα σύνθετο και απαιτητικό ζήτημα που θα έπρεπε να εξεταστεί από διαφορετικές προσεγγίσεις που όμως όλες είχαν συνάφεια μεταξύ τους.

Η πράσινη Βίβλος θίγει 4 θέματα συζήτησης για τα οποία θέτει σειρά ερωτημάτων όπως:

- Η πρόκληση όσον αφορά την πολιτική.

³⁷ Council of Europe. (2005). «Faro declaration on the council of Europe's Strategy for Developing Intercultural Dialogue». Διαθέσιμο στο http://www.coe.int/t/dg4/CulturalConvention/Source/FARO_DECLARATION_Definitive_Version_EN.pdf (Προσπελάστηκε στις 23/2/17)

³⁸ Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. (2008). «Μετανάστευση και κινητικότητα: προκλήσεις και ευκαιρίες για τα εκπαιδευτικά συστήματα της ΕΕ». Διαθέσιμο στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52008DC0423> (Προσπελάστηκε στις 25/2/17)

- Η αντιμετώπιση της πρόκλησης από την πολιτική.
- Ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- Το μέλλον της οδηγίας 77/486/ΕΟΚ

Όσον αφορά την πολιτική πλευρά, τα κράτη μέλη έχουν πρωταρχική και θεμελιώδη ευθύνη της συμμόρφωσης με τη δέσμευση της ένταξης των μεταναστών τους. Η εκπαιδευτική πολιτική θα πρέπει να εστιάσει σε αρκετά μέτρα όπως ένα σχολείο ποιότητας και δωρεάν και καθολικής πρόσβασης, σε μία πολιτική που θα σέβεται, μεταξύ άλλων, τις εθνοτικές, κοινωνικό-πολιτισμικές, οικονομικές διαφορές και τις διάφορες φύλου και που θα έχει την ικανότητα να αξιοποιεί τις υφιστάμενες δυνατότητες, στο σεβασμό των χαρακτηριστικών κάθε μεταναστευτικής κοινότητας, που θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά το σχεδιασμό των προγραμμάτων, με στόχο το διαπολιτισμικό άνοιγμα των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Σε ένα διδακτικό σώμα ικανό να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των αλλοεθνών μαθητών, που θα απολαμβάνει της στήριξης και της συνεχούς κατάρτισης που είναι απαραίτητες για την επίτευξη των εκπαιδευτικών στόχων και που θα συνεπικουρείται από βοηθητικό προσωπικό με γνώση των γλωσσών και των πολιτισμών των κοινοτήτων που θα είναι παρούσες στο σχολείο κ.τ.λ.

Στη λευκή Βίβλο την ίδια χρονιά για τον διαπολιτισμικό διάλογο (7 Μαΐου 2008) με τίτλο «Ζώντας μαζί ως ίσοι με αξιοπρέπεια»³⁹ οι Υπουργοί εξωτερικών του Συμβουλίου της Ευρώπης παρουσιάζουν ένα κείμενο που υποστηρίζει στο όνομα των κυβερνήσεων των 47 χωρών-μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης, ότι το κοινό μας μέλλον εξαρτάται από την ικανότητά μας να εγγυηθούμε και να αναπτύξουμε τα ανθρώπινα δικαιώματα, όπως διαχειρίζονται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, καθώς και τη δημοκρατία και το κράτος δικαίου. Αλλά και να προωθήσουμε την αμοιβαία κατανόηση. Σύμφωνα με το κείμενο η διαπολιτισμική προσέγγιση είναι η βάση για τη διαχείριση της πολιτιστικής πολυμορφίας. Οι δημοκρατικές αξίες που υποστηρίζει το συμβούλιο της Ευρώπης είναι οικουμενικές, δεν είναι αποκλειστικά Ευρωπαϊκές.

Για τους σκοπούς της συγκεκριμένης Βίβλου ο διαπολιτισμικός διάλογος είναι η διαδικασία που αποτελεί μία ανοιχτή και πλήρους σεβασμού ανταλλαγή απόψεων μεταξύ

³⁹ Συμβούλιο της Ευρώπης. (2008). «Λευκή Βίβλος για τον Διαπολιτισμικό Διάλογο «Ζώντας μαζί ως ίσοι με αξιοπρέπεια»». Διαθέσιμο στο http://www.coe.int/t/dg4/intercultural/Source/Pub_White_Paper/WhitePaper_ID_GreekVersion.pdf (Προσπελάστηκε στις 25/2/17)

ατόμων και ομάδων με διαφορετικό εθνοτικό, πολιτισμικό, θρησκευτικό και γλωσσικό υπόβαθρο και κληρονομιά, στη βάση της αμοιβαίας κατανόησης και του σεβασμού. Το συμβούλιο της Ευρώπης είναι πεπεισμένο ότι το να μπορούμε να συμβιώνουμε ως ίσοι με αξιοπρέπεια είναι κοινή ευθύνη όλων μας. Όμως ο πλουραλισμός και η ανοχή δεν επαρκούν ώστε να οδηγηθούμε σε αυτό το αποτέλεσμα. Για να μπορέσουμε να διαχειριστούμε την πολιτισμική πολυμορφία απαιτείται μία προκλητική, δομημένη και ευρέως αποδεκτή προσπάθεια. Ο διαπολιτισμικός διάλογος αποτελεί τη βάση για την επίτευξη αυτού του στόχου. Και αποτελεί ένα ουσιώδες χαρακτηριστικό των συμμετοχικών κοινωνιών, που δεν αφήνουν κανένα στο περιθώριο, ούτε τον ονομάζουν περιθωριακό. Ένας επιτυχημένος διαπολιτισμικός διάλογος προϋποθέτει πολλά χαρακτηριστικά ενός δημοκρατικού πολιτισμού, όπως η ευρύτητα πνεύματος, η προθυμία κάποιων να συμμετέχει στο διάλογο αλλά και να επιτρέπει στους άλλους να εκφράζουν τις απόψεις, την ικανότητα να επιλύουν διαφορές με ειρηνικά μέσα και να αναγνωρίζουν τα τεκμηριωμένα επιχειρήματα του άλλου. Το συμβούλιο της Ευρώπης παρουσιάζει την παρούσα Λευκή Βίβλο ως μία συμβουλή σε μία διεθνή ζήτηση που κερδίζει σταθερά έδαφος.

Αλλά και στη συνθήκη της Λισαβόνας το 2009⁴⁰ αναφέρεται η ενθάρρυνση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών καθώς και της διάδοσης του πολιτισμού και της ιστορίας των ευρωπαϊκών λαών αλλά και της διατήρηση και προστασίας της πολιτισμικής κληρονομιάς και της ευρωπαϊκής σημασίας. Επίσης γίνονται λόγος και για την δράση της ένωσης με στόχο την ενίσχυση της κινητικότητας των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευομένων και ιδίως των νέων.

Μέσω των προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης που εφαρμόζει η Ευρωπαϊκή Ένωση τα προγράμματα για τη Διά Βίου Μάθηση 2007-13⁴¹ και τα οποία αποσκοπούν στην ανάπτυξη της ευρωπαϊκής διάστασης της παιδείας, ενθάρρυνε τις συνεργασίες μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και εκπαιδευτικών αλλά και στην δημιουργία εκπαιδευτικών σχεδίων προτείνοντας μεταξύ άλλων σχέδια διαπολιτισμικής αγωγής. Ειδικότερα η συμβολή στην ανάπτυξη της συμμετοχής των μειονεκτούντων ομάδων, του διαπολιτισμικού διαλόγου

⁴⁰ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (2010). Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Διαθέσιμο στο <http://www.ministryofjustice.gr/site/LinkClick.aspx?fileticket=EK9kVMfnZRY%3D&tabid=92> (Προσπελάστηκε στις 1/3/17)

⁴¹ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (2006). « Πρόγραμμα για τη διά βίου μάθηση 2007-2013». Διαθέσιμο στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=URISERV%3Ac11082> (Προσπελάστηκε στις 3/3/17)

και στην προώθηση εκμάθησης γλωσσών και γλωσσικής ποικιλομορφίας είναι κάποια από τους στόχους των προγραμμάτων.

Αλλά και στους στρατηγικούς στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε εθνικό επίπεδο επισημαίνεται ότι τα κράτη μέλη θα πρέπει να καθορίσουν και να εφαρμόσουν μέτρα για την αντιμετώπιση των ειδικών συνθηκών των ομάδων ιδιαίτερου κινδύνου ανάμεσα σε αυτές μειονότητες, των Ρομά ή τα άτομα με αναπηρία.

Σχετικά με το στρατηγικό πλαίσιο για την Ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης το 2020⁴² στόχος του νέου πλαισίου είναι η περαιτέρω ανάπτυξη των εκπαιδευτικών τους συστημάτων ώστε να παρέχουν καλύτερα μέσα για όλους τους πολίτες με σκοπό να συνειδητοποιήσουν τις δυνατότητές τους και να εξασφαλίσουν οικονομική ευημερία και βιώσιμη απασχολησιμότητα. Ένα από τα τέσσερα συμπεράσματα των στρατηγικών στόχων του πλαισίου είναι να προωθηθεί η ισότητα, η κοινωνική συνοχή και η ενεργός συμμετοχή στα κοινά. Η εκπαίδευση και η κατάρτιση θα πρέπει να εμπλέξει όλους τους πολίτες να αποκτήσουν και να αναπτύξουν τις δεξιότητες και τις ικανότητες που απαιτούνται για την προώθηση της απασχολησιμότητας και της περαιτέρω μάθησης τους στα κοινά και τον διαπολιτισμικό διάλογο.

Τέλος η **Ευρωπαϊκή Επιτροπή του 2016**⁴³ σε κείμενο με τίτλο «προς μία στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για διεθνείς πολιτισμικές σχέσεις» ως κατευθυντήριες αρχές της δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναφέρεται:

- A. Η προώθηση της πολιτισμικής πολυμορφίας και ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων,
- B. Η προώθηση του αμοιβαίου σεβασμού και του διαπολιτισμικού διαλόγου
- Γ. Η διασφάλιση του σεβασμού της συμπληρωματικότητας και της επικουρικότητας και
- Δ. Η προώθηση της οριζόντιας προσέγγισης του πολιτισμού
- E. Η προώθηση του πολιτισμού μέσω των υφιστάμενων πλαισίων συνεργασίας.

⁴² Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης και Νέας Γενιάς. (2013, 26 Φεβρουαρίου). Στρατηγικό πλαίσιο για την Ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και κατάρτισης («ΕΚ 2020»). Διαθέσιμο στο <http://www.gsae.edu.gr/el/european-union/europe-2020-strategy> (Προσπελάστηκε στις 2/3/17)

⁴³ Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2016). Κοινή ανακοίνωση προς το Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο και το συμβούλιο προς μία στρατηγική της ΕΕ για διεθνείς πολιτιστικές σχέσεις. Διαθέσιμο στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/el/TXT/?uri=CELEX%3A52016JC0029> (Προσπελάστηκε στις 4/3/2017)

ΠΟΛΥΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΤΗΤΑ & ΕΛΛΑΔΑ

Στην Ελλάδα τα πρώτα μέτρα που πάρθηκαν για την πρόσβαση αλλοεθνών μαθητών στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα αφορούσαν τους παλιννοστούντες μαθητές τη δεκαετία του 1940. Με το Π.Α.155/78⁴⁴ επιχειρήθηκε μία ρύθμιση για τους μαθητές αυτούς οι οποίοι όμως ήταν χωρίς ουσιαστικό αποτέλεσμα καθώς δεν έδινε λύσεις στα θέματα της ομαλής ένταξης των μαθητών στο σχολείο. Οι ρυθμίσεις αυτές περιελάμβαναν κάποιες διευκολύνσεις για τους μαθητές αυτούς όπως στα μαθήματα της γλώσσας καθώς και στις εισαγωγικές κατατακτήριες και προαγωγικές εξετάσεις. Επίσης με Ν.Α. του 74⁴⁵ η πολιτεία επιχείρησε να επιλύσει τα προβλήματα της εκπαίδευσης των παιδιών των αποδήμων Ελλήνων που επέστρεφαν στην πατρίδα ιδρύοντας την Αθήνα ημερήσιο εξατάξιο Γυμνάσιο αρρένων με στόχο την διαπαιδαγώγηση και μόρφωση των ελληνοπαίδων του εξωτερικού.

Το φαινόμενο των πολυπολιτισμικών τάξεων έγινε εντονότερο κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980. Οι σχολικές μονάδες της χώρας δέχτηκαν ένα μεγάλο αριθμό μεταναστών αλλά και ομογενών από χώρες της πρώην ΕΣΣΔ και της Βορείου Ηπείρου. Τα παιδιά αυτά που σημαντικό τους μειονέκτημα θεωρούνταν η έλλειψη γνώσης της ελληνικής γλώσσας αντιμετωπίζονται ως ένα πρόβλημα καθώς η διαφορετική γλωσσική και πολιτισμική προέλευση τους εκλαμβάνεται ως μειονέκτημα, που επιβάλλει την σχεδίαση κατάλληλων εκπαιδευτικών συστημάτων που θα αντιμετωπίζει το πρόβλημα και θα βοηθά στην ομαλή ένταξή τους στο εκπαιδευτικό χώρο.

Για το σκοπό αυτό το ΥΠΕΠΘ εισάγει τον τομέα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στην εκπαιδευτική πολιτική της Ελλάδος και προσπαθεί να αντιμετωπίσει τις εκπαιδευτικές ανάγκες ατόμων με κοινωνικές, πολιτισμικές ή θρησκευτικές ιδιαιτερότητες. Συγκεκριμένα **το 1983 εκδίδει υπουργική απόφαση**⁴⁶ και εισάγει το θεσμό των Τάξεων Υποδοχής (Τ.Υ) και των Φροντιστηριακών Τμημάτων (Φ.Τ) στα οποία γίνονται μαθήματα διδασκαλίας ελληνικής ως ξένης γλώσσας για τα παιδιά που αντιμετωπίζουν γλωσσικά προβλήματα. Η Τ.Υ λειτουργούν κατά τη διάρκεια του σχολικού ωραρίου ενώ τα Φ.Τ γίνονται μετά την λήξη του ωραρίου όπου επεκτείνεται η μαθησιακή υποστήριξη και σε άλλα διδακτικά

⁴⁴ Παπαδόπουλος, Στέργιος.,(2016). Το νομοθετικό πλαίσιο της Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα: Μια ιστορική αναδρομή από το 1913 ως σήμερα. Διαθέσιμο στο: http://6dim-diap-elefth.thess.sch.gr/nomothetiko_plaisio_diap_ekpshs.pdf (Προσπελάστηκε στις 5/4/17)

⁴⁵ Παπαδόπουλος, Στέργιος (2016) ο.π

⁴⁶ Παπαδόπουλος, Στέργιος (2016) ο.π

αντικείμενα. Με υπουργική απόφαση του 1994⁴⁷ ο νόμος τροποποιείται και ρυθμίζεται η λειτουργία των προγραμμάτων.

Η τάξη υποδοχής ως παράλληλη τάξη βοηθάει τους μαθητές να προσαρμοστούν ομαλά και να ενταχθούν στην τάξη τους και γενικότερα στο εκπαιδευτικό σύστημα. Διδάσκονται τα μαθήματα του επίσημου αναλυτικού προγράμματος προσαρμοσμένου στις διδακτικές ανάγκες και δυνατότητες των συγκεκριμένων μαθητών. Η κατανομή των νέων διδακτικών ωρών των μαθημάτων καθορίζεται από το σύλλογο διδασκόντων και το σχολικό σύμβουλο.

Εφόσον εξασφαλίζεται εκπαιδευτικός με τα κατάλληλα προσόντα, μπορεί να διδάσκονται η γλώσσα και ο πολιτισμός της χώρας προέλευσης πέραν του αναλυτικού προγράμματος, για δύο ή τρεις ώρες την εβδομάδα.

Τα φροντιστηριακά τμήματα μπορούν να ιδρυθούν εκεί όπου ο μικρότερος αριθμός μαθητών που χρειάζεται να φοιτήσουν σε αυτό είναι 3 και ο ανώτερος 8. Διδάσκονται τα μαθήματα της νεοελληνικής γλώσσας και της Ελληνικής ιστορίας καθώς και όποια άλλα μαθήματα κρίνει ο σύλλογος διδασκόντων σε συνεργασία με το σχολικό σύμβουλο.

Το 1983 με Π.Α.⁴⁸ εισάγεται με διαφορετική ρύθμιση ο ίδιος θεσμός για τα παιδιά των διακινούμενων εργαζομένων που προέρχονται από κράτη μέλη των ΕΚ (οδηγία 77/486/ΕΟΚ των ΕΚ). Οι μαθητές αυτοί παρακολουθούν δίγλωσσα μαθήματα της χώρας τους καθώς και της Ελληνικής μέχρι να προσαρμοστούν στο Ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Η διδασκαλία της γλώσσας και του πολιτισμού της χώρας προέλευσης είναι συντονισμένα με το πρόγραμμα των λοιπών μαθημάτων της τάξης, με στόχο τη διατήρηση και καλλιέργεια της εθνικής ταυτότητας των μαθητών καθώς επίσης και της προετοιμασίας τους για επανένταξη στο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας προέλευσης, σε περίπτωση παλιννόστησης.

Τέλος με **Υ.Α του 1999**⁴⁹ οι ΤΥ διακρίνονται πλέον σε δύο επίπεδα, στις ΤΥΙ για αρχάριους και στις Τ.Υ ΙΙ για πιο προχωρημένους μαθητές.

Στις τάξεις υποδοχής Ι, όπου εφαρμόζεται εντατικό πρόγραμμα εκμάθησης ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας και μαθησιακής προετοιμασίας. Το πρόγραμμα εφαρμόζεται Με παράλληλη παρακολούθηση μερικών μαθημάτων στην κανονική τάξη όπως: Φυσική Αγωγή, Εικαστική Αγωγή, Μουσική Αγωγή, Ξένη Γλώσσα, Σχολική Ζωή ή και άλλο μάθημα

⁴⁷ Παπαδόπουλος, Στέργιος (2016) ο.π

⁴⁸ Παπαδόπουλος, Στέργιος (2016) ο.π

⁴⁹ Παπαδόπουλος, Στέργιος (2016) ο.π

σύμφωνα με απόφαση του συλλόγου διδασκόντων, σε συνεργασία με το σχολικό σύμβουλο. Η φοίτηση διαρκεί μέχρι έναν τακτικό έτος, ωστόσο είναι δυνατή η ταχύτερη επανένταξη μαθητή στην κανονική τάξη έπειτα από απόφαση των εκπαιδευτικών της Τ.Υ Ι και της κανονικής τάξης.

Τις τάξεις υποδοχής ΙΙ, όπου εφαρμόζεται μικτό πρόγραμμα εσωτερικής και εξωτερικής γλωσσικής και μαθησιακής υποστήριξης των μαθητών που έχουν ενταχθεί σε αυτές και το οποίο πραγματοποιείται μέσα στις κανονικές τάξεις με παράλληλη υποστηρικτική διδασκαλία. Η φοίτηση διαρκεί δύο διδακτικά έτη (σε εξαιρετικές περιπτώσεις 3 έτη) και επιδιώκεται να είναι συνεχής για να είναι αποτελεσματική υποστηρικτική προσπάθεια.

Οι Τ.Υ καθώς και τα Φ.Τ δέχτηκαν κριτική καθώς η λειτουργία τους εξαρτάται άμεσα από τον Διευθυντή της σχολικής μονάδας, τον οικείο προϊστάμενο καθώς και το Σχολικό Σύμβουλο, η αλλαγή των οποίων μπορεί να οδηγήσει σε ασυνέπειες των εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Ωστόσο και με αυτό το καθεστώς οι παρεμβάσεις αυτές αποτελούν τη μόνη εναλλακτική λύση.

Η μεγάλη αλλαγή στο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας έγινε με το Ν. 2413/96⁵⁰. Στα άρθρα 34- 37 ορίζεται η οργάνωση και η λειτουργία των σχολικών μονάδων πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης για την παροχή εκπαίδευσης σε νέους με εκπαιδευτικές, κοινωνικές πολιτιστικές ή μορφωτικές ιδιαιτερότητες. Στα σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης εφαρμόζονται τα προγράμματα των αντίστοιχων δημόσιων σχολείων, τα οποία προσαρμόζονται στις ιδιαίτερες εκπαιδευτικές, κοινωνικές, πολιτιστικές ή μορφωτικές ανάγκες των μαθητών τους. Από το 1996 μέχρι σήμερα ιδρύθηκαν και λειτουργούν διαπολιτισμικά σχολεία σε έξι νομούς της χώρας μας. Σύμφωνα με στοιχεία του Eurýdice του 2009/10 τα 13 από αυτά είναι Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και 12 Δευτεροβάθμιας.

Τα διαπολιτισμικά σχολεία⁵¹ ιδρύονται σε περιοχές όπου παρατηρείται έντονη πυκνότητα πληθυσμού μαθητών αλλοδαπών, παλιννοστούντων ή τσιγγανοπαίδων. Εφαρμόζονται τα αντίστοιχα προγράμματα των δημόσιων σχολείων που ενισχύεται με ειδικές τάξεις υποδοχής και φροντιστηριακά τμήματα με πρόσθετες δράσεις και ειδικό υλικό και προσωπικό, ώστε να επιτυγχάνεται η ομαλή και ισορροπημένη κοινωνική εκπαιδευτική ένταξη των μαθητών.

⁵⁰ Παπαδόπουλος, Στέργιος (2016) ο.π

⁵¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή., 2010. Οργάνωση και εκπαίδευση στην Ελλάδα. Διαθέσιμο στο: http://kesyp-ampel.att.sch.gr/greek_ed_syst_euridice_0910.pdf (Προσπελάστηκε στις 9/4/17)

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην αποτελεσματική εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας. Στα σχολεία αυτά φοιτούν και γηγενείς μαθητές.

Τα σχολεία αυτά έχουν ως στόχο:

- Να προσφέρουν ίσες εκπαιδευτικές ευκαιρίες
- .Να λαμβάνουν μέτρα διορθωτικού χαρακτήρα όσον αφορά στη δημιουργία κλίματος ισότητας
- Να καλλιεργούν θετική στάση απέναντι στη μάθηση: Αξιοποιώντας το πολιτισμικό και γλωσσικό πλούτο που φέρουν οι μαθητές και προωθώντας τη διαπολιτισμική εκπαίδευση στην τοπική κοινωνία στην οποία ανήκουν.

Τα σχολεία αυτά εφαρμόζουν προγράμματα των αντίστοιχων δημόσιων σχολείων όμως με απόφαση του Υ.Π. και του Ι.Π.Ο.Δ.Ε είναι δυνατόν να προσαρμόζονται στις ιδιαίτερες εκπαιδευτικές, κοινωνικές, πολιτιστικές ή μορφωτικές ανάγκες των μαθητών τους.

Έτσι είναι δυνατόν να εφαρμόζονται ειδικά αναλυτικά προγράμματα με δυνατότητα πρόσθετων ή εναλλακτικών μαθημάτων, μειωμένο ωράριο των εκπαιδευτικών και μειωμένο αριθμό μαθητών ανά τάξη.

Επίσης στη χώρα μας λειτουργούν και 198 μειονοτικά σχολεία⁵² λειτουργούν στο γεωγραφικό διαμέρισμα της Θράκης, σε περιοχές, όπου υπάρχουν κάτοικοι που ανήκουν στη μουσουλμανική μειονότητα (πομακικής, τσιγγάνικης και τουρκικής καταγωγής) τα 194 είναι σχολεία Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης η διδασκαλία γίνεται στην Ελληνική και στην τουρκική γλώσσα. Τα σχολεία αυτά λειτουργούν με βάση τη συνθήκη της Λωζάννης (1923) σύμφωνα με νομοθετικές ρυθμίσεις και κανονιστικές αποφάσεις, οι οποίες εκδίδονται στο πλαίσιο των διεθνών μορφωτικών συμφωνιών.

Στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης το 2006 ξεκινά τρίτη φάση των πράξεων ενέργειας " Ένταξη των παιδιών με πολιτισμικές και γλωσσικές ιδιαιτερότητες στο εκπαιδευτικό σύστημα " του προγράμματος ΕΠΕΑΕΚ II, η οποία μέσω " των πανεπιστημίων στηρίζει τα παρακάτω προγράμματα⁵³:

Α. Το πρόγραμμα:" Ένταξη παιδιών Παλιννοστούτων και Αλλοδαπών στο σχολείο για την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση" και το πρόγραμμα: «Ένταξη παιδιών

⁵² Ευρωπαϊκή Επιτροπή., 2010 ο.π

⁵³ Παπαδόπουλος, Στέργιος (2016) ο.π

Παλινοστούντων και Αλλοδαπών στο σχολείο για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση»

Το πρόγραμμα υλοποιήθηκε από το 1998 ως το 2008 από το Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών ο γενικός σκοπός του προγράμματος ήταν η δημιουργία των προϋποθέσεων εκείνων που θα διασφαλίζουν σε όλους μας τις ίσες ευκαιρίες πρόσβασης στην εκπαίδευση.

Β. Το πρόγραμμα ένταξη παιδιών παλινοστούντων και αλλοδαπών το σχολείο για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Το έργο υλοποιήθηκε το 2010- 2013. Ήταν ένα έργο πανελληνίας εμβέλειας και απευθυνόταν στα δημόσια σχολεία Π.Ε και Δ.Ε της χώρας που συγκεντρώνουν πληθυσμό αλλοδαπών- παλινοστούντων πάνω από 10%. Αφορούσε μαθητές και εκπαιδευτικούς γιατί βελτιώνει το εκπαιδευτικό έργο των σχολείων και τους προετοιμάζει ώστε να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις της πολιτισμικής κοινωνίας. Στόχος ήταν η βελτίωση των σχολικών επιδόσεων των παλινοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στο ελληνικό σχολείο, προκειμένου να εξασφαλιστεί η κατά το δυνατόν ισότιμη εκπαίδευση των ομάδων με γηγενείς μαθητές καθώς και η κοινωνική τους ένταξη.

Γ. Το πρόγραμμα: «εκπαίδευση των παιδιών της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης». Το πρόγραμμα υλοποιείται από το τμήμα εκπαίδευσης και αγωγής στην προσχολική ηλικία του Πανεπιστημίου Αθηνών. Με σύνθημα" κάνουμε πρόσθεση και όχι αφαίρεση, πολλαπλασιασμό και όχι διαίρεση " το πρόγραμμα συμβάλλει από το 1997 στη βελτίωση των εκπαιδευτικών δεδομένων της μειονότητας.

Δ. Πρόγραμμα «Ένταξη τσιγγανοπαίδων στο σχολείο» του πανεπιστημίου Θεσσαλίας (2006 - 2008) το έργο στοχεύει στην αρμονική ένταξη των μαθητών με ρομική καταγωγή στο εκπαιδευτικό σύστημα, η διασφάλιση της αποδοχής των παιδιών αυτών από το εκπαιδευτικό προσωπικό, τους γονείς και την ευρύτερη κοινότητα, την παροχή στους εκπαιδευτικούς εξειδικευμένης ενημέρωσης, κατάλληλη εκπαιδευτικού υλικού, την υποστήριξη των οικογενειών με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες ώστε να είναι σε θέση να βοηθήσουν αποτελεσματικά τα παιδιά τους και τέλος, στην ευαισθητοποίηση της διοικητικής μηχανής της εκπαίδευσης.

Ε. Το πρόγραμμα: «Εκπαίδευση παιδιών Ρομά» του ΑΠΘ-ΠΤΔΕ(2010-2013). Το πρόγραμμα είχε εννέα δράσεις αφορούσαν σε παροχή ψυχοκοινωνικής στήριξης στα παιδιά και στις οικογένειές τους. Η ομάδα των 35 ψυχολόγων και κοινωνικών λειτουργών είχε καθημερινή παρουσία και δράση στο Πεδίο (καταυλισμού και οικισμούς των Ρομά).

Ζ. Το πρόγραμμα «Ένταξη Τσιγγανοπαίδων στο σχολείο» (2002-2004). Στόχοι του προγράμματος ήταν: η αρμονική ένταξη των μαθητών με ρομική καταγωγή στο εκπαιδευτικό σύστημα, η διασφάλιση της αποδοχής των παιδιών αυτών από το εκπαιδευτικό προσωπικό και τους γονείς της πλειονότητας, η παροχή στους εκπαιδευτικούς γνώσεων και κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού, η υποστήριξη των οικογενειών με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες ώστε να είναι σε θέση να βοηθήσουν αποτελεσματικά τα παιδιά τους και η ευαισθητοποίηση της διοικητικής " μηχανής " της εκπαίδευσης.

Η. Το πρωτότυπο κοινοτικό πρόγραμμα για την κοινωνική και οικονομική ένταξη των λιγότερο ευνοημένων ομάδων (1990-1994) του ΠΤΔΕ του Α.Π.Θ μεταξύ πολλών άλλων ενεργειών διεξήγαγε μία από τις μεγαλύτερες έρευνες για τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό, επίσης οργάνωσε, ίδρυσε και λειτούργησε για περισσότερα από τέσσερα χρόνια το πρώτο Κέντρο Μονογονεϊκής Οικογένειας, οργάνωσε, ίδρυσε και λειτούργησε Κέντρο Ποντιακής Οικογένειας, οργάνωσε και λειτούργησε άτυπα σχολεία στους καταυλισμούς ή και τάξεις στο επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα για παιδιά Ρομά καθώς και χρηματοδότησε τα πρώτα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης για νεαρούς και νεαρές Ρομά στον ΟΑΕΔ, οργάνωσε προγράμματα γλώσσας για Πόντιους από τις χώρες της πρώην ΕΣΣΔ και ανέπτυξε σχετικό διδακτικό υλικό, πρόβαλε τα προβλήματα των κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων στην ελληνική κοινωνία.

Θ. Το πρόγραμμα: «Παιδεία Ομογενών» του πανεπιστημίου Κρήτης και το εργαστήριο διαπολιτισμικών και μεταναστευτικών μελετών(Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ) στόχος του προγράμματος ήταν η ενίσχυση της ελληνομάθειας των Ελλήνων της διασποράς. Τα παραπάνω προγράμματα έδωσαν σε εκπαιδευτικούς τη δυνατότητα να ξεφύγουν από τον παραδοσιακό τρόπο διδασκαλίας και να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικότερα τα φαινόμενα των κοινωνικών ανισοτήτων που αντιμετωπίζει έντονα η εκπαίδευση σε ένα μεγάλο αριθμό της εκπαιδευτικής κοινότητας. Επίσης έδωσε τη δυνατότητα στους μαθητές να αναπτύξουν την κριτική σκέψη ώστε να μπορούν να ανταπεξέλθουν ευκολότερα στα νέα συνεχώς μεταβαλλόμενα δεδομένα όχι μόνο της Ελληνικής πραγματικότητας αλλά και των ευρωπαϊκών και διεθνών συνθηκών. Ήταν Επίσης αντιμετώποι με το φαινόμενο της πολυπολιτισμικότητας στο σχολείο και ανέπτυξαν τις δεξιότητες εκείνες που θα τους έκαναν ικανούς να επεξεργαστούν τα νέα δεδομένα.

Το Υπουργείο Παιδείας και άλλοι φορείς προσπαθώντας να επιτύχουν την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών διοργανώνουν διακρατικές ημερίδες και σεμινάρια συχνά με πανελλήνια εμβέλεια:

- **Ο Οργανισμός επιμόρφωσης εκπαιδευτικών (ΟΕΠΕΚ)**⁵⁴ στοχεύει, μεταξύ άλλων, το σχεδιασμό δράσεων για την ταχύρρυθμη επιμόρφωση εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Ορισμένες από αυτές τις δράσεις συνδέονται άρρηκτα με τη διαχείριση της πολυπολιτισμικότητας στο σχολείο, όπως π.χ. Το επιμορφωτικό πρόγραμμα «συσχετισμός οικογενειακού - κοινωνικού-πολιτισμικού περιβάλλοντος τη σχολική επίδοση του παιδιού».
- **Η θεματική της Εισαγωγικής Επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών (ΠΕΚ)**⁵⁵ με αφετηρία τον εκσυγχρονισμό της αρχικής εκπαίδευσης, στρέφεται επίσης γύρω από τις αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.
- **Το eTwinning**⁵⁶ είναι μία ευρωπαϊκή δράση μέσω της οποίας σχολεία από διαφορετικές Ευρωπαϊκές χώρες, κάνοντας χρήση εργαλείων τεχνολογιών πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΠΠΕ), συνεργάζονται στενά αποκομίζουν παιδαγωγικά κοινωνικά και πολιτισμικά οφέλη. Μέσω του eTwinning, περισσότεροι από 230.000 αττική από όλη την Ευρώπη συνεργάζονται στο πλαίσιο διεθνών συνολικών δραστηριοτήτων στις οποίες συμμετέχουν περισσότερα από 110.000 ευρήματα από 32 Ευρωπαϊκές χώρες. Το πρόγραμμα eTwinning εξελίχθηκε από ένα εργαλείο εξεύρεσης έτερον με τους εκπαιδευτικούς σε μία πλούσια, πανευρωπαϊκή κοινότητα διδασκαλίας και μάθησης.
- **Το ΕΛΙΑΜΕΠ (ελληνικό ίδρυμα Ευρωπαϊκής και εξωτερικής πολιτικής)**⁵⁷ τοπίο είναι ένα ανεξάρτητο, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα ερευνητικό και Εκπαιδευτικό Ίδρυμα. Διεξάγει έρευνες σε θέματα σχετικά με την Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, το μέλλον της ενωμένης Ευρώπης και τις Διεθνείς Σχέσεις, με ιδιαίτερη έμφαση στις διατλαντικές σχέσεις, την ασφάλεια, τη μετανάστευση, τα ανθρώπινα δικαιώματα, θέματα χρηστής διακυβέρνησης και κλιματικών αλλαγών. Στις γεωγραφικές περιοχές ενδιαφέροντος περιλαμβάνονται η ευρύτερη περιοχή της νοτιοανατολικής Ευρώπης,

⁵⁴ Οργανισμός Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών., Διαθέσιμο στο: http://www.oepek.gr/portal/index.php?option=com_content&view=section&id=5 (Προσπελάστηκε στις 15/4/17)

⁵⁵ Οργανισμός Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών ο.π

⁵⁶ E-Twinning., (χ.χ). Διαθέσιμο στο: <http://www.etwinning.org.cy/Ti-einai-to-eTwinning> (Προσπελάστηκε στις 15/4/17)

⁵⁷ Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής., (χ.χ). Διαθέσιμο στο: <http://www.eliamep.gr> (Προσπελάστηκε στις 15/4/17)

του Ευξείνου Πόντου, της Μεσογείου και της Μέσης Ανατολής. Το ΕΛΙΑΜΕΠ οργανώνει ημερίδες και σεμινάρια που αφορούν τη διαπολιτισμική εκπαίδευση.

- **Το Ι.Π.Ο.Δ.Ε⁵⁸ (Ινστιτούτο Παιδείας ομογενών και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης)** το οποίο συγκαταλέγεται στους οργανισμούς που εποπτεύονται από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Βασική του αποστολή είναι η προώθηση της ελληνικής παιδείας στους ομογενείς, στα παιδιά και τους νέους, και υποβοήθηση της εκπαιδευτικής ένταξης των μεταναστών και των παλιννοστούντων μαθητών καθώς επίσης και μαθητών που προέρχονται από ευάλωτα στον εκπαιδευτικό αποκλεισμό κοινωνικό- πολιτισμικά περιβάλλοντα. Το Ι.Π.Ο.Δ.Ε ενεργοποιείται ταυτόχρονα για τη διδασκαλία και τη διάδοση της ελληνικής γλώσσας και στοιχείων του ελληνικού πολιτισμού στην Ευρώπη, στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, τον Καναδά την Αυστραλία και σε άλλα μέρη του κόσμου όπου εκδηλώνεται ενδιαφέρον για την επαφή παιδιών και νέων σχολικής ηλικίας με την ελληνική γλώσσα και τον πολιτισμό. Το ΙΠΟΔΕ επίσης ως αρμόδιο όργανο της πολιτείας για τα ζητήματα ετερότητας στην εκπαίδευση, ανταποκρίνεται στις ανάγκες για την ενίσχυση της διαπολιτισμικής διάστασης στην ελληνική εκπαίδευση με ποικίλους τρόπους.
- **Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο⁵⁹**, στο πλαίσιο του επιμορφωτικού προγράμματος " Διαχείριση προβλημάτων τάξης " εντάσσει άξονα σχετικό με δύο κύριες θεματικές ενότητες εκ των οποίων η πρώτη αναφέρεται στην πολιτισμικότητα και πολυγλωσσία του σύγχρονου ελληνικού σχολείου και η δεύτερη στις εκπαιδευτικές ανισότητες, οι οποίες συνδέονται εν πολλοίς και με την πολυπολιτισμικότητα και πολυγλωσσία. Το πρόγραμμα πραγματοποιήθηκε από το Νοέμβριο του 2005 έως το Δεκέμβριο του 2006. Λόγω όμως του αυξανόμενου ενδιαφέροντος το πρόγραμμα επαναλήφθηκε κατά το σχολικό έτος 2007- 2008.
- **Η Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης(ΓΓΛΕ)⁶⁰** η οποία για πρώτη φορά το 1929 παρεμβαίνει στην εκπαίδευση ενηλίκων ως επίσημο κράτος με νόμο" περί στοιχειώδους εκπαίδευσης ". Οι δραστηριότητες περιορίζονται κυρίως σε μαθήματα διδασκαλίας και διάδοσης ελληνικής γλώσσας που επέβαλε ο μεγάλος αριθμός αναλφάβητων, ημι-αναλφάβητων αλλά και η παρουσία πολλών προσφύγων και

⁵⁸ Ινστιτούτο Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης., (χ.χ). Διαθέσιμο στο: <http://dim-diapol-falir.att.sch.gr/ipode.htm> (Προσπελάστηκε στις 16/4/17)

⁵⁹ Υπουργείο Παιδείας ,Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων.(χ.χ). Διαθέσιμο στο: <http://www.pi-schools.gr> (Προσπελάστηκε στις 16/4/17)

⁶⁰ Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης και Νέας Γενιάς,, (χ.χ). Διαθέσιμο στο: <http://www.gsae.edu.gr/el/history/organisation> (Προσπελάστηκε στις 16/4/17)

μειονοτήτων. Μετά από διάφορες αλλαγές όλα αυτά τα χρόνια η γενική γραμματεία λαϊκής επιμόρφωσης μετονομάζεται σε Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων το 2001 με υπαγόμενο φορέα το Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων (ΙΔΕΚΕ). Ενώ το 2008 η Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων μετονομάζεται σε Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης.

- **Το Εθνικό Ίδρυμα Νεότητας (ΕΙΝ)**⁶¹ το οποίο με υπουργική απόφαση το 2009 μετονομάστηκε σε " Ίδρυμα Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης. Το ίδρυμα υλοποιεί προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης και Γενικής εκπαίδευσης ενηλίκων που απευθύνονται και μάλιστα για φοιτητές και μαθητές καθώς και ευπαθείς κοινωνικά ομάδες του πληθυσμού της χώρας. Στα 70 χρόνια λειτουργίας του προσφέρει υπηρεσίες σε ένα σύνολο που ξεπερνά ετησίως τα 12.000, οικότροφων φοιτητών, σπουδαστών και μαθητών τόσο Ελλήνων όσο και αλλοδαπών.

Η Ελλάδα ως ενεργό μέλος της Διεθνούς κοινότητας, αναπτύσσει διεθνείς διμερείς και πολυμερείς σχέσεις στα θέματα που αφορούν την εκπαίδευση. Είναι μέλος του Συμβουλίου της Ευρώπης (1949), της UNESCO(1945), του ΟΟΣΑ(1964) και της Ευρωπαϊκής Ένωσης(1981). Γιαυτό συμμετέχει στη διαμόρφωση της εκπαιδευτικής πολιτικής στα θεσμικά όργανα των διεθνών οργανισμών και **υλοποιεί εκπαιδευτικές δράσεις και προγράμματα που αφορούν εκτός των άλλων και τη διαπολιτισμική εκπαίδευση όπως**⁶²:

1. Η νέα πρόκληση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, θρησκευτικής διαφορετικότητας και διαλόγου στην Ευρώπη (The New Challenge of Intercultural Education: Religious Diversity and Dialogue in Europe).
2. Πολιτικές και πρακτικές για τη διδασκαλία των κοινωνικοπολιτικών διαφορών(Policies and practices for teaching sociocultural diversity).

Στο πλαίσιο της UNESCO- μεταξύ άλλων ελληνικά σχολεία και εκπαιδευτικοί συμμετέχουν στο πρόγραμμα" **δίκτυο περιβαλλοντικής εκπαίδευσης νοτιοανατολικής Μεσογείου "(South Eastern Mediterranean Environmental Project-SEMPEP)** καθώς και στο " δίκτυο συνεργαζόμενων σχολείων "(Associated Schools Project Network-ASPNet) και τα δύο προγράμματα εντάσσονται στο πλαίσιο δεκαετίας των Ηνωμένων Εθνών για την εκπαίδευση προς την αειφορία. Το "SEMPEP" είναι μία ελληνική πρωτοβουλία Σωματείων για

⁶¹ Βικιπαίδεια., (2016). Ίδρυμα Νεολαίας και Δια βίου Μάθησης. Διαθέσιμο στο: <https://el.wikipedia.org/wiki/> (Προσπελάστηκε στις 17/4/17)

⁶² Ευρωπαϊκή Επιτροπή., 2010 ο.π

τεχνολογικά, οικονομικά, ιστορικά, κοινωνικά και πολιτιστικά θέματα, καθώς επίσης και ζητήματα ειρήνης, ανθρωπίνων δικαιωμάτων κ.α.

Το πρόγραμμα αυτό συνδυάζει την διεπιστημονική διδασκαλία με την ολιστική μάθηση, αποσκοπεί και στη συσχέτισή του φυσικού και του κοινωνικού περιβάλλοντος με τις πολιτιστικές αξίες των λαών της νοτιοανατολικής Μεσογείου, η οποία αποτελεί ένα σημαντικό σταυροδρόμι ανάπτυξης διαφορετικών πολιτισμών εδώ και χιλιετίες.

Το «Δίκτυο Συνεργαζόμενων Σχολείων» (Associated Schools Project Network-ASPNet) αποσκοπεί στην προώθηση της διεθνούς συνεργασίας και ειρήνης μέσα από την εκπαίδευση καθώς και την ενίσχυση της ανθρωπιστικής, πολιτιστικής και ηθικής διάστασης σε διεθνές επίπεδο. Τα συνεργαζόμενα σχολεία αναλαμβάνουν την πραγματοποίηση πιλοτικών προγραμμάτων με θέματα τα ανθρώπινα δικαιώματα, τον αμοιβαίο σεβασμό, το δικαίωμα στη διαφορετικότητα, τη μη βία την διαπολιτισμική μάθηση, την προστασία του περιβάλλοντος κ.α.

Η Ελλάδα συμμετέχει επίσης σε περιφερειακές πρωτοβουλίες και οργανισμούς της ευρύτερης περιοχής της βαλκανικής και της Μεσογείου όπως η «**η Οικονομική Συνεργασία Ευξείνου Πόντου -ΟΣΕΠ(1992)**». Στο πλαίσιο του ΟΣΕΠ λειτουργούν οι εξειδικευμένες ομάδες εργασίας (working groups) που χειρίζονται τα επιμέρους ζητήματα και στις οποίες προστέθηκε και η ομάδα εργασίας για την παιδεία (working group on education) ύστερα από απόφαση που λήφθηκε κατά τη διάρκεια της συνάντησης των υπουργών εξωτερικών των κρατών-μελών του ΟΣΕΠ, στην Κομοτηνή, στις 23 Απριλίου του 2005.

Η Ελλάδα τέλος συμμετέχει και στη Διεθνή πρακτική για την απόλυση των στερεοτύπων από τα σχολικά εγχειρίδια της ιστορίας και της Γεωγραφίας των δικών της και των γειτονικών χωρών τόσο στο πλαίσιο των περιφερειακών οργανισμών και πρωτοβουλιών όσο και στο πλαίσιο των διμερών μορφωτικών συμφωνιών.

ΠΟΛΥΓΛΩΣΣΙΑ & ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ

Η αύξηση της κινητικότητας και της μετανάστευσης των τελευταίων χρόνων στην Ευρώπη όπως είδαμε δημιούργησε ένα πολυπολιτισμικό και πολύγλωσσικό περιβάλλον.

Παραδοσιακά θεωρούσαν τη μητρική γλώσσα ως πρώτη γλώσσα και οποιαδήποτε άλλη ξένη γλώσσα που μελετούσαν ως δεύτερη γλώσσα. Οι όροι αυτοί όμως πλέον θεωρούνται παρωχημένη για την Ευρωπαϊκή Ένωση καθώς η ΕΕ χαρακτηρίζεται από μεγάλη γλωσσική και πολιτισμική ποικιλομορφία. Όταν αναφερόμαστε στη γλώσσα που ομιλείτε στη χώρα υποδοχής ως μητρική γλώσσα αγνοούμε τους μετανάστες και τις εθνικές μειονότητες. Ο όρος πολυγλωσσία⁶³ μπορεί να γίνει κατανοητός ως η ικανότητα των κοινωνιών, των θεσμών, των ομάδων και των ατόμων να χρησιμοποιούν σε μία τακτική βάση στην καθημερινή τους ζωή περισσότερες από μία γλώσσες(συμπεριλαμβανομένων των περιφερειακών γλωσσών, των διαλέκτων και των νοηματικών γλωσσών). Ακόμα , η πολυγλωσσία χρησιμοποιείται για να δηλώσει την συνύπαρξη διαφορετικών γλωσσικών κοινωνιών σε μία γεωγραφική περιοχή (Εκπαιδευτική γλωσσική πολιτική ΕΚΠΑ). Πολλοί διεθνείς αλλά και ευρωπαϊκοί οργανισμοί ασχολήθηκαν με την προώθηση της πολυγλωσσίας.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει σήμερα 24 επίσημες γλώσσες⁶⁴. Υπάρχουν επίσης πάνω από 60 περιφερειακές και μειονοτικές γλώσσες που ομιλούνται από 40 περίπου εκατομμύρια άτομα. Ένας από τους στόχους της ευρωπαϊκής πολιτικής για την πολυγλωσσία είναι κάθε πολίτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης να ομιλεί 2 γλώσσες εκτός από τη μητρική του. Ο καλύτερος τρόπος για την επίτευξη του συγκεκριμένου στόχου είναι η εκμάθηση των ξένων γλωσσών να ξεκινά από μικρή ηλικία. Η επαφή των παιδιών με τις δύο ξένες γλώσσες από πολύ μικρή ηλικία έχει καλύτερα αποτελέσματα τόσο στην εκμάθηση των ξένων γλωσσών όσο και στην καλύτερη γνώση της μητρικής. Έχει επίσης ως στόχο την εκμάθηση των ξένων γλωσσών για τους εξής λόγους :

α. Οι γλωσσικές δεξιότητες δίνουν στους ανθρώπους τη δυναμικότητα να σπουδάζουν ή να εργάζονται σε άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και γενικότερα να βελτιώνονται και να εξελίσσονται επαγγελματικά.

⁶³ Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (χ.χ) Οι ξένες γλώσσες στο σχολείο: Προώθηση της Πολυγλωσσίας Διαθέσιμο στο: http://rcel.enl.uoa.gr/xenesglosses/ep_multilingualism_2.htm (Προσπελάστηκε στις 9/5/17)

⁶⁴ Ευρωπαϊκή Ένωση (χ.χ) Πολυγλωσσία Διαθέσιμο στο: https://europa.eu/european-union/topics/multilingualism_el (Προσπελάστηκε στις 2/5/17)

β. Βοηθά τους ανθρώπους να μπορούν να συμβιώνουν και να επικοινωνούν καλύτερα σε ένα πολυγλωσσικό και πολυπολιτισμικό περιβάλλον όπως αυτό της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

γ. Οι επιχειρήσεις έχουν ανάγκη, για να μπορούν να συναλλάσσονται σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση από πολυγλωσσικό προσωπικό.

δ. Ο κλάδος της μετάφρασης διερμηνείας διδασκαλίας γλωσσών, γλωσσικής τεχνολογίας είναι ταχύτατα αναπτυσσόμενος .

Η συνύπαρξη πολλών γλωσσών στην Ευρώπη αποτελεί το στόχο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και για τον εξής επίσης λόγο ώστε οι πολίτες της να είναι ενωμένοι μέσα από τη διαφορετικότητα. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει 500 εκατομμύρια πολίτες ,27 κράτη-μέλη, τρία αλφάβητα και οι δύο επίσημες γλώσσες μερικές από τις οποίες μιλιούνται σε όλο τον κόσμο .

Η γλωσσική πολυμορφία αναφέρεται **στο άρθρο 22 του Ευρωπαϊκού Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων**⁶⁵: «η ΕΕ σέβεται την πολιτισμική ,θρησκευτική και γλωσσική πολυμορφία». Επίσης στο άρθρο 3 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) αναφέρεται: « Η Ένωση σέβεται τον πλούτο της πολιτιστικής και γλωσσικής της πολυμορφίας και μέριμνα για την προστασία και ανάπτυξη της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς».

Επίσης το άρθρο 165 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση⁶⁶ ορίζουν ότι η δράση της κοινότητας έχει ως στόχο να αναπτύσσει την Ευρωπαϊκή διάσταση της παιδείας μέσω ιδίως της εκμάθησης και διάδοσης των κρατών-μελών. Στο ίδιο άρθρο γίνεται λόγος και για τον σεβασμό των κρατών-μελών στην πολιτισμική και γλωσσική πολυμορφία.

Το Λευκό βιβλίο της Επιτροπής του 1995⁶⁷ με τίτλο «εκπαίδευση κατάρτιση και έρευνα: Διδασκαλία και μάθηση προς την κοινωνία της γνώσης» έθεσε ως στόχο την εκμάθηση γλωσσών. Η πρόωμη διδασκαλία γλωσσών ήδη από το νηπιαγωγείο θα πρέπει να αποτελεί μέρος των βασικών γνώσεων. Η επιτροπή εκτιμά ότι θα πρέπει να καταστεί προτεραιότητα η γνώση τουλάχιστον δύο ξένων γλωσσών κατά τη διάρκεια της σχολικής εκπαίδευσης. Οι γλώσσες αποτελούν επίσης ένα απαραίτητο σημείο διέλευσης για τη

⁶⁵ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2010) *Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρώπης* Διαθέσιμο στο διαδίκτυο στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12010P&from=EN#page=8> (Προσπελάστηκε στις 4/5/17)

⁶⁶ Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών κοινοτήτων (2007) *Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης* Διαθέσιμο στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>. (Προσπελάστηκε στις 4/5/17)

⁶⁷ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1996) *Διδασκαλία και μάθηση προς την κοινωνία της γνώσης*. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

γνωριμία των άλλων. Η γνώση τους συμβάλλει λοιπόν στην ενίσχυση του αισθήματος ότι ανήκει κάποιος στην Ευρώπη, στον πλούτο της και την πολιτιστική πολυμορφία, και στην κατανόηση μεταξύ των ευρωπαίων πολιτών. Η πολυγλωσσία αποτελεί συστατικό στοιχείο τόσο της ταυτότητας και της ιδιότητας του ευρωπαίου πολίτη όσο και της κοινωνίας της γνώσης.

Το πράσινο βιβλίο της επιτροπής του 1996⁶⁸ με τίτλο «Εκπαίδευση, κατάρτιση, έρευνα: Τα εμπόδια στη διακρατική κινητικότητα» τονίζει ότι η ελλιπής γνώση γλωσσών παραμένει ένα από τα κυριότερα εμπόδια στην κινητικότητα. Η εκμάθηση τουλάχιστον δύο κοινοτικών γλωσσών έχει καταστεί απαραίτητη προϋπόθεση ώστε να καταστεί δυνατό οι πολίτες της ένωσης να επωφεληθούν των επαγγελματικών και προσωπικών δυνατοτήτων. Απαραίτητη προϋπόθεση για την κινητικότητα των πολιτών αποτελεί επομένως η γλώσσα και για το λόγο αυτό η γλωσσική προπαρασκευή θα πρέπει να προηγείται της κινητικότητας.

Το ψήφισμα του Συμβουλίου της 31ης Μαρτίου 1995⁶⁹ για τη βελτίωση της ποιότητας και της διαφοροποίησης όσον αφορά την εκμάθηση και τη διδασκαλία των γλωσσών στα πλαίσια των εκπαιδευτικών συστημάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναφέρει ότι η διδασκαλία δύο γλωσσών της Ένωσης εκτός της μητρικής, θα πρέπει να εξασφαλιστεί τουλάχιστον για περίοδο δύο συνεχόμενων ετών, και αν είναι δυνατόν και περισσότερο, για κάθε γλώσσα κατά τη διάρκεια της υποχρεωτικής σχολικής φοίτησης. Αυτή η διδασκαλία διαφέρει από μία απλή εισαγωγή στη γλώσσα και αποσκοπεί στην απόκτηση σαφώς καθορισμένων ικανοτήτων και εναπόκειται σε κάθε κράτος μέλος να διευκρινίσει τη φύση τους και να καθορίσει εν προκειμένω τα διάφορα επίπεδα γλωσσικής επάρκειας καθώς και τις κατάλληλες μορφές επικύρωσής τους.

Επίσης θα πρέπει να προωθηθούν καινοτόμοι μέθοδοι από το σχολείο ως το πανεπιστήμιο όπως για παράδειγμα η διδασκαλία, σε ξένη γλώσσα, μαθημάτων εκτός των γλωσσών σε τάξεις που προσφέρουν δίγλωσση διδασκαλία.

⁶⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1996) Εκπαίδευση, Κατάρτιση, Έρευνα: Τα εμπόδια στη διακρατική κινητικότητα. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

⁶⁹ Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών κοινοτήτων (1995) Ψήφισμα του Συμβουλίου της 31ης Μαρτίου 1995 για τη βελτίωση της ποιότητας και της διαφοροποίησης όσον αφορά την εκμάθηση και τη διδασκαλία των γλωσσών στα πλαίσια των εκπαιδευτικών συστημάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης Διαθέσιμο στο διαδίκτυο [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:31995Y0812\(01\)&from=EL_\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:31995Y0812(01)&from=EL_(01)) (Προσπελάστηκε στις 4/5/17)

Το ψήφισμα του Συμβουλίου της 16ης Δεκεμβρίου 1997⁷⁰ για τη διδασκαλία των γλωσσών της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε πρώιμη ηλικία τονίζει ότι η βελτίωση των γλωσσικών και διαπολιτισμικών ικανοτήτων των πολιτών αποτελεί προϋπόθεση για την ανάπτυξη της ιδιότητας του ευρωπαίου πολίτη. Τηρούμενης επίσης της αρχής της ισοτιμίας όλων των γλωσσών της Ένωσης πρέπει παράλληλα να μελετηθούν τα μέσα για την επίτευξη του διπλού στόχου: διατήρηση της πολιτιστικής και γλωσσικής ποικιλίας και προώθηση της ευρωπαϊκής πολυγλωσσίας.

Η εκμάθηση σε πρώιμη παιδική ηλικία μπορεί να είναι συντελεστής ποιότητας την εκμάθηση γλωσσών και, κατά αυτόν τον τρόπο να συμβάλει στην υλοποίηση αυτών των στόχων. Η ευαισθητοποίηση στις γλώσσες, ιδίως με μεθόδους που χρησιμοποιούν το παιχνίδι, κατά τη στιγμή της μεγαλύτερης νοητικής ευελιξίας και δεκτικότητας, μπορούν να δημιουργήσουν τις απαραίτητες και ευνοϊκές προϋποθέσεις για την μεταγενέστερη εκμάθηση ξένων γλωσσών.

Το 2001 ανακηρύχθηκε ως Ευρωπαϊκό Έτος γλωσσών⁷¹ από την Ευρωπαϊκή Ένωση και το Συμβούλιο της Ευρώπης με σκοπό την ενθάρρυνση όλων όσων διαμένουν στην Ευρώπη για την εκμάθηση γλωσσών. Το Ευρωπαϊκό Έτος των γλωσσών πέτυχε σε ότι αφορά τη δημιουργία ενός πλαισίου για την ενθάρρυνση ανάληψης δραστηριοτήτων με κοινή Ευρωπαϊκή ταυτότητα. Το Έτος εκπλήρωσε όλες του τις προσδοκίες. Υποστήριξε την προώθηση μεγάλου αριθμού γλωσσών και διαφορετικών ειδών γλώσσας, τόσο σε επίπεδο δραστηριοτήτων όσο και σε επίπεδο στρατηγικών και πολιτικών εξελίξεων.

Οι στόχοι του Ευρωπαϊκού Έτους των γλωσσών ήταν οι εξής:

- Αύξηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με τη γλωσσική και πολιτισμική πολυμορφία στην Ευρώπη.
- Ενθάρρυνση της πολυγλωσσίας

⁷⁰ Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών κοινοτήτων (1997) Ψήφισμα του Συμβουλίου της 16ης Δεκεμβρίου 1997 για τη διδασκαλία των γλωσσών της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε πρώιμη παιδική ηλικία Διαθέσιμο στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX%3A31998Y0103%2801%29> (Προσπελάστηκε στις 8/5/17)

⁷¹ Επιτροπή των Ευρωπαϊκών κοινοτήτων (2002) Έκθεση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την οικονομική και κοινωνική επιτροπή και την επιτροπή των περιφερειών - Η υλοποίηση και τα αποτελέσματα του Ευρωπαϊκού Έτους των Γλωσσών 2001 Διαθέσιμο στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52002DC0597> (Προσπελάστηκε στις 8/5/17)

- Προβολή των πλεονεκτημάτων που απορρέουν από τη γλωσσομάθεια
- Προαγωγή της δια βίου μάθησης
- Προβολή διαφόρων μεθόδων για τη διδασκαλία και την εκμάθηση γλωσσών.

Επίσης το να επικοινωνούν οι πολίτες σε δύο ξένες γλώσσες εκτός της μητρικής τους είναι και ο λεγόμενος «**στόχος της Βαρκελώνης**» που συμφωνήθηκε το 2002 από αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και η δημιουργία ενός δείκτη γλωσσικών ικανοτήτων το 2003.

Το σχέδιο δράσης⁷² για τις γλώσσες (2004 - 2006) τα ψηφίσματα του 2002 αποτέλεσαν τη βάση για το σχέδιο δράσης «Η προώθηση της εκμάθησης γλωσσών και της γλωσσικής πολυμορφίας». Σύμφωνα με το σχέδιο δράσης η προώθηση της γλωσσικής πολυμορφίας προϋποθέτει την ενεργό ενθάρρυνση της διδασκαλίας και της εκμάθησης ενός όσο το δυνατό ευρύτερου φάσματος γλωσσών στα σχολεία, τα πανεπιστήμια, τα κέντρα εκπαίδευσης ενηλίκων και τις επιχειρήσεις.

Για τη βελτίωση της διδασκαλίας γλωσσών είναι σημαντικό τα σχολεία και τα εκπαιδευτικά ιδρύματα να υιοθετήσουν μία συνολική προσέγγιση στη διδασκαλία των γλωσσών η οποία να πραγματοποιεί στις αναγκαίες συνδέσεις μεταξύ της διδασκαλίας της «μητρικής γλώσσας», των «ξένων» γλωσσών, της γλώσσας διδασκαλίας και των γλωσσών των μειονοτικών κοινοτήτων. Η προσέγγιση αυτή θα βοηθήσει τους μαθητές να αναπτύξουν ένα πλήρες φάσμα επικοινωνιακών δραστηριοτήτων. Σε αυτή τη βάση, η προώθηση της κατανόησης πολλών γλωσσών μπορεί να αποδειχθεί ιδιαίτερα σημαντικό γιατί ενθαρρύνει τους μαθητές να συνειδητοποιούν τις ομοιότητες μεταξύ των γλωσσών, κάτι που αποτελεί τη βάση για την ανάπτυξη της παθητικής πολυγλωσσίας.

Το 2008 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπογραμμίζει⁷³ την αξία της γλωσσικής πολυμορφίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Παρουσιάζει τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν

⁷² Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2003) Η προώθηση της εκμάθησης γλωσσών και της γλωσσικής πολυμορφίας: Σχέδιο Δράσης 2004 - 2006 Βρυξέλλες: Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων Διαθέσιμο στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX:52003DC0449> (Προσπελάστηκε στις 11/5/17)

⁷³ Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών κοινοτήτων (2008) *Πολυγλωσσία - πλεονέκτημα και δέσμευση* Διαθέσιμο στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=URISERV%3Aef0003> (Προσπελάστηκε στις 9/5/17)

προκειμένου να εξασφαλιστεί η ένταξη της πολυγλωσσίας στις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με σκοπό την επίτευξη του «στόχου της Βαρκελώνης».

Επίσης στις 21-22 Μαΐου 2008 το συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁷⁴ εξέδωσε κάποια συμπεράσματα που αφορούσαν και την πολυγλωσσία. Συγκεκριμένα τονίζει ότι οι γνώσεις ξένων γλωσσών συνιστούν δεξιότητα ζωτική και επιθυμητή για όλους τους πολίτες Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς η γλωσσική αλλά και η πολιτιστική πολυμορφία συνιστούν διακριτικά γνωρίσματα της καθημερινής ζωής ενός ολοένα μεγαλύτερου αριθμού ευρωπαϊών πολιτών και επιχειρήσεων λόγω της αυξανόμενης κινητικότητας, μετανάστευσης και παγκοσμιοποίησης. Επιβεβαιώνει μεταξύ άλλων ότι θα πρέπει να διαφυλαχθεί η γλωσσική ποικιλομορφία της Ευρώπης και να γίνει σεβαστή η ισοτιμία μεταξύ γλωσσών. Επίσης τονίζει ότι η άριστη γνώση της πρώτης ξένης γλώσσας μπορεί να διευκολύνει την εκμάθηση άλλων γλωσσών, ενώ η εκμάθηση ξένων γλωσσών σε νεαρή ηλικία, η δίγλωσση εκπαίδευση και η Ολοκληρωμένη Εκμάθηση Περιεχομένου και Γλώσσα (CLIL)⁷⁵ είναι αποτελεσματικά μέσα για την βελτίωση της παρεχόμενης γλωσσικής εκπαίδευσης.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επίσης, έχοντας ως στόχο την εκμάθηση ξένων γλωσσών και την προώθηση και ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασης θέσπισε το πρόγραμμα το οποίο τέθηκε σε εφαρμογή το 1990. Ο συνολικός στόχος του είναι η προώθηση της διδασκαλίας και εκμάθησης των ξένων γλωσσών στην ευρωπαϊκή κοινότητα. Αυτό πραγματοποιείται με διάφορες δραστηριότητες, για παράδειγμα, με την χορήγηση ενισχύσεων στους καθηγητές και φοιτητές ξένων γλωσσών, την χρηματοδότηση της ανάπτυξης νέων δραστηριοτήτων συνεχούς κατάρτισης για τους καθηγητές, τη χορήγηση υποτροφιών σε ομάδες νέων, ηλικίες μεταξύ 16 και 25 ετών.

Επίσης τα μέτρα του LINGUA⁷⁶ ενσωματώθηκαν ως οριζόντια μέτρα στο πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ 1 που θεσπίστηκε με απόφαση της Επιτροπής. Η εφαρμογή του προγράμματος από το 1995 ως το 1999 απευθυνόταν σε όλους τους τομείς της εκπαίδευσης. Χορηγούσε επίσης οικονομική ενίσχυση για τις ακόλουθες δράσεις:

⁷⁴ Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2008) *Παιδεία, Νεολαία και Πολιτισμός*. Βρυξέλλες: Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (Προσπελάστηκε στις 25/2/17)

⁷⁵ European Commission (2014) *Improving the effectiveness of language learning CLIL and computer assisted language learning* London: European Commission Διαθέσιμο στο http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/languages/library/studies/clil-call_en.pdf (Προσπελάστηκε στις 10/5/17)

⁷⁶ Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2000) Απόφαση αριθ. 253/2000/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Ιανουαρίου 2000 για τη θέσπιση του δεύτερου σταδίου του προγράμματος κοινοτικής δράσης στον τομέα της εκπαίδευσης «ΣΩΚΡΑΤΗΣ» Διαθέσιμο στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32000D0253&from=EL> (Προσπελάστηκε στις 11/5/17)

Δράση Α: προγράμματα Ευρωπαϊκής συνεργασίας για την κατάρτιση καθηγητών γλωσσών.

Δράση Β: συνεχής κατάρτιση για τους καθηγητές γλωσσών.

Δράση Γ: θέσεις βοηθού για μελλοντικούς καθηγητές ξένων γλωσσών

Δράση Δ: ανάπτυξη μέσων διδασκαλίας και μάθησης και αξιολόγηση των επιδόσεων στις γλώσσες.

Δράση Ε: κοινά εκπαιδευτικά σχέδια για την εκμάθηση ξένων γλωσσών.

Το δεύτερο στάδιο του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ⁷⁷ θεσπίστηκε με την αριθ. 253/2000/ΕΚ απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου. Οι δράσεις Α,Β,Γ,Δ,Ε ενσωματώθηκαν στο COMENIUS του ΣΩΚΡΑΤΗΣ 2(2000-2006). Η δεύτερη αυτή φάση του κοινοτικού προγράμματος δράσης αποσκοπεί στην προώθηση της Ευρώπης της γνώσης και την ενθάρρυνση της δια βίου εκπαίδευσης με την εκμάθηση ξένων γλωσσών, την ενθάρρυνση της κινητικότητας, την προαγωγή της συνεργασίας σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, το άνοιγμα χρήσης των νέων τεχνολογιών στον τομέα της εκπαίδευσης. Οι ενέργειες του προγράμματος οι οποίες προωθούν την εκμάθηση ξένων γλωσσών είναι οι εξής:

Στο πλαίσιο της ενέργειας Comenius⁷⁸ (σχολική εκπαίδευση: προσχολική, πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση) που αποσκοπεί στην ποιότητα της σχολικής εκπαίδευσης και την ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασης, μέσω της ενθάρρυνσης της διακριτικής συνεργασίας μεταξύ σχολικών ιδρυμάτων και της συμβολής στη βελτίωση της επαγγελματικής εξέλιξης ατόμων που απασχολούνται άμεσα στον τομέα της σχολικής εκπαίδευσης, καθώς και στην προαγωγή της γλωσσομάθειας και της διαπολιτισμικής ευαισθητοποίησης.

⁷⁷ Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2000) ο.π

⁷⁸ Τασούλα, Β. «Comenius-Σχολική Εκπαίδευση», Ευρωπαϊκά Προγράμματα Π.Δ.Ε. Δ.Ε (χ.χ.). Διαθέσιμο στο http://blogs.sch.gr/eu-pdede/eu_lifelonglearning/comenius (Προσπελάστηκε στις 11/5/17)

Στο πλαίσιο της ενέργειας Erasmus⁷⁹ (συνεργασία με τριτοβάθμια εκπαίδευση) που προσπαθεί την κινητικότητα σπουδαστών και διδακτικού προσωπικού στο εξωτερικό.

Στο πλαίσιο της ενέργειας Grundtvig (πρόσβαση στη δια βίου εκπαίδευση μέσω της εκπαίδευσης ενηλίκων) προωθεί εκτός των άλλων και την εκμάθηση γλωσσών.

Στο πλαίσιο της ενέργειας Lingua⁸⁰ (προώθηση της διδασκαλίας και της εκμάθησης ξένων γλωσσών) γίνονται ενέργειες για την ενθάρρυνση και υποστήριξη της γλωσσικής ποικιλομορφίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, στην ποιότητα της δασκάλας και εκμάθησης γλωσσών καθώς και στη δια βίου πρόσβαση εκμάθησης γλωσσών σύμφωνα με τις ανάγκες του κάθε ατόμου.

Το πρόγραμμα Leonardo da Vinci⁸¹ (1995-1999). Είναι ένα κοινοτικό πρόγραμμα δράσης που αφορά στην επαγγελματική κατάρτιση στην Ευρώπη. Στην πρώτη φάση του προγράμματος τα σχέδια ήταν να προσεγγίσουν τη γλώσσα μέσα από συγκεκριμένο πλαίσιο των σημερινών ή των μελλοντικών δραστηριοτήτων των εργαζομένων και των νέων που εισέρχονται στην αγορά εργασίας.

Τα σχέδια κατατάχθηκαν σε δύο κατηγορίες:

- α) διακρατικά δοκιμαστικά σχέδια
- β) διακρατικά προγράμματα ανταλλαγής.

Το πρόγραμμα Leonardo da Vinci 2 εισήλθε στο δεύτερο στάδιο που είχε διάρκεια από το 2000 έως το 2006 στόχος του είναι και η προώθηση εκμάθησης ξένων γλωσσών καθώς και την εξοικείωση με διαφορετικούς πολιτισμούς στο πλαίσιο της επαγγελματικής κατάρτισης.

⁷⁹ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής (2013) Ένωσης, Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1288/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11 Δεκεμβρίου 2013 για τη θέσπιση του προγράμματος «Erasmus+»: το πρόγραμμα της Ένωσης για την εκπαίδευση, την κατάρτιση, τη νεολαία και τον αθλητισμό, και για την κατάργηση των αποφάσεων αριθ. 1719/2006/ΕΚ, αριθ. 1720/2006/ΕΚ και αριθ. 1298/2008/ΕΚ. Διαθέσιμο στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1288&from=EL> (Προσπελάστηκε στις 12/5/17)

⁸⁰ Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2000) ο.π

⁸¹ European Commission (n.d) Lifelong Learning Programme Διαθέσιμο στο: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-programme_el (Προσπελάστηκε στις 10/5/17)

Το Ευρωπαϊκό σήμα

Το Ευρωπαϊκό Σήμα Γλωσσών⁸² (European Language Label) είναι μία δράση που πραγματοποιείται στις περισσότερες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης από το 1999 και είχε ως στόχο τη βράβευση καινοτόμων προγραμμάτων διδασκαλίας και εκμάθησης ξένων γλωσσών. Η Ευρωπαϊκή αυτή δράση αποτελεί ένα εδραιωμένο θεσμό σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που στοχεύει στην ενίσχυση της ομάδας ξένων γλωσσών μέσω της βράβευσης καινοτόμων προγραμμάτων διδασκαλίας. Κάθε χρόνο πραγματοποιείται ένας ξεχωριστός διαγωνισμός σε κάθε κράτος - μέλος, με βάση συγκεκριμένες θεματικές προτεραιότητες που ορίζονται από την Ευρωπαϊκή Ομάδα Εργασίας για το Σήμα Γλωσσών. Το Ευρωπαϊκό Σήμα έχει δύο κύριους στόχους. Πρώτον, να ενθαρρύνει νέες πρωτοβουλίες στον τομέα της διδασκαλίας και της εκμάθησης ξένων γλωσσών. Δεύτερον, να ενημερώσει διδάσκοντες και διδασκόμενους για τις πρωτοβουλίες αυτές και να τους εμπνεύσει ώστε να προσαρμόσουν τις ιδέες και τις τεχνικές εκπαιδευτικής μεθοδολογίας που εφαρμόζουν στις σημερινές εξελίξεις.

Στην Ελλάδα η δράση European Language Label ξεκίνησε πιλοτικά το έτος 1998-1999 αλλά σε πλήρη εφαρμογή τέθηκε από το 1999. Από το 2005 ξεκίνησε η κανονική εφαρμογή της δράσης αυτής, με υπεύθυνο φορέα υλοποίησης τον Οργανισμό Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης. Από το 2009 με απόφαση του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων έχει οριστεί να υλοποιήσει τη δράση το ίδρυμα κρατικών υποτροφιών(ΙΚΥ) στο πλαίσιο του προγράμματος Δια Βίου Μάθησης.

Συγκρισιμότητα στοιχείων για τις γλωσσικές γνώσεις

Το 2005, η Επιτροπή δημοσίευσε ανακοίνωση προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το συμβούλιο σχετικά με το Ευρωπαϊκό δείκτη γλωσσικών γνώσεων(COM(2005)0356)⁸³, ένα μέτρο για τη μέτρηση της συνολικής γλωσσικής επάρκειας σε όλα τα κράτη μέλη. Σύμφωνα με την Επιτροπή, «στόχος του δείκτη είναι η μέτρηση της συνολικής γλωσσικής επάρκειας σε όλα τα κράτη μέλη». Ο δείκτης αυτός θα βοηθήσει επίσης να εξακριβωθεί κατά πόσο λειτουργούν τα μέτρα που έχουν ληφθεί για την επίτευξη του τύπου «μητρική γλώσσα + δυο», χάρη σε συγκρίσιμα στοιχεία σχετικά με τις γλωσσικές γνώσεις σε όλα τα κράτη μέλη.

⁸² European Commission (χ.χ) Ευρωπαϊκό Σήμα Γλωσσών. Διαθέσιμο στο http://ec.europa.eu/education/initiatives/language-label_el (Προσπελάστηκε στις 12/5/17)

⁸³ Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2005) Ευρωπαϊκός Δείκτης Γλωσσικών Γνώσεων Βρυξέλλες: Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Διαθέσιμο στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52005DC0356&from=EL> (Προσπελάστηκε στις 15/5/17)

Προστασία των μειονοτικών γλωσσών

Το 2013⁸⁴ το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε ψήφισμα σχετικά με τις Ευρωπαϊκές γλώσσες που απειλούνται με εξαφάνιση και τη γλωσσική πολυμορφία στην Ευρωπαϊκή Ένωση, στο οποίο καλούσε τα κράτη μέλη να προσέξουν ιδιαίτερα τις απειλούμενες Ευρωπαϊκές γλώσσες και να δεσμευτούν για την προστασία και την προώθηση της πολυμορφίας της γλωσσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της Ένωσης.

Διαδικτυακό παρατηρητήριο για την πολυγλωσσία.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση διαθέτει ένα διαδικτυακό παρατηρητήριο⁸⁵ για την πολυγλωσσία που ονομάζεται Poliglotti4.eu. Ο ιστότοπος αυτός προωθεί την πολυγλωσσία στην Ευρώπη και παρέχει ενημέρωση σχετικά με την βέλτιστη πρακτική όσον αφορά τη γλωσσική πολιτική και την εκμάθηση ξένων γλωσσών. Προσφέρει επίσης μία ισχυρή δέσμη εργαλείων για την πραγματοποίηση συγκριτικών δομικών και την ενίσχυση των δραστηριοτήτων στους τομείς της ανεπίσημης και άτυπης μόρφωσης και μάθησης.

ECML και Mercator

Η Ευρωπαϊκή Ένωση στηρίζει δύο κέντρα έρευνας για τις γλώσσες, το Ευρωπαϊκό Κέντρο Σύγχρονων Γλωσσών (ECML)⁸⁶ και το Ευρωπαϊκό Κέντρο Ερευνών για την πολυγλωσσία και την γλωσσική μάθηση (Mercator)⁸⁷. Το ECML ενθαρρύνει την αριστεία και την καινοτομία στη γλωσσική διδασκαλία και βοηθά τους Ευρωπαίους να μαθαίνουν γλώσσες πιο αποτελεσματικά. Κύριοι στόχοι του κέντρου είναι να βοηθήσει τα κράτη-μέλη να εφαρμόζουν αποτελεσματικές πολιτικές διδασκαλίας γλωσσών δίνοντας κύριο βάρος στην εκμάθηση και διδασκαλία των γλωσσών καθώς και στις ανταλλαγές βέλτιστων πρακτικών. Το Mercator είναι τμήμα ενός δικτύου πέντε κέντρων ερευνών που ειδικεύονται στις περιφερειακές και μειονοτικές γλώσσες στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

⁸⁴ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2013) Γλώσσες που απειλούνται με εξαφάνιση και γλωσσική Πολυμορφία στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Διαθέσιμο στο [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2013/495851/IPOL-CULT_NT\(2013\)495851\(SUM01\)_EL.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2013/495851/IPOL-CULT_NT(2013)495851(SUM01)_EL.pdf) (Προσπελάστηκε στις 3/6/17)

⁸⁵ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (χ.χ) Θεματολογικά δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση: Γλωσσική Πολιτική. Διαθέσιμο στο http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/el/displayFtu.html?ftuid=FTU_5.13.6.html (Προσπελάστηκε στις 9/6/17)

⁸⁶ Council of Europe (n.d) European Center for Modern Language (ECML) Διαθέσιμο στο <http://www.coe.int/en/web/education/ecml> (Προσπελάστηκε στις 13/5/17)

⁸⁷ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ο.π

Πρόγραμμα Erasmus+

Το Erasmus⁸⁸, το οποίο ξεκίνησε τον Ιανουάριο του 2014, είναι το πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Εκπαίδευση, την Κατάρτιση, τη Νεολαία και τον Αθλητισμό για την περίοδο 2014- 2020. Η προώθηση της εκμάθησης γλωσσών και της γλωσσικής πολυμορφίας είναι ένας από τους ειδικούς στόχους του προγράμματος. Σύμφωνα με τον οδηγό του προγράμματος Erasmus, «στόχος των ευκαιριών που παρέχονται για τη στήριξη της εκμάθησης γλωσσών είναι να καταστήσουν την κινητικότητα αποδοτικότερη και αποτελεσματικότερη, θα βελτιώσουν τις μαθησιακές επιδόσεις να συμβάλουν, με τον τρόπο αυτό, στον ειδικό στόχο του Προγράμματος». Το πρόγραμμα Erasmus+ χρηματοδοτεί επίσης πολυάριθμα σχέδια κάθε χρόνο για την υποστήριξη της διδασκαλίας και της εκμάθησης νοηματικών γλωσσών καθώς και για την προώθηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με τη γλωσσική πολυμορφία και της προστασίας των μειονοτικών γλωσσών.

Lingua Train

Η δραστηριότητα αυτή⁸⁹, ξεκίνησε η δημιουργία της ιστοσελίδας με την επωνυμία «Lingua Train» η οποία ήταν επίσης συγχρηματοδοτούμενη από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η διαδικασία Lingua είναι ένας δικτυακός τρόπος πληροφόρησης για Δανέζικα, Ολλανδικά, Φιλανδικά, Ελληνικά, Ισλανδικά, Νορβηγικά, Πορτογαλικά και Σουηδικά. Αυτές οι γλώσσες γνωστές Επίσης ως λιγότερο διαδεδομένων και λιγότερο διδασκομένων γλωσσών. (ΛΧΔΓ)

Η lingua σήμερα έχει συσταθεί ως μία ιστοσελίδα για την προώθηση των γλωσσών ΛΧΔΓ στην Ευρώπη, παρέχοντας καλή πληροφόρηση στο διαδίκτυο των γλωσσών αλλά και του πολιτισμού των συμμετεχόντων γλωσσών.

Η ιστοσελίδα στοχεύει στην ενίσχυση της γλωσσικής πολυμορφίας στην Ευρώπη.

Συμβούλιο της Ευρώπης

Το Συμβούλιο της Ευρώπης⁹⁰ έχει δραστηριοποιηθεί στον τομέα των γλωσσών για

⁸⁸ European Commission (2017) *Erasmus + Οδηγός Προγράμματος* Διαθέσιμο στο: http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/sites/erasmusplus/files/files/resources/erasmus-plus-programme-guide_el.pdf (Προσπελάστηκε στις 14/5/17)

⁸⁹ Translanguage in Europe - Content and Language Integrated Learning (n.d) Lingua Train. Διαθέσιμο στο <http://www.tieclil.org/html/links/LinguaTrain.html> (Προσπελάστηκε στις 15/5/17)

⁹⁰ Συμβούλιο της Ευρώπης (χ.γ) *Το Ευρωπαϊκό Κέντρο Σύγχρονων Γλωσσών: Προωθώντας την υπεροχή στη γλωσσική εκπαίδευση*. Διαθέσιμο στο <http://www.ecml.at/Portals/1/documents/about-us/leaflet-greek.pdf?ver=2011-01-24-095123-297> (προσπελάστηκε στις 29/5/17)

πάνω από 40 χρόνια. Το πρόγραμμα του συντονίζεται από δύο συμπληρωματικά όργανα: Το τμήμα Γλωσσικής πολιτικής στο Στρασβούργο, στη Γαλλία και το Ευρωπαϊκό Κέντρο Σύγχρονων Γλωσσών στο Graz της Αυστρίας. Το τμήμα στο Στρασβούργο εστιάζει σε πρωτοβουλίες για την ανάπτυξη και την ανάλυση της γλωσσικής πολιτικής εκπαίδευσης για τις χώρες που έχουν επικυρώσει την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τον πολιτισμό και παρέχει ένα φόρουμ για συζήτηση σχετικά με την αναπτυξιακή πολιτική. Ενώ το τμήμα στο Graz έχει ως αποστολή του την εφαρμογή της πολιτικής των γλωσσών συμπεριλαμβανομένης και της υποστήριξης των πολιτικών οργάνων που αναπτύχθηκαν στο Στρασβούργο και την προώθηση καινοτόμων προσεγγίσεων. Στρατηγικός στόχος του είναι η πρακτική της σύγχρονης εκμάθησης και διδασκαλίας γλωσσών και η εκπαίδευση των πολλαπλαιογλωσσικών.

Η γλωσσική πολιτική σχετικά με την εκπαίδευση του Συμβουλίου της Ευρώπης έχει ως στόχο να προωθήσει:

- Πολυγλωσσία: Όλοι έχουν το δικαίωμα να αναπτύξουν ως ένα βαθμό η επικοινωνιακή ικανότητα σε διάφορες γλώσσες στη διάρκεια της ζωής τους, σύμφωνα με τις ανάγκες τους.
- Γλωσσική πολυμορφία: Η Ευρώπη είναι πολύγλωσση και όλες οι γλώσσες είναι πολύτιμες στον τρόπο επικοινωνίας και στην εφαρμογή της ταυτότητας. Το δικαίωμα να χρησιμοποιούν και να μαθαίνουν τη γλώσσα κάποιου ατόμου προστατεύεται από τις συμβάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης.
- Αμοιβαία κατανόηση: Η ευκαιρία να μάθουν άλλες γλώσσες αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τη διαπολιτισμική επικοινωνία και την αποδοχή των πολιτισμικών διαφορών.
- Δημιουργική ιδιότητα του πολίτη: Η συμμετοχή των ατόμων σε δημιουργικές και κοινωνικές διαδικασίες σε πολύγλωσσες κοινωνίες διευκολύνεται από τις πολυγλωσσικές ικανότητες των ατόμων.
- Κοινωνική Συνοχή: η ισότητα των ευκαιριών για την προσωπική ανάπτυξη, την εκπαίδευση, την απασχόληση, την κινητικότητα, την πρόσβαση σε πληροφορίες και τον πολιτισμικό πλούτο εξαρτάται από την πρόσβαση στην εκμάθηση γλωσσών καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους.

Τα τελευταία χρόνια, η έννοια της πολλαπλογλωσσίας έχει αποκτήσει αυξημένη σημασία στην προσέγγιση της γλωσσικής εκμάθησης που υιοθετεί το Συμβούλιο της Ευρώπης. Η πολλαπλογλωσσία διαφέρει από την πολυγλωσσία, που είναι η γνώση ενός αριθμού γλωσσών, ή η συνύπαρξη διαφορετικών γλωσσών μέσα στην ίδια κοινωνία. Η πολυγλωσσία μπορεί να επιτευχθεί αυξάνοντας απλά την ποικιλία των προσφερόμενων γλωσσών σε ένα

συγκεκριμένο σχολείο ή εκπαιδευτικό σύστημα, ή ενθαρρύνοντας τους μαθητές να μάθουν περισσότερες από μία ξένες γλώσσες, ή μειώνοντας την κυριαρχία της Αγγλικής στη διεθνή επικοινωνία. Πέρα όμως από αυτό, η πολλαπλογλωσσική προσέγγιση ενισχύει και το γεγονός ότι όταν κάποιος διευρύνει τις εμπειρίες τους σε σχέση με τη γλώσσα. Καθώς και τα πολιτισμικά στοιχεία που την περιβάλλουν, από τη γλώσσα του σπιτιού στη γλώσσα της κοινωνίας γενικά και στη συνέχεια στις γλώσσες άλλων λαών, δεν διατηρεί αυτές τις γλώσσες και τους πολιτισμούς σε αυστηρά διαχωρισμένα τμήματα του νου, αλλά, αντίθετα, συναρμολογεί επικοινωνιακή ικανότητα στην οποία συνεισφέρει ολόκληρη η γλωσσική γνώση και εμπειρία και στην οποία οι γλώσσες αλληλοσχετίζονται και αλληλεπιδρούν.

Οι ευθύνες των εκπαιδευτικών αρχών καθώς και των εξεταστικών αρχών που απονέμουν επίσημο τίτλο και των διδασκόντων δεν μπορεί να περιορίζεται απλώς στην επίτευξη κάποιου συγκεκριμένου επιπέδου επάρκειας σε μία συγκεκριμένη γλώσσα σε μία συγκεκριμένη χρονική στιγμή, όσο και αν αυτή είναι αναμφίβολα σημαντική. Οι πρόσφατες εξελίξεις στο γλωσσικό πρόγραμμα του Συμβουλίου της Ευρώπης έχουν σχεδιαστεί έτσι ώστε να παράγουν εργαλεία προς χρήση όλων εκείνων που ασχολούνται με τη διδασκαλία της γλώσσας για την προώθηση της πολλαπλογλωσσίας.

Πιο συγκεκριμένα, Ευρωπαϊκός Γλωσσικός Φάκελος (European Language Portfolio) παρέχει έναν τύπο παρουσίασης με τον οποίο μπορούν να καταγραφούν και να αναγνωριστούν επίσημα οι πάσης φύσεως εμπειρίες γλωσσικής εκμάθησης και οι διαπολιτισμικές εμπειρίες. Για το σκοπό αυτό το Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο (ΚΕΠ)⁹¹ το οποίο παρέχει μία κοινή βάση για την ανάπτυξη προγραμμάτων διδασκαλίας γλωσσικών μαθημάτων, οδηγιών για τη σύνταξη προγραμμάτων σπουδών, εξετάσεων, διδακτικών εγχειριδίων κ.τ.λ. Για ολόκληρη την Ευρώπη, παρέχει όχι μόνο μία διαβάθμιση της γενικής γλωσσικής ικανότητας σε μία δεδομένη γλώσσα, αλλά επίσης και μία ανάλυση της γλωσσικής χρήσης και των γλωσσικών ικανοτήτων.

Επίσης διευκολύνει τους ειδικούς να προσδιορίσουν πολύ διαφορετικούς στόχους και να περιγράψουν πολύ διαφορετικά επιτεύγματα ανάλογα με τις εκάστοτε ανάγκες, τα ποικίλα χαρακτηριστικά και τα μέσα των μαθητών.

⁹¹ Συμβούλιο της Ευρώπης (χ.χ.) Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο αναφοράς για τη γλώσσα: εκμάθηση, διδασκαλία, αξιολόγηση. Διαθέσιμο στο: http://www.pi-schoogr/lessons/english/pdf/cef_gr.pdf (Προσπελάστηκε στις 19/5/17)

ΠΟΛΥΓΛΩΣΣΙΑ & ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ

UNESCO

Σε διεθνές επίπεδο με το ζήτημα της πολυγλωσσίας ασχολήθηκε και η UNESCO. Η UNESCO⁹² θεωρεί ότι η γλώσσα διαδραματίζει ένα ξεκάθαρο κυρίαρχο ρόλο στην έννοια της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Η γλώσσα του πολιτισμικού υπόβαθρου των μαθητών (η μητρική τους γλώσσα) συμβάλλει στη διαμόρφωση της ταυτότητας τους και δεν πρέπει να αγνοηθεί ή να παραμεληθεί γιατί αποτελεί τη βάση των πολύγλωσσων δεξιοτήτων. Στο χώρο του σχολείου, σημείο αναφοράς αποτελεί η γλώσσα που χρησιμοποιείται στη διδασκαλία και τη μάθηση. Αυτό περιλαμβάνει δύο πτυχές:

Η πρώτη αποτελεί την πρόσληψη της πληροφορίας και της γνώσης (η γλώσσα της διδασκαλίας) και η δεύτερη την εξοικείωση με τον ρόλο του συμμετέχοντα στην πολυπολιτισμική και πολυγλωσσική σχολική τάξη (αλληλεπίδραση).

Με την Οικουμενική Διακήρυξη για την πολιτισμική ποικιλομορφία το 2001⁹³ αναφέρεται και στην προώθηση της γλωσσικής ποικιλομορφίας ενθαρρύνοντας την καθολική πρόσβαση μέσω ενός Παγκόσμιου Δικαίου με όλες τις πληροφορίες δημόσια. **Επίσης το Νοέμβριο του 1999 η UNESCO ανακήρυξε την 21η Φεβρουαρίου Διεθνής Ημέρα μητρικής γλώσσας**⁹⁴ και ένα χρόνο μετά η επέτειος γιορτάζεται σε ετήσια βάση. Στόχος της UNESCO είναι να προωθήσει το σεβασμό Απέναντι στην διαφορετική γλωσσική και πολιτισμική κουλτούρα αλλά και να ενισχύσει την πολυγλωσσία όχι μόνο στις κοινωνίες αλλά και στα εκπαιδευτικά συστήματα. **Ακόμα στις 16 Μαΐου 2009 η γενική συνέλευση του ΟΗΕ**⁹⁵ κάλεσε τα κράτη-μέλη «να προωθήσουν τη διατήρηση και προστασία όλων των γλωσσών που χρησιμοποιούνται από τους λαούς του κόσμου». **Με την ίδια απόφαση η Γενική Συνέλευση ανακήρυξε το 2008 ως Διεθνές Έτος Γλωσσών.** Η UNESCO

⁹² Council of Europe (n.d) *Διαπολιτισμικές δεξιότητες για όλους: Προετοιμασία για τη ζωή μέσα σ' ένα ετερογενή κόσμο*. Στρασβούργο: Συμβούλιο της Ευρώπης. Διαθέσιμο στο:

<https://book.coe.int/img/cms/Pestalozzi%20No%20%20grec.pdf> (Προσπελάστηκε στις 30/4/17)

⁹³ UNESCO (2001) *Declaration Universelle de l' UNESCO sur la Diversite Culturelle*. Paris:UNESCO Διαθέσιμο στο:

<http://www.observatoireplurilinguisme.eu/images/Fondamentaux/d%20E9claration%20universelle%20de%20l%20unesco%20sur%20la%20diversit%20culturelle.pdf> (Προσπελάστηκε 6/5/17)

⁹⁴ Σαλαμπάσης, Δ. (2013) «Παγκόσμια Ημέρα Μητρικής Γλώσσας, 21 Φεβρουαρίου», *Active reflection*, 25 Φεβρουαρίου. Διαθέσιμο στο: <http://active-reflection.blogspot.gr/search?q=%CF%80%CE%B1%CE%B3%CE%BA%CF%8C%CF%83%CE%BC%CE%B9%CE%B1+%CE%BC%CE%B7%CF%84%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82+%CE%B3%CE%BB%CF%8E%CF%83%CF%83%CE%B1%CF%82+2013>

(Προσπελάστηκε στις 6/5/17)

⁹⁵ Σαλαμπάσης, Δ. (2013) ο.π

ασχολήθηκε με τη δράση για την αντιμετώπιση της Γρήγορης εξαφάνισης των γλωσσών που κινδυνεύουν.

Σύμφωνα με έγγραφο του 2003⁹⁶, μία γλώσσα κινδυνεύει όταν οι ομιλητές της παύουν να τη χρησιμοποιούν, τη χρησιμοποιούν σε ολοένα λιγότερους τομείς επικοινωνίας και σταματούν να την κληροδοτούν από τη μία γενιά στην άλλη, με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν νέοι ομιλητές, είτε ενήλικες είτε παιδιά. Σύμφωνα με τον Άτλαντα των γλωσσών του κόσμου της UNESCO, υπάρχουν 128 γλώσσες στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης που θεωρούνται υπό εξαφάνιση. Κατά τη διάρκεια του 1990, η UNESCO δημοσίευσε το Red Book of Endangered Languages (Κόκκινο βιβλίο των Γλωσσών που απειλούνται με εξαφάνιση). Το βιβλίο περιλαμβάνει ένα πλήρη κατάλογο με τις γλώσσες του κόσμου που απειλούνται με εξαφάνιση. Το βιβλίο αυτό αντικαταστάθηκε αργότερα από το Atlas of the world's languages in Danger (Άτλας των γλωσσών του κόσμου που κινδυνεύουν να εξαφανιστούν). Το 2002/2003, η UNESCO ζήτησε από μία διεθνή ομάδα ειδικών εμπειρογνομόνων να αναπτύξουν ένα Πλαίσιο για την κατάταξη της δυνατότητας επιβίωσης των γλωσσών. Το πλαίσιο αυτό αριθμεί 7 επίπεδα ως προς τη δυνατότητα επιβίωσης, τα πέντε από τα οποία αναφέρονται σε γλώσσες που απειλούνται με εξαφάνιση.

Οι κατηγορίες ήταν οι εξής: ασφαλής, σταθερά αλλά απειλούμενη, ευάλωτη, σαφώς απειλούμενη με εξαφάνιση, σοβαρά απειλούμενη, σοβαρά με εξαφάνιση, σε κρίσιμο βαθμό απειλούμενη με εξαφάνιση, έχει έλλειψη.

Η UNESCO⁹⁷ υιοθέτησε επίσης το στόχο τον τουλάχιστον δύο γλωσσών εκτός από τη μητρική γλώσσα ή τη γλώσσα διδασκαλίας. Τέλος η γενική διευθύντρια της UNESCO⁹⁸ διακηρύσσει την πολυγλωσσία παντού στον κόσμο. Συμμετείχε επίσης στην εκδήλωση της Διεθνούς Σύμπραξης για τις ξένες γλώσσες, που οργανώθηκε στο Ρέγκιαβικ. Η Ιρίνα

⁹⁶ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2013) *Γλώσσες που απειλούνται με εξαφάνιση και γλωσσική Πολυμορφία στην Ευρωπαϊκή Ένωση*. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Διαθέσιμο στο [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2013/495851/IPOL-CULT_NT\(2013\)495851\(SUM01\)_EL.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2013/495851/IPOL-CULT_NT(2013)495851(SUM01)_EL.pdf) (Προσπελάστηκε στις 3/6/17)

⁹⁷ Observatoire Europeen du Plurilinguisme (2014) *UNESCO fait sien l'objectif de 2 langues en plus de la langue principale d'enseignement (1+2)*. Διαθέσιμο στο: http://observatoireplurilinguisme.eu/index.php?option=com_content&view=article&id=8594:unesco-fait-sienne-lobjectif-de-2-langues-en-plus-de-la-langue-du-systeme-denseignement-12&catid=88889100:actualites-2014&Itemid=89189137&lang=fr (Προσπελάστηκε στις 5/5/17)

⁹⁸ Observatoire Europeen du Plurilinguisme (2014) *UNESCO: Irina Bokova plaide pour le multilinguisme*. Διαθέσιμο στο: http://www.observatoireplurilinguisme.eu/index.php?option=com_content&view=article&id=8648:unesco-irina-bokova-plaide-pour-le-multilinguisme&catid=39&Itemid=88888976&lang=fr (Προσπελάστηκε στις 5/5/17)

Μπόκοβα άφησε ένα μήνυμα πολύ δυνατής υποστήριξης για χάρη της πολυγλωσσίας και της πολιτισμικής διαφορετικότητας, επιμένοντας επισταμένως στη σημασία της εκπαίδευσης στη μητρική γλώσσα, προκειμένου να βελτιωθεί η ποιότητα της διδασκαλίας και στη μελέτη των αυτόχθονων γλωσσών, οι οποίες περικλείουν πολυάριθμες γνώσεις σχετικά με το περιβάλλον, τη βιοποικιλότητα και τη διαρκή εξέλιξη.

ΠΟΛΥΓΛΩΣΣΙΑ & ΕΛΛΑΔΑ

Η ένταξη παλινοστούτων και αλλοδαπών μαθητών όπως είδαμε προηγουμένως αντιμετωπίστηκε για την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια εκπαίδευση με τη δημιουργία τάξεων υποδοχής, φροντιστηριακών τμημάτων καθώς και σχολείων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Επιπρόσθετα το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων υποχώρησε στην παραγωγή του δίγλωσσου εκπαιδευτικού υλικού(στην αλβανική και ρωσική) για τη διδασκαλία της Ελληνικής ως δεύτερη γλώσσα ενώ προχώρησε και σε δημιουργία Ινστιτούτου Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης (ΠΙΟΔΕ).

Στα ζητήματα εκπαίδευσης των μαθητών αυτών καθοριστικό ζήτημα αποτελεί το θέμα της γλώσσας. Το Ελληνικό Εκπαιδευτικό σύστημα είναι μονόγλωσσο εκτός των περιοχών που υπάρχει αναγνωρισμένη μειονότητα παρά το ολοένα αυξανόμενο αριθμό μεταναστών που έχει ως συνέπεια την αύξηση και των δίγλωσσων μαθητών το εκπαιδευτικό σύστημα της Ελλάδας εξακολουθεί να εφαρμόζει το αφομοιωτικό μοντέλο εκπαίδευσης και να προσπαθεί να διδάξει την ελληνική γλώσσα αδιαφορώντας για τη μητρική γλώσσα των παιδιών αυτών.

«Μητρική γλώσσα είναι η γλωσσική μορφή με την οποία έρχεται σε επαφή το παιδί μετά τη γέννησή του και την οποία μαθαίνει φυσικά και αβίαστα με την έκθεσή του στο γλωσσικό περιβάλλον»⁹⁹. Δενδρινού Βασιλική (2001)

Σύμφωνα με τον Baker¹⁰⁰ η γλώσσα αποτελεί και βασικό ανθρώπινο δικαίωμα. Όπως ακριβώς υπάρχουν ατομικά δικαιώματα επιλογής θρησκευματος, έτσι υποστηρίζεται, θα πρέπει να υπάρχει και ένα ατομικό δικαίωμα επιλογή της γλώσσας (2001:521)

Όμως τα αλλόγλωσσα παιδιά είναι αναγκασμένα να χρησιμοποιούν για τη μάθηση τους άλλη γλώσσα από τη μητρική. Σύμφωνα με τη Σκούρτου¹⁰¹ (2002:12). «Ο εκπαιδευτικός

⁹⁹ Δενδρινού, Β. (2001) «Η διδασκαλία της μητρικής γλώσσας», *Πύλη για την Ελληνική γλώσσα*. Διαθέσιμο στο: http://www.greek-language.gr/greekLang/studies/guide/thema_e3/ (Προσπελάστηκε στις 10/6/2017)

¹⁰⁰ Baker, C. (2001) *Εισαγωγή στη δίγλωσσία και τη δίγλωσση εκπαίδευση*. Αθήνα: Gutenberg.

μπορεί να αγνοεί την πρώτη γλώσσα του μαθητή και να μην τη χρησιμοποιήσει στη διδασκαλία, ο μαθητής όμως, την πρώτη του γλώσσα ενεργοποιεί (με τον ένα ή τον άλλο τρόπο) για να μάθει τα όσα διδάσκει ο δάσκαλος».

Σύμφωνα με τον Cummins¹⁰² (2005:124), ο όρος δίγλωσση εκπαίδευση συνήθως αναφέρεται στη χρήση δυο (ή περισσότερων) γλωσσών διδασκαλίας σε κάποιο σημείο της σχολικής ζωής του μαθητή. Με άλλα λόγια η δίγλωσση εκπαίδευση γενικά ορίζεται με βάση το μέσο με τη βοήθεια του οποίου επιτυγχάνονται οι συγκεκριμένοι εκπαιδευτικοί στόχοι. Όταν χρησιμοποιείται υπό αυτή την έννοια, η ικανότητα (proficiency) σε δύο γλώσσες δεν αποτελεί απαραίτητο στόχο της δίγλωσσης εκπαίδευσης.

Η διδασκαλία όμως πολλών γλωσσών σε ένα εκπαιδευτικό σύστημα δε σημαίνει αυτόματα και δίγλωσση εκπαίδευση. Η Σκούρτου¹⁰³ (2002:12) επισημαίνει ότι: «Βασική αρχή της δίγλωσσης εκπαίδευσης είναι η διδασκαλία των επιμέρους μαθημάτων του αναλυτικού προγράμματος μέσω δύο ή περισσότερων γλωσσών και όχι η διδασκαλία των ίδιων των γλωσσών ως γνωστικά αντικείμενα. Επίσης, η παρουσία δίγλωσσων μαθητών στο σχολείο δεν σημαίνει αυτόματα δίγλωσση εκπαίδευση. Ένα μονογλωσσικά διαρθρωμένο σχολείο, είναι εκείνο το σχολείο που χρησιμοποιεί μία (την κυρίαρχη) γλώσσα ως μέσο διδασκαλίας, ανεξάρτητα **α)** από την προσφορά του μαθήματος ξένης γλώσσας και **β)** ανεξάρτητα από τις γλώσσες των μαθητών του».

Ενώ στην ελληνική εκπαίδευση η ελληνική γλώσσα διδάσκεται σαν να ήταν η πρώτη γλώσσα για όλα τα παιδιά στην πραγματικότητα για κάποιο από αυτά η ελληνική αποτελεί δεύτερη γλώσσα. Έτσι οι μαθητές αυτοί καλούνται να διεκπεραιώσουν ολόκληρο το πρόγραμμα του σχολείου καθώς και την υποστήριξη των εκπαιδευτικών στην ελληνική γλώσσα σαν να είναι μονόγλωσσοι μαθητές.

Ο Baker¹⁰⁴ (2001:47) επισημαίνει ότι: « το άτομο ίσως να είναι ικανό να μιλήσει δύο γλώσσες αλλά στην πράξη να μιλά μόνο μία. Μία εναλλακτική περίπτωση θα ήταν το άτομο να μιλά τακτικά δύο γλώσσες, αλλά η ικανότητα του στη χρήση της μίας από αυτές να είναι περιορισμένη. Κάποιος άλλος χρησιμοποιεί τη μία γλώσσα για να συνδιαλέγεται και την

¹⁰¹ Σκούρτου, Ε. (2002) «Δίγλωσσοι μαθητές στο ελληνικό σχολείο», *Επιστήμες Αγωγής* (2002) 11-20.

Διαθέσιμο στο

http://www.polydromo.gr/pdf/Epistimoniko/ekpaideysh_goneis_/Skourtou_DiglossiMathitesEllinikoScholio.pdf (Προσπελάστηκε στις 30/6/17)

¹⁰² Cummins, J. (2005) *Ταυτότητες υπό διαπραγμάτευση*. Αθήνα: Gutenberg.

¹⁰³ Σκούρτου, Ε. (2002) ο.π

¹⁰⁴ Baker, C. (2001) ο.π

άλλη για να γράφει και να διαβάζει. Ουσιαστικά, λοιπόν, διαχωρίζουμε την επάρκεια από τη χρήση. Μιλάμε, δηλαδή για τη λεγόμενη διαφορά ανάμεσα στο βαθμό και στη λειτουργία.

Η γλώσσα της εκπαίδευσης είναι ένας βασικός παράγοντας για την αλληλεπίδραση και την ενσωμάτωση στα πλαίσια της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και η οποία παίζει καθοριστικό ρόλο σχετικά με την διαπραγμάτευση της ταυτότητας και της διαφορετικότητας. «Στις σχολικές τάξεις σήμερα, σχεδόν σε κάθε χώρα του κόσμου, η πολυγλωσσία αποτελεί τον κανόνα παρά την εξαίρεση. Η γλωσσική ταυτότητα και η αυτοπεποίθηση των μαθητών που χρησιμοποιούν γλώσσες των μικρών μειονοτήτων θα ενισχυθούν αν δοθεί χώρος στη διδασκαλία και για τη δική τους γλώσσα. Από την άλλη πλευρά, για τους δασκάλους οι πολυγλωσσες σχολικές τάξεις αποτελούν μεγάλη πρόκληση, ενώ σε κάποιες χώρες έχουν καθιερώσει νομοθετικές και ειδικές διατάξεις για να ικανοποιηθούν οι ανάγκες των μαθητών, τόσο σε σχέση με τη γλωσσική ιστορία τους όσο και ως προς την ανάγκη τους να αποκτήσουν γλωσσικές δεξιότητες προκειμένου να παρακολουθήσουν τη διδασκαλία. Τούτο συνεπάγεται μεγάλες προσκλήσεις για τα προγράμματα επιμόρφωσης των δασκάλων». (UNESCO, 2007:15)¹⁰⁵

Σύμφωνα με τον Δαμανάκη¹⁰⁶ (2005:95) « η προσωπική ταυτότητα του ατόμου καθώς επίσης και σε μεγάλο μέρος και κοινωνική δεν είναι δεδομένες και δεν καθορίζονται με ένα συγκεκριμένο πλάνο αλλά η διαμόρφωσή τους εξαρτάται άμεσα από τις κοινωνικό πολιτισμικές συνθήκες τις οποίες βιώνει ένα άτομο. Τα παιδιά που προέρχονται από ένα άλλο περιβάλλον «κουβαλούν» τις εμπειρίες, τις παραστάσεις και τα βιώματα που έζησαν στις χώρες αυτές, τα οποία έχουν έντονα διαπολιτισμικά- διγλωσσικά χαρακτηριστικά. Τα πολιτισμικά αυτά χαρακτηριστικά που φορέας του είναι το άτομο συνθέτουν την πολιτισμική του ταυτότητα. Η εξέλιξη του ατόμου αυτού μέσα σε ένα νέο περιβάλλον εξαρτάται από την επεξεργασία που θα κάνει το αυτό στις καινούργιες εμπειρίες και παραστάσεις του και πώς θα χειριστεί τα διαπολιτισμικά του βιώματα συνθέτοντας τα, σε ένα ενιαίο σύνολο. Το να προωθεί το σχολείο τη μία μόνο γλώσσα και να αγνοεί την άλλη ισοδυναμεί με παραμέληση ενός μέρους του μορφωτικού του κεφαλαίου ,που συνέπεια έχει τη μείωση των μορφωτικών του ευκαιριών».

¹⁰⁵ Council of Europe (n.d) *Διαπολιτισμικές δεξιότητες για όλους: Προετοιμασία για τη ζωή σ'ένα ετερογενή κόσμο*. Στρασβούργο: Εκδόσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης. Διαθέσιμο στο <https://book.coe.int/img/cms/Pestalozzi%20No%202%20grec.pdf> (Προσπελάστηκε 5/5/17)

¹⁰⁶ Δαμανάκης, Μ. (2005) *Η εκπαίδευση των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στην Ελλάδα: Διαπολιτισμική Προσέγγιση*. Αθήνα: Gutenberg

«Τα παιδιά σχολικής ηλικίας θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθούν τα μαθήματα τους στη γλώσσα που κατέχουν μέχρι να αποκτήσουν την επάρκεια της ελληνικής και στη συνέχεια να συνεχίζουν τη μαθησιακή διαδικασία είτε στη μητρική τους γλώσσα είτε στην ελληνική»¹⁰⁷. (Δαμανάκης 2005:97)

Ο Δαμανάκης επισημαίνει ότι βασικό για τα παιδιά αυτής της ηλικίας είναι, να τους δοθεί η ευκαιρία να αξιοποιήσουν τις γνώσεις τους στη γλώσσα της χώρας προέλευσης. Αυτό, μπορεί να συμβεί με διάφορους τρόπους και σε διάφορες μορφές δίγλωσσης εκπαίδευσης όπως, για παράδειγμα, σε Δίγλωσσα Σχολεία, σε Δίγλωσσες Τάξεις, σε Κανονικές Τάξεις με διαφοροποιημένο και πολιτιστικά εμπλουτισμένο πρόγραμμα, σε Τμήματα Μητρικής Γλώσσας.

Η πολιτική της αφομοίωσης και της ομοιομορφίας δεν συμβάλλει απλώς στην παγίωση της μονολιθικότητας του εκπαιδευτικού μας συστήματος, αλλά αφανίζει συγχρόνως ένα πολύτιμο μορφωτικό και γλωσσικό κεφάλαιο, του οποίου φορείς είναι οι παλινοστούντες».

Στην Ελληνική πραγματικότητα η πολιτική της αφομοίωσης επιβάλλεται και από το στερεότυπο της διατήρησης της εθνικής ταυτότητας. Σύμφωνα με τη Φραγκουδάκη¹⁰⁸ (1997:153) : «Η ομοιογένεια ως μέγιστη εθνική αξία παράγει ξενοφοβία και αυτή με τη σειρά της καλλιεργεί αυταρχικές τάσεις. Είναι πολύ στενή η σχέση της ξενοφοβίας με τον αυταρχισμό σε όλες τις κοινωνίες. Οι φόβοι αλλοίωσης των πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων μιας εθνικής ομάδας - ένα από τα πιο κοινά παράγωγα της ξενοφοβίας στα έθνη - κράτη - δεν εμφανίζονται μόνο σε μικρές και ανίσχυρες ομάδες, αλλά αντίθετα εμφανίζονται συχνότερα σε ομάδες ισχυρές αριθμητικά και κυρίαρχες πολιτισμικά».

Στόχος των περισσότερων βιβλίων στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα μέχρι σήμερα ήταν η διατήρηση των εθνικών χαρακτηριστικών και η καλλιέργεια της αγάπης για την πατρίδα. Η αντίληψη της συνέχειας από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα και η διατήρηση των χαρακτηριστικών μέσα στο πέρασμα των αιώνων επέβαλε την αποφυγή της συνδιαλλαγής με άλλους πολιτισμούς και την αφομοίωση του ξένου από το ελληνικό. Η κατασκευή του μύθου για τη διατήρηση της εθνικής ταυτότητας και ο φόβος για την αλλοίωση της με την εισροή ξένων πολιτισμών κατέληξε στη δημιουργία εκπαιδευτικών συστημάτων που σκοπό είχαν την

¹⁰⁷ Δαμανάκης, Μ. (2005) ο.π

¹⁰⁸ Φραγκουδάκη, Αν. και Δραγώνα, Θ. (1997) «Τί είν' η πατρίδα μας;»: *Εθνοκεντρισμός στην εκπαίδευση*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

ενσωμάτωση των αλλοδαπών μαθητών στο ελληνικό στοιχείο. Τα στερεότυπα της ελληνικής κοινωνίας και η αδυναμία του κρατικού μηχανισμού να οργανώσει ένα εκπαιδευτικό σύστημα κατάλληλο για αυτά τα παιδιά οδήγησε στην ελλιπή φοίτηση των περισσότερων από αυτά.

Ο Νικολάου¹⁰⁹ (2011:55) γράφει: «Μελετώντας το πρόβλημα της ένταξης των αλλοδαπών μαθητών στην Ελλάδα στεκόμαστε συχνά στο ζήτημα των μειωμένων ή ανύπαρκτων προσδοκιών από μέρους του οικογενειακού περιβάλλοντος για τα παιδιά αυτά. Αυτό προκύπτει ως συνέπεια των δύσκολων συνθηκών ζωής των αλλοδαπών οικογενειών, της αδυναμίας τους να καλύψουν βασικές μορφωτικές ανάγκες των παιδιών τους και της προδιαγραφής από μέρους τους, ενός μέλλοντος που θα τα στρέφει σε περισσότερο χειρωνακτικά ή υποβαθμισμένα επαγγέλματα ως τη μόνη επαγγελματική διέξοδο που θεωρούν εφικτή για αυτά». Όμως όπως επισημαίνει ο ίδιος: «Για τους μαθητές αυτούς όπως και για τους γονείς τους ήταν, στην αρχή τουλάχιστον, αυτονόητο ότι για τα πάντα νοιάζετε ή θα έπρεπε να νοιάζεται το κράτος. Αυτή η αλλαγή νοοτροπίας, που διήρκεσε περίπου μία δεκαετία, ήταν αρκετή για να δημιουργηθεί το στερεότυπο του αδιάφορου αλλοδαπού γονέα ή μαθητή δίχως κίνητρα». (2011:56) Νικολάου¹¹⁰

Στη σημερινή πραγματικότητα όμως η αλλαγή του εκπαιδευτικού συστήματος και εισαγωγή μιας διαπολιτισμικής εκπαίδευσης όπως επίσης και η εκμάθηση μέσω δίγλωσσων προγραμμάτων προσκρούει στην αντίληψη ότι η δίγλωσση ικανότητα πρέπει να περιορίζεται στις λεγόμενες «γλώσσες κύρους». Ενώ αντίθετα γλώσσες λιγότερο ομιλούμενες δεν εκτιμώνται στον ίδιο βαθμό και κατά συνέπεια δεν θεωρούνται και ως εφόδιο στην αξιολόγησή τους.

Το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού και συγκεκριμένα ο τομέας της εθνικής ξενόγλωσσης Εκπαιδευτικής Πολιτικής¹¹¹ σε συνεργασία με το εθνικό και καποδιστριακό πανεπιστήμιο Αθηνών επιχειρεί στην Ελλάδα την εκπόνηση ενός ολοκληρωμένου και συνεκτικού σχεδίου πολιτικής στην ξενόγλωσση εκπαίδευση.

Το ΥΠΑΜΘ αναγνωρίζει ότι η γνώση ξένων γλωσσών συνιστά στρατηγικό παράγοντα προόδου για σταθερή ανάπτυξη και για αρμονική σχέση μεταξύ της παγκόσμιας

¹⁰⁹ Νικολάου, Γ. (2011) *Ένταξη και εκπαίδευση των αλλοδαπών μαθητών στο Δημοτικό σχολείο*. Αθήνα: Πεδίο

¹¹⁰ Νικολάου, Γ. (2011) ο.π

¹¹¹ Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (χ.χ) *Οι ξένες γλώσσες στο σχολείο: Προώθηση της Πολυγλωσσίας* Διαθέσιμο στο: http://rcel.enl.uoa.gr/xenesglosses/ep_multilingualism_2.htm (Προσπελάστηκε στις 9/5/17)

και τοπικής κοινότητας. Για το λόγο αυτό θεώρησε απαραίτητη την υποστήριξη μιας σειράς ενεργειών και δράσεων που αποσκοπούν γενικότερα:

- Στο να βελτιώσει την ξενόγλωσση εκπαίδευση στα σχολεία σύμφωνα με την Κοινοτική οδηγία σχετικά με τη γλωσσομάθεια των ευρωπαίων πολιτών δηλαδή την ανάπτυξη της μητρικής συν δύο ακόμα ξένες γλώσσες.
- Στο να καλλιεργήσει τις δεξιότητες του προγραμματισμού που χρειάζονται οι πολίτες του μέλλοντος ξεκινώντας την εκμάθηση της ξένης γλώσσας από την Α΄ δημοτικού.
- Την ανάπτυξη συστήματος εξετάσεων για την πιστοποίηση γλωσσομάθειας σε έξι γλώσσες καθώς και την προώθηση της πολυγλωσσίας ειδικά για τις επίσημες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και των γειτονικών χωρών στην Ελλάδα.
- Την παροχή προγραμμάτων μάθησης των ξένων γλωσσών και συγκεκριμένα τα νέα προγράμματα σπουδών για το «Νέο Σχολείο» καθώς επίσης και την ανατροφοδότηση (feedback) των εξετάσεων γλωσσομάθειας στην εκπαίδευση.
- Στην επιμόρφωση εκπαιδευτικών σχετικά με την αντικειμενική αξιολόγηση επικοινωνιακών δεξιοτήτων σε διάφορες γλώσσες.
- Στη χρησιμοποίηση των ΤΠΕ και την κατάρτιση των εκπαιδευτικών ξένων γλωσσών αλλά και στη διδασκαλία της ξένης γλώσσας.
- Στη πιστοποίηση γλωσσομάθειας ατόμων με ειδικές ανάγκες καθώς και άλλων περιθωριοποιημένων κοινωνικών ομάδων.

Συγκεκριμένα, με τρεις πράξεις που συγχρηματοδοτούνται από την Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση ,μέσω ΕΣΠΑ υλοποιούνται οι εξής δράσεις:

1. Στρατηγικός σχεδιασμός για τη νέα γλωσσική εκπαιδευτική πολιτική.
2. Η εκμάθηση της ξένης γλώσσας από πολύ μικρή ηλικία.
3. Νέο πρόγραμμα σπουδών για τις ξένες γλώσσες.
4. Εθνικές εξετάσεις για την πιστοποίηση γλωσσομάθειας.

Σχετικά με την ξενόγλωσση εκπαίδευση στην Ελλάδα, στα σχολεία εφαρμόστηκε η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την εκμάθηση της μητρικής συν την εκμάθηση δύο επιπλέον γλωσσών με σκοπό την προώθηση της πολυγλωσσίας. Για την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση είναι υποχρεωτική η διδασκαλία της Αγγλικής γλώσσας και από την Πέμπτη Δημοτικού τη διδασκαλία μιας επιπλέον γλώσσας κατά επιλογή της Γαλλικής ή της Γερμανικής.

Επίσης με ΦΕΚ του 2016¹¹² το μάθημα της αγγλικής γλώσσας διδάσκεται από την πρώτη και δεύτερα Δημοτικού για μία (1) ώρα την εβδομάδα και από τρεις (3) ώρες για τις υπόλοιπες τάξεις όπως ίσχυε ως τώρα. Επίσης στο πλαίσιο της σχετικής πράξης το ΕΚΠΑ και συγκεκριμένα το ΠΕΑΠ (Πρόγραμμα Εκμάθησης Αγγλικής σε Πρώιμη Παιδική Ηλικία) προχώρησε στην εφαρμογή του¹¹³:

- Κατασκευάζοντας εκπαιδευτικό υλικό το οποίο αναρτήθηκε στην ιστοσελίδα ΠΕΑΠ και στη συνέχεια αναρτήθηκε σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή.
- Πέρασε από αρχική εκπαίδευση το 90% των 2000 εκπαιδευτικών Αγγλικής που δεν είχε ποτέ διδάξει μαθητές της πρώιμης παιδικής ηλικίας.
- Κατασκευάστηκε και σχεδιάστηκε υλικό για την εξ αποστάσεως και δια ζώσης επιμόρφωση του διευρυμένου αριθμού εκπαιδευτικών της Α΄ και Β΄ Δημοτικού.
- Το ΠΕΑΠ υφίσταται συστηματική αξιολόγηση από όλους τους ενδιαφερόμενους - εκπαιδευτικούς, μαθητές, γονείς.
- Η Ιστοσελίδα αναβαθμίστηκε σε εκπαιδευτική πύλη με πολλαπλές εφαρμογές και ιδέες για εκπαιδευτικούς, γονείς, μαθητές.

Επιπλέον η πολιτεία αναγνωρίζοντας την ανάγκη βελτίωσης των συνθηκών της ξενόγλωσσης εκπαίδευσης στο σχολείο και λαμβάνοντας υπόψη τις προτάσεις από την εκφώνηση του σχεδίου πολιτικής για τη διδασκαλία των ξένων γλωσσών εκπαίδευση, προχώρησε στην εξαγγελία μέτρων λήψης για την αναβάθμισή τους στο δημόσιο σχολείο¹¹⁴ και έθεσε χρονοδιαγράμματα για την υλοποίηση των προτάσεων αυτών.

Συγκεκριμένα για την περίοδο 2016-2017 τέθηκαν τα εξής:

- Υιοθέτηση του Προγράμματος Εκμάθησης Αγγλικής στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία. Το οποίο όπως είδαμε πραγματοποιήθηκε με τη διδασκαλία της αγγλικής στην Α και Β Δημοτικού.
- Υιοθέτηση του Ενιαίου Προγράμματος Σπουδών των Ξένων Γλωσσών (ΕΠΣ-ΞΓ), το οποίο έχει ήδη εκπονηθεί για την υποχρεωτική εκπαίδευση.

¹¹² Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. (2016) *Ωρολόγιο Πρόγραμμα Ενιαίου Τύπου Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου*. Αθήνα: Υπουργείο παιδείας, έρευνας και θρησκευμάτων (Τεύχος Β΄, 1324). Ανακτήθηκε από: https://www.esos.gr/sites/default/files/articles-legacy/fek_1324_b_11-5-16_dhmotiko_sxoleio.pdf (Προσπελάστηκε στις 19/7/17)

¹¹³ Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών ο.π

¹¹⁴ Εθνικός διάλογος για την παιδεία (2016) *Εθνικός και κοινωνικός διάλογος για την Παιδεία – Πορίσματα*. Διαθέσιμο στο: http://dialogos.minedu.gov.gr/wp-content/uploads/2016/04/PORISMATA_DIALOGOU_2016.pdf (Προσπελάστηκε στις 22/7/17).

- Νέα Π.Δ. και αναλυτικές οδηγίες που θα εξειδικεύουν σύγχρονο τρόπο ενδοσχολικής εξέτασης των μαθημάτων ξένων γλωσσών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.
- Καθορισμό των επιθυμητών επιπέδων γλωσσομάθειας κατά βαθμίδα εκπαίδευσης, λαμβάνοντας υπόψη τα ελληνικά δεδομένα, ευρωπαϊκές μελέτες και οδηγίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Συμβουλίου υπουργών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και τις συνθήκες μάθησης - διδασκαλίας εντός και εκτός του ελληνικού σχολείου.

Επίσης για τη χρονική περίοδο 2016 - 2018:

- Εκπόνηση του αντίστοιχου με το ΕΠΣ-ΞΓ για το Λύκειο, παραγωγή σχολικών εγχειριδίων και εκπόνηση ψηφιακού υλικού για τα Αγγλικά, Γαλλικά, Γερμανικά.
- Ολοκληρωμένο σχέδιο για τη διδασκαλία των ξένων γλωσσών στο πλαίσιο του σχολικού προγράμματος σπουδών (ώρες διδασκαλίας, την αλληλουχία των γλωσσών κτλ.)
- Σύνδεση της ξενόγλωσσης εκπαίδευσης με το Κρατικό Πιστοποιητικό Γλωσσομάθειας.
- Πλαίσιο προσόντων των εκπαιδευτικών Ξένων Γλωσσών με διακριτούς περιγραφητές των ικανοτήτων που πρέπει να έχει αποκτήσει ο εκπαιδευτικός της ξένης γλώσσας που θα αξιοποιούνται και για την αξιολόγησή τους.
- Επιμόρφωση εκπαιδευτικών ξένων γλωσσών στην αξιοποίηση των ΙΠΕ για τη διδασκαλία και εκμάθηση της ξένης γλώσσας, σύμφωνα με τα νέα προγράμματα σπουδών.
- Σχέδιο για την εξ αποστάσεως υποβοηθούμενη διδασκαλία των ξένων γλωσσών.

Επίσης η Ελλάδα συμμετείχε και στην Ευρωπαϊκή Έρευνα¹¹⁵ για τις γλωσσικές ικανότητες η οποία είναι μία σημαντική πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην κατεύθυνση της ενίσχυσης των πολιτικών υπέρ της εκμάθησης ξένων γλωσσών στην Ευρώπη. Σκοπός της έρευνας είναι να παρέχει στις συμμετέχουσες χώρες συγκριτικά δεδομένα για τις γλωσσικές ικανότητες καθώς επίσης και ενημέρωση σχετικά με τις καλές πρακτικές στη διδασκαλία ξένων γλωσσών. Αποτελεί επίσης ένα δείκτη με τον οποίο

¹¹⁵ Δενδρινού, Β., Ζουγανέλη Αικ., και Καραβά, Ε. (2013) *Η εκμάθηση ξένων γλωσσών στο σχολείο στην Ελλάδα: Ευρωπαϊκή Έρευνα Γλωσσικών Ικανοτήτων*. Αθήνα: Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Διαθέσιμο στο http://opencourses.uoa.gr/modules/document/file.php/ENL13/Instructional%20Package/03.%20FL%20Teaching-Learning_GR/ESLC_GR.pdf (Προσπελάστηκε στις 3/7/17)

μετριέται η πρόοδος στην επίτευξη των στόχων για την βελτίωση της εκμάθησης ξένων γλωσσών.

Το RCEL συμμετείχε στο έργο αφού τα δεδομένα για την Έρευνα συλλέχθηκαν από τα 113 σχολεία Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης που παρείχαν ένα δείγμα 3.200 μαθητών της Γ΄ Γυμνασίου που εξετάστηκαν στα αγγλικά και στα γαλλικά. Η συλλογή των δεδομένων έγινε από ομάδα που ορίστηκε στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν τα εξής: Οι Έλληνες μαθητές στην εξέταση της πρώτης ξένης γλώσσας δηλαδή στα Αγγλικά πέτυχαν επίδοση υψηλότερη του Ευρωπαϊκού μέσου όρου. Παρόλα αυτά όμως οι Έλληνες μαθητές είχαν σημαντική διαφοροποίηση σε κάθε επίπεδο ΚΕΠΑ. Συγκεκριμένα ενώ πέτυχαν υψηλές επιδόσεις στην πλειοψηφία των μαθητών ταυτόχρονα όμως καταγράφηκαν και υψηλά ποσοστά μαθητών που απέτυχαν να καταγράψουν επίδοση τουλάχιστον Α1. Το γεγονός αυτό διαφοροποιεί την Ελλάδα σε σχέση με τις άλλες συμμετέχουσες χώρες που οι μαθητές τους κατέγραψαν υψηλές επιδόσεις. Σχετικά με τη δεύτερη ξένη γλώσσα για την Ελλάδα, δηλαδή τα Γαλλικά, οι μαθητές κατέγραψαν αισθητά χειρότερες επιδόσεις με την πλειοψηφία να κατατάσσεται στα επίπεδα Pre-A1 και Α1. Όμως όλες οι συμμετέχουσες χώρες πήγαν γενικά χειρότερα στη δεύτερη ξένη γλώσσα.

ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ

Η στατιστική αποτελεί ένα σύνολο από αρχές και μεθοδολογίες με σκοπό το σχεδιασμό της διαδικασίας συλλογής δεδομένων, τη συνοπτική και αποτελεσματική παρουσίασή τους και την εξαγωγή των αντίστοιχων συμπερασμάτων. Μέσω της στατιστικής (statistics) επιτυγχάνεται η συλλογή, η επεξεργασία, η παρουσίαση και η ανάλυση των στατιστικών στοιχείων (αριθμητικών δεδομένων) με την εφαρμογή κατάλληλων για κάθε περίπτωση στατιστικών μεθόδων.

Αναλυτικά, **πληθυσμό** (population) ενός δείγματος αποτελεί το σύνολο των αντικειμένων που έχουν κάποιο κοινό μετρήσιμο χαρακτηριστικό και για το οποίο εξάγουμε συμπεράσματα. Ο πληθυσμός περιλαμβάνει όλα εκείνα τα στοιχεία που τίθενται προς μελέτη. Επίσης, ως **πληθυσμός της έρευνας** ή **στατιστικός πληθυσμός** ορίζεται το τμήμα εκείνο του ευρύτερου πληθυσμού που μπορεί να συμπεριληφθεί στην έρευνα. Είναι, δηλαδή, τα στοιχεία εκείνα που είναι υποψήφια για να συμπεριληφθούν στην έρευνα. Ωστόσο, πολλές φορές, χρησιμοποιείται ένα μέρος του πληθυσμού που υπόκειται σε στατιστική επεξεργασία. Αυτό το υποσύνολο του πληθυσμού αποτελεί το **δείγμα** (sample).¹¹⁶

Το πλήθος των στοιχείων που διαμορφώνουν το δείγμα ονομάζεται **μέγεθος δείγματος** (sample size). Το μέγεθος δεν απαιτείται να είναι κάποιο συγκεκριμένο ποσοστό του μεγέθους του πληθυσμού. Προσδιορίζεται, αντίθετα, σε σχέση με το μέγεθος του σφάλματος εκτίμησης που παράγεται εξαιτίας της χρήσης δειγματοληψίας, της μεθόδου δειγματοληψίας, της σχετικής ομοιογένειας ή ανομοιογένειας του πληθυσμού και του κόστους δειγματοληψίας.

Από την άλλη πλευρά, η **δειγματοληψία** αφορά στη λήψη ενός τμήματος από κάποιο ευρύτερο σύνολο. Γενικά η δειγματοληψία θεωρείται επιτυχής όταν η επιλογή του δείγματος παράγει αποτελέσματα, δείκτες και μετρήσεις που είναι γενικεύσιμα και όσο το δυνατόν ακριβέστερα, δηλαδή βρίσκονται πιο κοντά στις αντίστοιχες παραμέτρους του ευρύτερου συνόλου, δηλαδή του πληθυσμού. Η δειγματοληψία περιλαμβάνει δύο είδη, τη δειγματοληψία με πιθανότητα (probability sampling) και τη δειγματοληψία χωρίς πιθανότητα (non probability sampling).¹¹⁷

¹¹⁶ Ψαρρού, Μ., & Ζαφειρόπουλος, Κ. (2001). Επιστημονική Έρευνα. Θεωρία και εφαρμογές στις κοινωνικές επιστήμες.

¹¹⁷ Kish, L. (1995). Methods for design effects. *Journal of Official Statistics*, 11(1), 55.

Η **δειγματοληψία με πιθανότητα** γίνεται σύμφωνα με τους νόμους των πιθανοτήτων, είναι ελεγχόμενη ως προς τις παραμέτρους της και δίνει τη δυνατότητα να γενικευτούν τα συμπεράσματα που εξάγονται από ένα δείγμα.

Αντίθετα, η **δειγματοληψία χωρίς πιθανότητα** γίνεται σε περιπτώσεις που δεν είναι εφικτή η δειγματοληψία με πιθανότητα ή όταν ενδιαφέρει να γίνει γρήγορα μια εφαρμογή της έρευνας, όπως συμβαίνει στις πιλοτικές έρευνες. Τα αποτελέσματα αυτά δεν είναι γενικεύσιμα ούτε μπορεί να υπολογιστεί το σφάλμα εκτίμησης. Ωστόσο, μπορούν μόνο να χρησιμοποιηθούν με προσοχή.

Επίσης, αρκετά συχνά, όπως και εν προκειμένω, χρησιμοποιείται η **απλή τυχαία δειγματοληψία**. Σε αυτό το είδος δειγματοληψίας κάθε μέλος του πληθυσμού έχει την ίδια πιθανότητα να επιλεγεί για το σχηματισμό του δείγματος με κάθε άλλο μέλος του πληθυσμού. Για να εφαρμοστεί η απλή τυχαία δειγματοληψία, τα στοιχεία του στατιστικού πληθυσμού θα πρέπει να είναι καταγεγραμμένα σε έναν κατάλογο που χρησιμεύει ως δειγματοληπτικό πλαίσιο. Με δεδομένη αυτήν την πληροφορία γίνεται αντιστοίχιση αριθμών στα μέλη του καταλόγου, όταν δεν υπάρχει ήδη. Κατόπιν, επιλέγονται με τυχαίο τρόπο μέλη από τον κατάλογο μέχρι να σχηματιστεί πλήθος ίσο με το μέγεθος του δείγματος που επιθυμούμε να έχουμε. Όλα τα μέλη της λίστας (στοιχεία) έχουν ακριβώς την ίδια πιθανότητα να εκλεγούν. Η απλή τυχαία δειγματοληψία δεν οδηγεί στη δημιουργία αντιπροσωπευτικών δειγμάτων. Το δείγμα αφήνει περιοχές του πληθυσμού ακάλυπτες και τίποτα δεν εξασφαλίζει ότι υπάρχει αντιπροσωπευτικότητα ως προς τα χαρακτηριστικά. Ωστόσο, η συγκεκριμένη μέθοδος δειγματοληψίας χρησιμοποιείται συχνά, αφού παρουσιάζει ευκολία και τα περισσότερα στατιστικά προγράμματα στον ηλεκτρονικό υπολογιστή προϋποθέτουν ότι αυτή έχει χρησιμοποιηθεί και με βάση αυτήν υπολογίζουν τα διάφορα σφάλματα εκτίμησης.¹¹⁸

Τέλος, ένα ζήτημα το οποίο χρήζει ανάλυσης και επεξεργασίας είναι οι μέθοδοι με τις οποίες γίνεται η συλλογή των πληροφοριών κατά τη διεξαγωγή μίας έρευνας. Αυτές είναι η παρατήρηση, η συνέντευξη και το ερωτηματολόγιο.

Σχετικά με την πρώτη κατηγορία, αποτελεί μία διαδικασία κατά την οποία κάποιο φαινόμενο ή συμπεριφορά γίνεται αντικείμενο παρατήρησης με τρόπο προγραμματισμένο, οργανωμένο, συστηματοποιημένο, από άτομα ειδικευμένα ή εκπαιδευμένα για τον ρόλο αυτό. Η παρατήρηση χρησιμοποιεί την καταγραφή γεγονότων και υφίσταται επαλήθευση. Τα είδη

¹¹⁸ Babbie, E. R. (1989). *The practice of social research*. Wadsworth Publishing Company.

της παρατήρησης είναι τα εξής: α) η άμεση, β) η συμμετοχική και γ) η έμμεση ή προκαλούμενη ή πειραματική παρατήρηση. Η συμμετοχική παρατήρηση είναι ποιοτική μέθοδος και προέρχεται από τις εργασίες της κοινωνικής ανθρωπολογίας. Αντίθετα, η δομημένη παρατήρηση είναι ποσοτική μέθοδος και αναφέρεται στη συχνότητα των λόγων. Η συμμετοχική παρατήρηση αναφέρεται στο ότι ο ερευνητής προσπαθεί να συμμετάσχει ολοκληρωτικά στη ζωή και τη δράση των ατόμων, αποτελώντας κατ' αυτόν τον τρόπο μέλος της ομάδας τους. Κάτι τέτοιο επιτρέπει στον ερευνητή να μοιράζεται την εμπειρία και την αίσθηση της ομάδας και όχι απλώς να την παρατηρεί.

Ακολούθως, έρχεται η συνέντευξη, η οποία είναι μία από τις πιο γνωστές μεθόδους συλλογής υλικού, όπου ο ερευνητής υποβάλλει στον ερωτώμενο μια σειρά από ερωτήσεις στις οποίες καλείται να απαντήσει.¹¹⁹ Αυτό που ενδιαφέρει τον ερευνητή είναι να ανακαλύψει τι σκέφτεται ο ερωτώμενος σε σχέση με κάποιο θέμα και να συγκρίνει τις γνώμες και τις απόψεις των ερωτώμενων. Στη συνέχεια, ο ερευνητής ενδιαφέρεται να συγκρίνει και να ομαδοποιήσει τις απόψεις των ερωτώμενων. Τα είδη της συνέντευξης είναι τα εξής: α) κατευθυνόμενη ή δομημένη, β) ημι-κατευθυνόμενη και γ) ελεύθερη συνέντευξη. Δομημένη προσωπική συνέντευξη (structured interview) είναι εκείνη που χρησιμοποιεί δομημένα ερωτηματολόγια, δηλαδή ερωτηματολόγια που βασίζονται σε προκαθορισμένα και τυποποιημένα σύνολα ερωτήσεων. Ημιδομημένη συνέντευξη ονομάζεται εκείνη στην οποία ο ερευνητής έχει έναν κατάλογο θεμάτων και ερωτήσεων να καλύψει και ενδέχεται να διαφέρουν από συνέντευξη σε συνέντευξη. Δομημένες συνεντεύξεις χρησιμοποιούνται σε περιγραφικές μελέτες ως μέσα προσδιορισμού γενικών υποδειγμάτων, ενώ ημιδομημένες συνεντεύξεις μπορεί να χρησιμοποιηθούν σε επεξηγηματικές μελέτες, δηλαδή σε εκείνες που επιδιώκουμε να κατανοήσουμε σχέσεις μεταξύ μεταβλητών. Στην προσωπική συνέντευξη, σημαντικό στάδιο αποτελεί η επιλογή και η εκπαίδευση των συνεντευκτών. Οι ερευνητές πριν αναλάβουν το έργο διεξαγωγής των συνεντεύξεων υποβάλλονται σε εκπαίδευση από ειδικευμένους επιστήμονες.

Τέλος, έχουμε τον πιο διαδεδομένο τρόπο συλλογής πληροφοριών, ο οποίος χρησιμοποιείται και στην περίπτωσή μας, το ερωτηματολόγιο. Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από ένα έντυπο, που περιλαμβάνει μια σειρά δομημένων ερωτήσεων, στις οποίες ο ερωτώμενος καλείται να απαντήσει γραπτά και με μία συγκεκριμένη σειρά. Με τα ερωτηματολόγια συλλέγονται δεδομένα ζητώντας από ανθρώπους να απαντήσουν στο ίδιο

¹¹⁹ Τσιώλης, Γ. (2014). *Μέθοδοι και τεχνικές ανάλυσης στην ποιοτική κοινωνική έρευνα*. Εκδόσεις Κριτική.

ακριβώς σύνολο ερωτήσεων. Χρησιμοποιούνται συνήθως στα πλαίσια μιας ερευνητικής στρατηγικής, προκειμένου να συλλεχθούν περιγραφικά και επεξηγηματικά, δεδομένα για απόψεις, συμπεριφορές, χαρακτηριστικά, στάσεις κ.λπ. Μολονότι υπάρχουν διάφοροι ορισμοί, χρησιμοποιούμε το ερωτηματολόγιο ως ένα γενικό όρο που περιλαμβάνει τεχνικές συλλογής δεδομένων, όπου κάθε ερωτώμενος απαντά στο ίδιο σύνολο ερωτήσεων, με προκαθορισμένη σειρά. Στα κυριότερα πλεονεκτήματα των ερωτηματολογίων περιλαμβάνεται η οικονομία, η δυνατότητα αποστολής σε μεγάλο αριθμό ανθρώπων, η ευκολία στη δημιουργία και τη χρήση τους, η ελεύθερη έκφραση των ερωτώμενων (έλλειψη άμεσης επικοινωνίας), οι τυποποιημένοι τρόποι ανάλυσης του υλικού. Ακόμα, ο ερευνητής δεν μπορεί να επηρεάσει τις απαντήσεις και είναι η λιγότερο χρονοβόρα μέθοδος.¹²⁰

Αντίθετα, τα κυριότερα μειονεκτήματα των ερωτηματολογίων προσανατολίζονται στα εξής στοιχεία: αφενός στο γεγονός ότι ο ερευνητής δεν είναι σε θέση να αποσαφηνίσει τις ερωτήσεις ανοιχτού τύπου και αφετέρου ότι υποχρεώνει τον ερωτηθέντα να απαντήσει με έναν συγκεκριμένο τρόπο.

Το ερωτηματολόγιο αποτελεί το μέσο επικοινωνίας μεταξύ ερευνητή και ερωτώμενων, με άμεσο ή έμμεσο τρόπο, ανάλογα με τη μέθοδο συλλογής των δεδομένων. Η δομή του ερωτηματολογίου, λόγω των ιδιοτήτων που έχει, αποτελεί την πλέον κρίσιμη και λεπτή εργασία, καθοριστικής σημασίας για την επιτυχία μιας στατιστικής έρευνας. Σε μια έρευνα, αν εφαρμοστεί αποτελεσματικό σχέδιο δειγματοληψίας ή ακόμη και η πλέον ενδεδειγμένη ανάλυση των στοιχείων, δεν είναι δυνατόν να εξάγουμε σωστά συμπεράσματα, αν λάβαμε μη συγκρίσιμες απαντήσεις από ένα ακατάλληλο ερωτηματολόγιο με ασαφείς ερωτήσεις.

Επομένως, διακρίνονται παρακάτω οι κυριότεροι τύποι ερωτηματολογίων ανάλογα με τη μέθοδο που εφαρμόζουμε για τη συλλογή των δεδομένων: μέσω ταχυδρομείου, μέσω τηλεφώνου, με προσωπική συνέντευξη, μέσω διαδικτύου και με άμεση παράδοση και παραλαβή.¹²¹

Η επιλογή του ερωτηματολογίου επηρεάζεται από μία σειρά παραγόντων, που σχετίζονται με τους σκοπούς της έρευνας. Ειδικότερα, τέτοιοι παράγοντες μπορεί να είναι οι παρακάτω:

¹²⁰ Παππάς, Θ. (2002). *Η μεθοδολογία της επιστημονικής έρευνας στις ανθρωπιστικές επιστήμες*. Εκδόσεις Καρδαμίτσα.

¹²¹ Παρασκευόπουλος Ι. (1999). *Ερωτηματολόγιο διαπροσωπικής και ενδοπροσωπικής προσαρμογής*. Ελληνικά Γράμματα.

- αξιοπιστία των απαντήσεων, που σχετίζεται με τη σημαντικότητά τους από συγκεκριμένους ανθρώπους. Η προσωπική συνέντευξη, η τηλεφωνική επικοινωνία, το διαδίκτυο κ.λπ. παρέχουν μεγαλύτερη αξιοπιστία.
- το μέγεθος του δείγματος, που εξαρτάται από τους σκοπούς της έρευνας, την ευρύτητα του πληθυσμού και την τεχνική που επιλέγεται.
- το μέγεθος του ερωτηματολογίου: μεγάλα και πιο σύνθετα ερωτηματολόγια μπορούν να χρησιμοποιηθούν στις προσωπικές συνεντεύξεις.
- ο διαθέσιμος χρόνος,
- η χρηματοδότηση έρευνας,
- η διαθεσιμότητα συνεντευκτών και βοηθητικού προσωπικού¹²²

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Τα ερευνητικά ερωτήματα, τα οποία τέθηκαν προς ανάλυση και διερεύνηση και απαντήθηκαν σε ένα βαθμό μέσω της επόμενης έρευνας είναι τα παρακάτω:

1. Σε ποιο βαθμό η επιμόρφωση για τη πολυπολιτισμική εκπαίδευση επηρεάζει την διδασκαλία των εκπαιδευτικών α΄ βάρθμιας εκπαίδευσης του νομού Ευβοίας;
2. Είναι έτοιμοι να διδάξουν σε ένα πολυπολιτισμικό περιβάλλον ή κουβαλούν κατάλοιπα του παρελθόντος;

¹²² Φίλιας, Β. (2001). *Εισαγωγή στη Μεθοδολογία και τις τεχνικές των Κοινωνικών Ερευνών*. Αθήνα: Εκδ. Gutenberg

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΑ ΜΕΤΡΑ

Στην έρευνα συμμετείχαν συνολικά 123 εκπαιδευτικοί. Από αυτούς οι 40 (32,5%) είναι άντρες και οι 83 (67,5%) γυναίκες. Στην πλειοψηφία τους είναι δάσκαλοι (63,4%) ενώ σε μικρότερα ποσοστά συμμετείχαν διευθυντές (16,3%) και αναπληρωτές (20,3%). Το προσωπικό της εκπαίδευσης που συμμετείχε στην έρευνα είναι έμπειρο με πολυετής εμπειρία στην διδασκαλία. Πιο συγκεκριμένα το 42,3% των συμμετεχόντων έχει πάνω από 20 χρόνια υπηρεσίας στην εκπαίδευση, με μικρότερα ποσοστά είναι οι εκπαιδευτικοί που έχουν εμπειρία 6-10 χρόνια (20,3%), 11-15 χρόνια (16,3%) και 16-20 (13%). Το μικρότερο ποσοστό συγκεντρώνεται στους εκπαιδευτικούς με μικρή εμπειρία 1-5 χρόνια (8,1%). Το επίπεδο εκπαίδευσης είναι κατά κύριο λόγο το βασικό πτυχίο με ποσοστό 73,2% του συνόλου των εκπαιδευτικών να κατέχουν τίτλο σπουδών σχετικό με την εκπαίδευση, ενώ 25,2% κατέχουν και μεταπτυχιακό και μόλις το 1,6% κατέχουν και διδακτορικό. Το ηλικιακό εύρος των εκπαιδευτικών είναι μεταξύ 25 και 57 ετών με μέση ηλικία τα 42,62 χρόνια.

Πίνακας 1 Χαρακτηριστικά δείγματος

		Ποσά	Ποσοστά
Φύλο	Άνδρας	40	32.5
	Γυναίκα	83	67.5
Θέση	Διευθυντής	20	16.3
	Δάσκαλος	78	63.4
	Αναπληρωτής	25	20.3
Χρόνια Υπηρεσίας	1-5	10	8.1
	6-10	25	20.3
	11-15	20	16.3
	16-20	16	13
	Πάνω από 20	52	42.3
Επίπεδο σπουδών	Πτυχίο	90	73.2
	Μεταπτυχιακό	31	25.2
	Διδακτορικό	2	1.6
Ηλικία	Μέση τιμή	42.62	
	Μέγιστη	25	
	Ελάχιστη	57	

Εκπαιδευτικές δεξιότητες

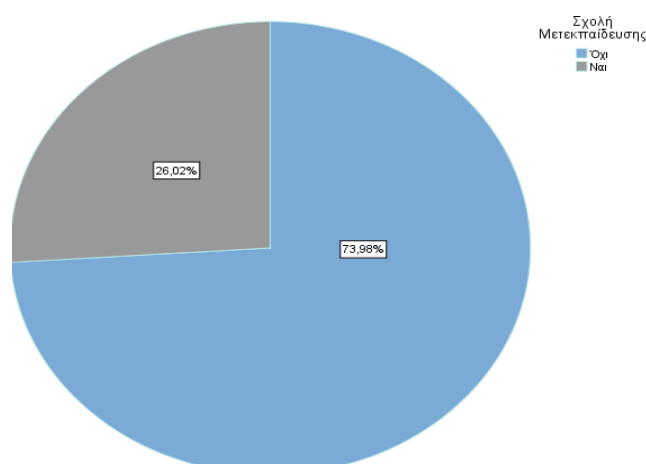
Οι εκπαιδευτικοί διερωτήθηκαν σχετικά με τις πρόσθετες γνώσεις που κατέχουν πέραν από την απαραίτητη κατάκτηση ανάλογου τίτλου σπουδών σχετικό με την εκπαίδευση.

Όπως φαίνεται από τον παρακάτω πίνακα αλλά και με γραφικές απεικονίσεις οι εκπαιδευτικοί που δεν έχουν παρακολουθήσει σχολή μετεκπαίδευση είναι 91 (74%) ενώ αυτοί που έχουν παρακολουθήσει είναι 32 (26%). Αντίστοιχα οι εκπαιδευτικοί που δεν έχουν παρακολουθήσει επιμόρφωση στην διαπολιτισμική εκπαίδευση είναι 86 (69,9%) ενώ αυτοί που έχουν παρακολουθήσει είναι 37 (30,1%). Τέλος, εμπειρία στην διδασκαλία σε διαπολιτισμικό περιβάλλον δεν έχουν οι 48 (39%) έναντι των 75 (61%) που έχουν διδάξει σε διαπολιτισμικό περιβάλλον.

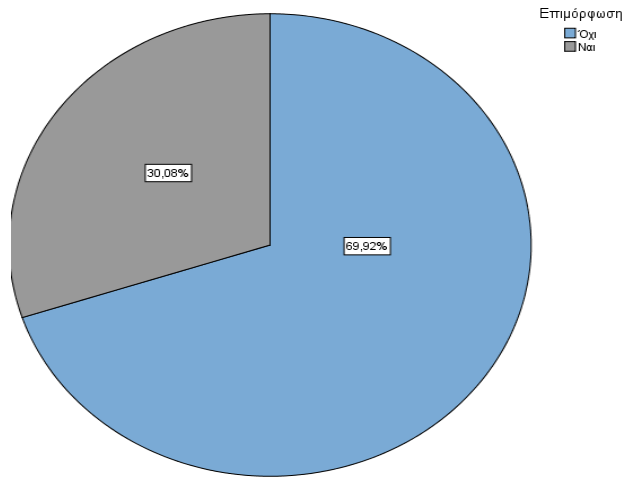
Όπως φαίνεται και από τα αποτελέσματα οι εκπαιδευτικοί που εργάζονται ή έχουν δουλέψει παλαιότερα σε διαπολιτισμικό σχολείο δεν κατέχουν ανάλογες γνώσεις του φαινομένου.

Πίνακας 2 Δεξιότητες διδασκαλίας σε διαπολιτισμικό περιβάλλον

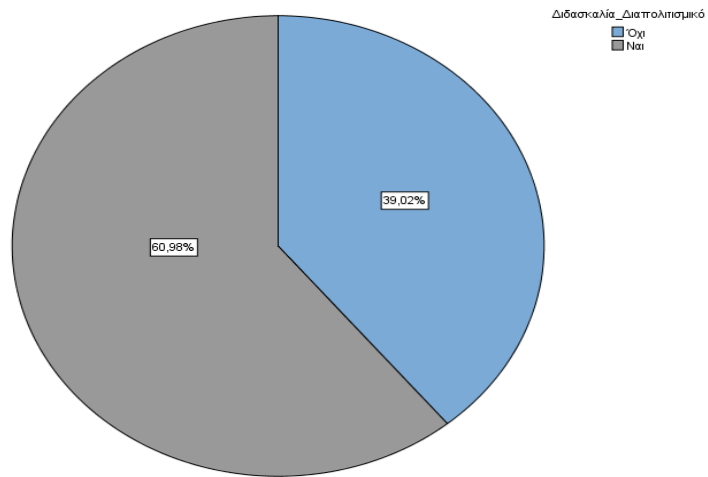
		Ποσά	Ποσοστά
Σχολή Μετεκπαίδευσης	Όχι	91	74
	Ναι	32	26
Επιμόρφωση στην διαπολιτισμική εκπαίδευση	Όχι	86	69,9
	Ναι	37	30,1
Διδασκαλία σε Διαπολιτισμικό περιβάλλον	Όχι	48	39
	Ναι	75	61

Διάγραμμα 1 Σχολή μετεκπαίδευσης

Διάγραμμα 2 Πρόγραμμα επιμόρφωσης

Διάγραμμα 3 Διδασκαλία σε διαπολιτισμικό σχολείο

Πλεονεκτήματα και Μειονεκτήματα διδασκαλίας σε σχολεία δίγλωσσων μαθητών

Πλεονεκτήματα

Ζητήθηκε από τους εκπαιδευτικούς να αναδείξουν 3 πλεονεκτήματα που κρίνουν και θεωρούν ως τα πιο σημαντικά για την διδασκαλία σε μια τάξη με δίγλωσσους μαθητές και έπειτα να τα κατατάξουν σε αύξουσα σειρά σημαντικότητας. Οι τρεις παρακάτω πίνακες παρουσιάζουν τα αποτελέσματα.

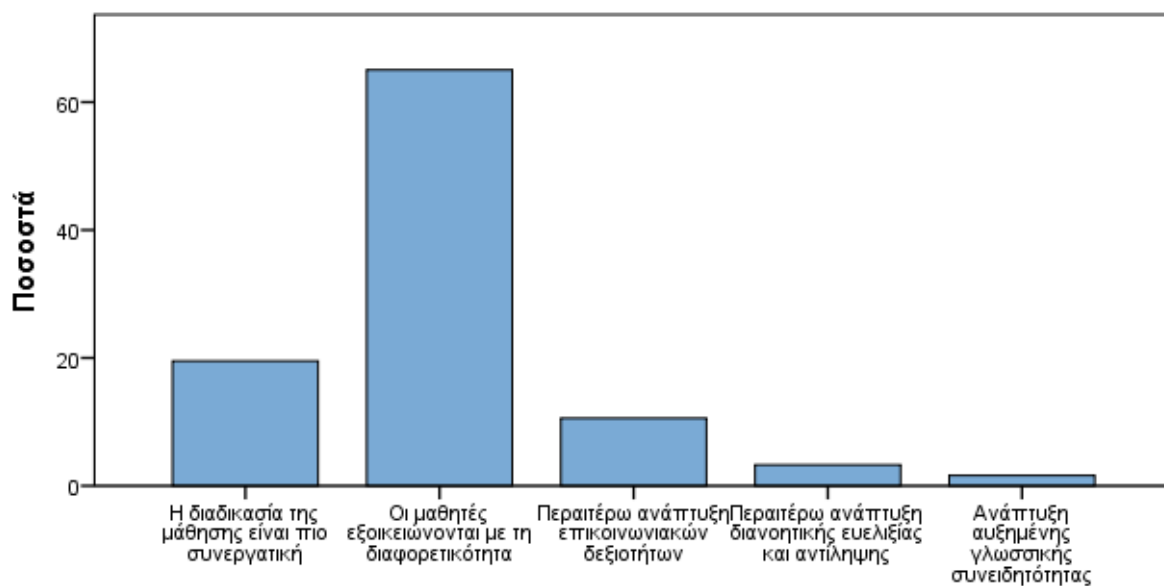
Το πιο σημαντικό πλεονέκτημα στην διδασκαλία σε δίγλωσσους μαθητές συγκέντρωσε το μεγαλύτερο ποσοστό της τάξης του 65% από 80 εκπαιδευτικούς και είναι το γεγονός ότι οι μαθητές εξοικειώνονται με την διαφορετικότητα.

Ως το σημαντικότερο πλεονέκτημα δεν παρατηρήθηκε κάποιο από τα προτεινόμενα να ξεχωρίζει με διαφορά. Το μεγαλύτερο ποσοστό συγκεντρώθηκε στην διαδικασία της μάθησης όπου κρίνεται πιο συνεργατική με ποσοστό 33,3% από 41 εκπαιδευτικούς.

Τέλος, ως το λιγότερο σημαντικό, με ακόμη μεγαλύτερη συμφωνία μεταξύ των απαντήσεων, κρίνεται με πολύ μικρή διαφορά η περαιτέρω ανάπτυξη διανοητικής ευελιξίας και αντίληψης με ποσοστό 30,9% από 38 εκπαιδευτικούς.

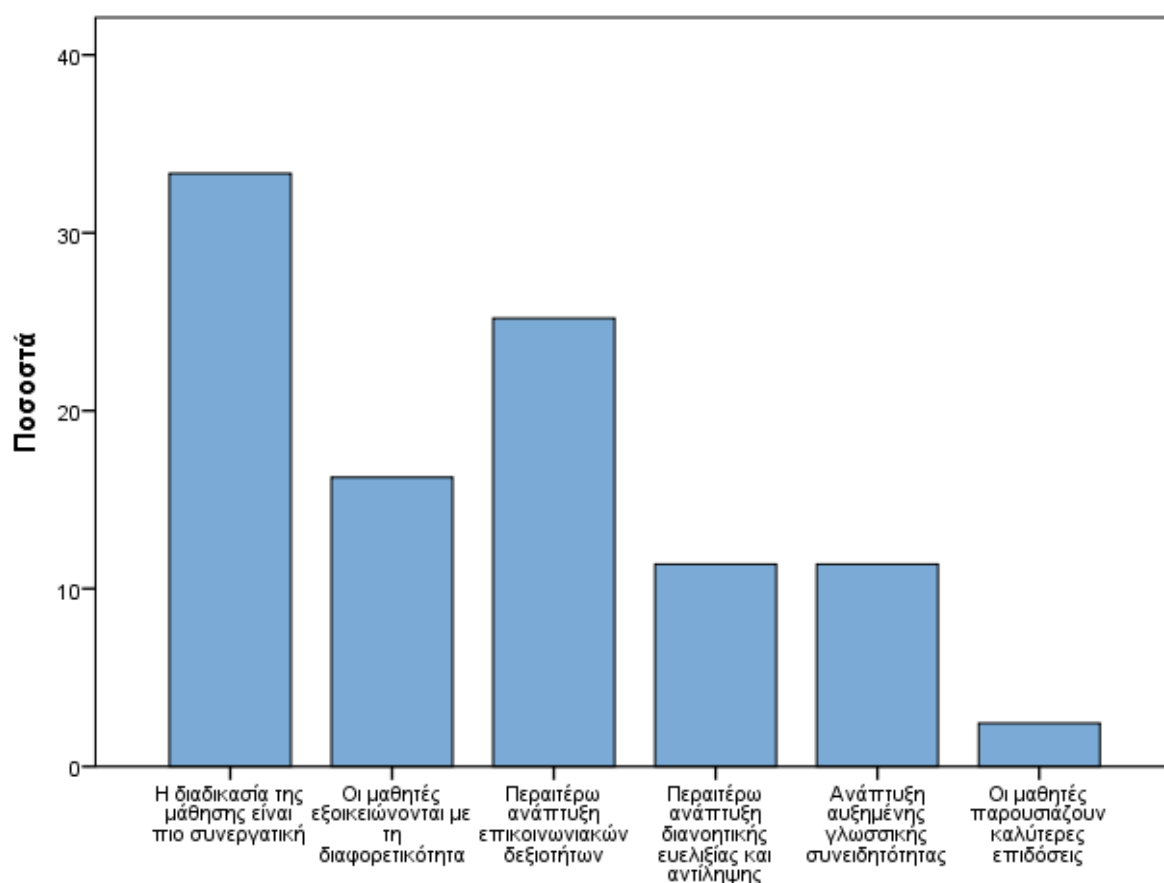
Πίνακας 3 Πλεονεκτήματα σε κατάταξη σημαντικότητας

	Λιγότερο Σημαντικό		Σημαντικό		Πολύ Σημαντικό	
	Ποσά	Ποσοστά	Ποσά	Ποσοστά	Ποσά	Ποσοστά
<i>Η διαδικασία της μάθησης είναι πιο συνεργατική</i>	17	13,8	41	33,3	24	19,5
<i>Οι μαθητές εξοικειώνονται με τη διαφορετικότητα</i>	13	10,6	20	16,3	80	65
<i>Περαιτέρω ανάπτυξη επικοινωνιακών δεξιοτήτων</i>	38	30,9	31	25,2	13	10,6
<i>Περαιτέρω ανάπτυξη διανοητικής ευελιξίας και αντίληψης</i>	19	15,4	14	11,4	4	3,3
<i>Ανάπτυξη αυξημένης γλωσσικής συνειδητότητας</i>	24	19,5	14	11,4	2	1,6
<i>Οι μαθητές παρουσιάζουν καλύτερες επιδόσεις</i>	12	9,8	3	2,4	0	0

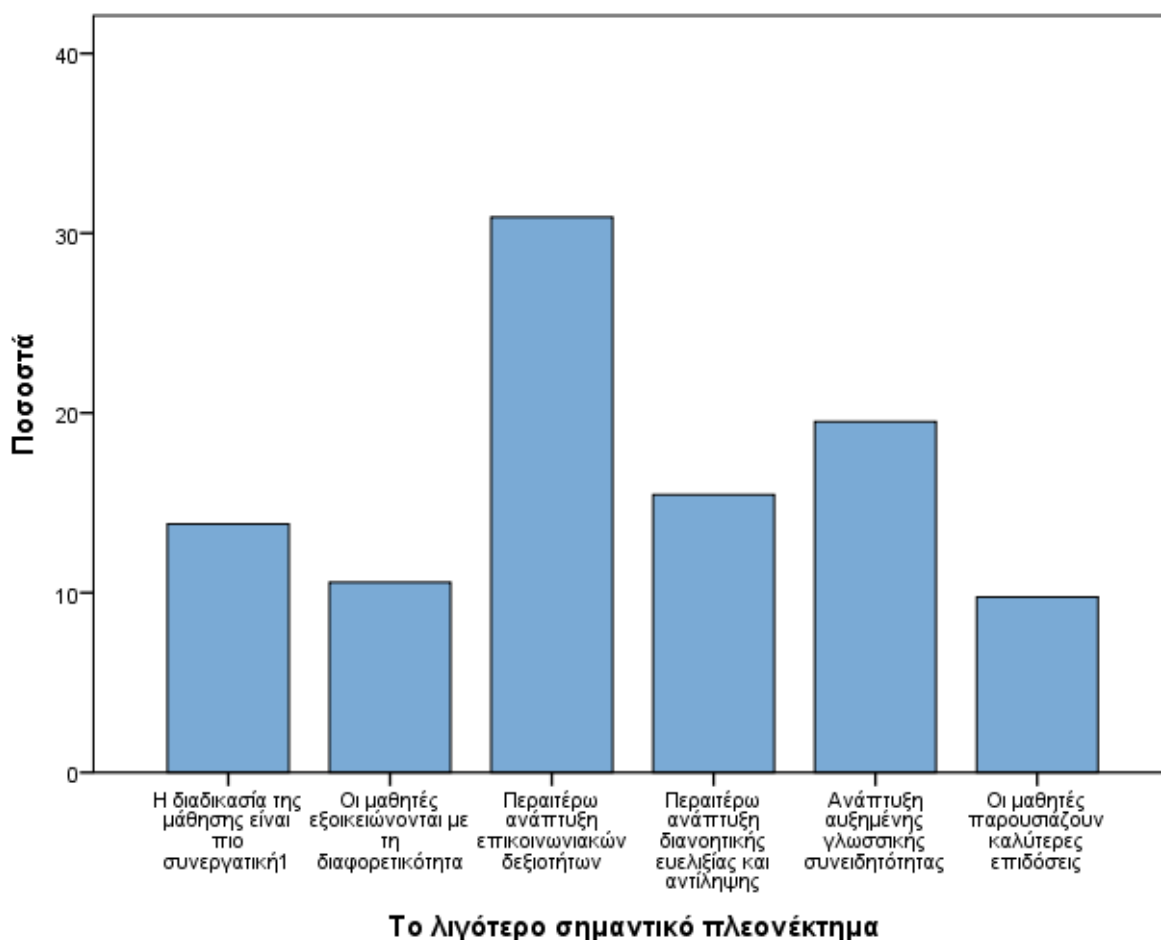
Το πιο σημαντικό πλεονέκτημα

Διάγραμμα 4 Το πιο σημαντικό πλεονέκτημα για την διδασκαλία σε σχολεία με δίγλωσσα παιδιά

Το σημαντικότερο πλεονέκτημα

Διάγραμμα 5 Το σημαντικότερο πλεονέκτημα για την διδασκαλία σε σχολεία με δίγλωσσα παιδιά

Διάγραμμα 6 Το λιγότερο σημαντικό πλεονέκτημα για την διδασκαλία σε σχολεία με δίγλωσσα παιδιά

Μειονεκτήματα

Παράλληλα με τα πλεονεκτήματα που μπορεί να προσφέρει η διδασκαλία σε παιδιά που έχουν δύο γλώσσες ως μητρικές υπάρχουν και μειονεκτήματα. Παρατέθηκαν μια σειρά από μειονεκτήματα στους εκπαιδευτικούς και ζητήθηκε από αυτούς να αναδείξουν τα 3 σημαντικότερα και να τα κατατάξουν σε αύξουσα σειρά σημαντικότητας. Τα αποτελέσματα φαίνονται στον παρακάτω πίνακα και στα αντίστοιχα διαγράμματα.

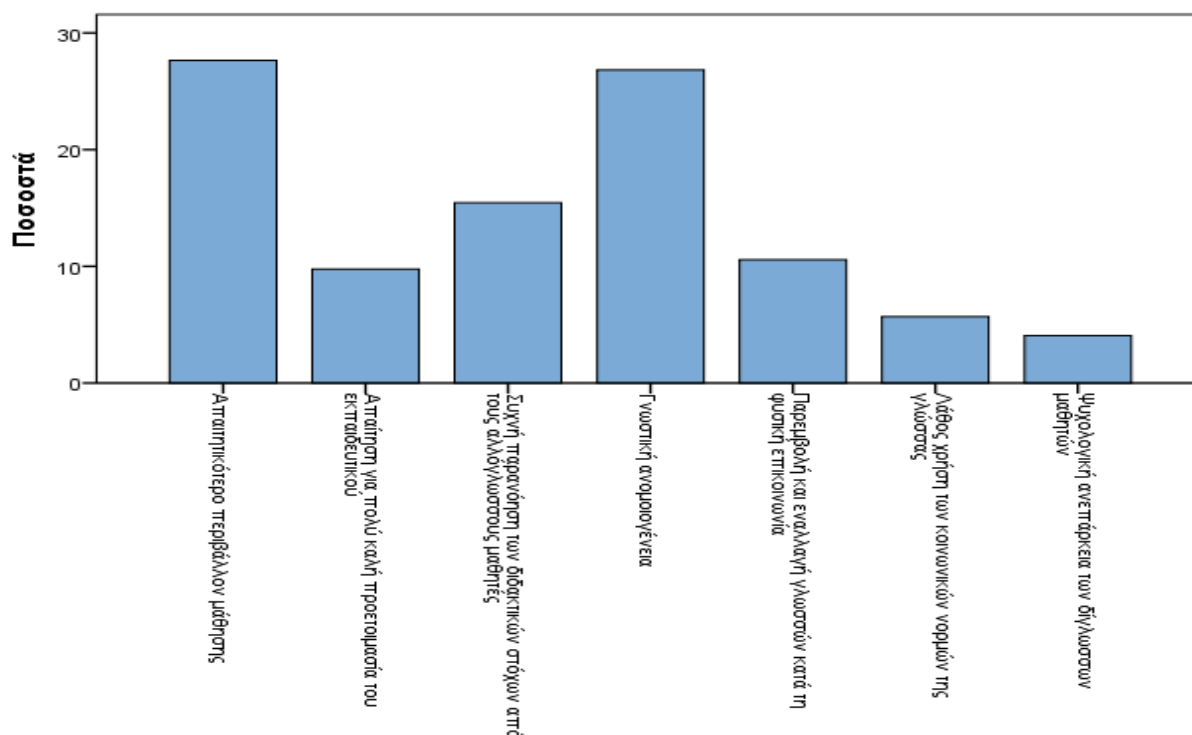
Το πιο σημαντικό μειονέκτημα στην διδασκαλία σε σχολεία με δίγλωσσους μαθητές κρίνεται η απαιτητικότητα τους περιβάλλοντος μάθησης. Με ποσοστό 27,6% από 34 εκπαιδευτικούς. Το ίδιο μειονέκτημα όμως κατατάχθηκε και ως το λιγότερο σημαντικό με ποσοστό 21,1% από 26 εκπαιδευτικούς.

Σημαντικό κρίθηκε το μειονέκτημα που αφορά την γνωστική ανομοιογένεια που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι εκπαιδευτικοί με ποσοστό 21,1% από 26 εκπαιδευτικούς.

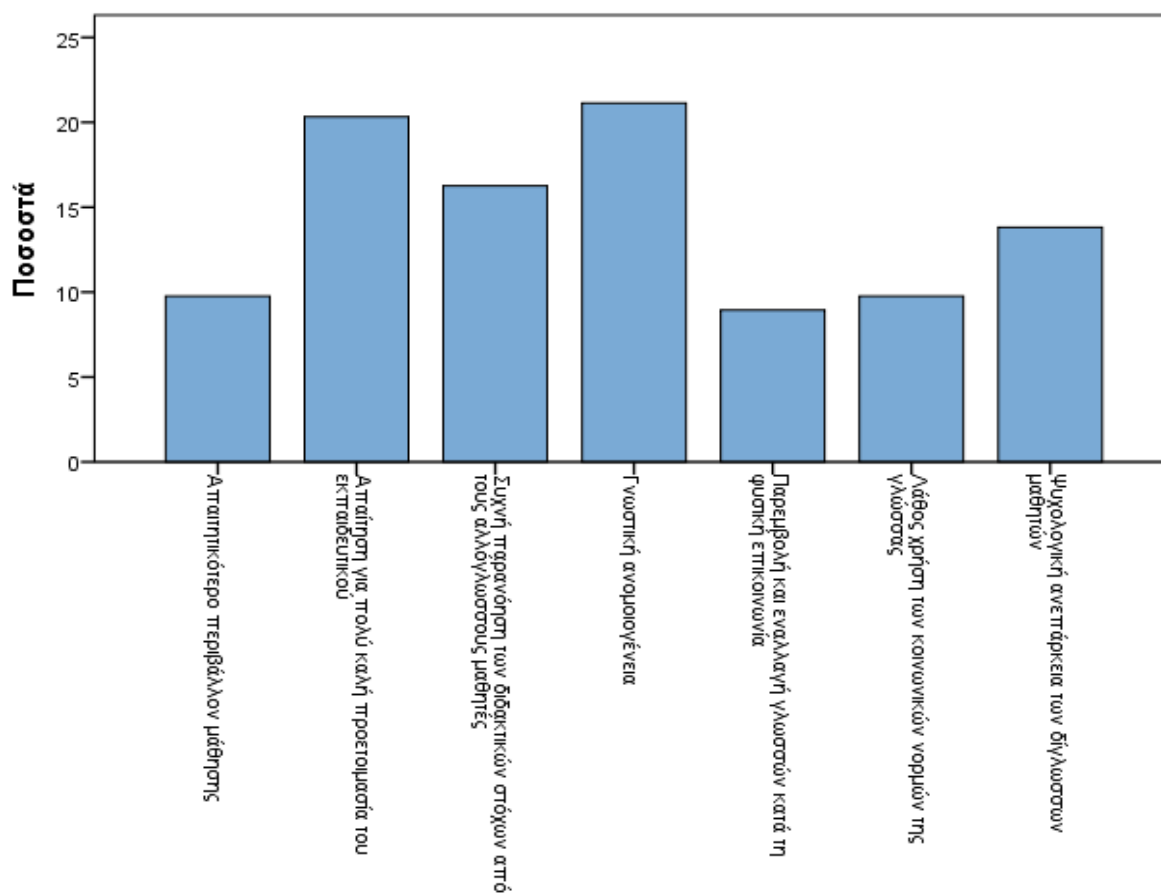
Οι εκπαιδευτικοί όσον αφορά τα μειονεκτήματα που χαρακτηρίζουν την διδασκαλία σε ένα σχολείο με δίγλωσσους μαθητές δεν φάνηκε να έχουν μια ομοιογενή άποψη.

Πίνακας 4 Μειονεκτήματα σε κατάταξη σημαντικότητας

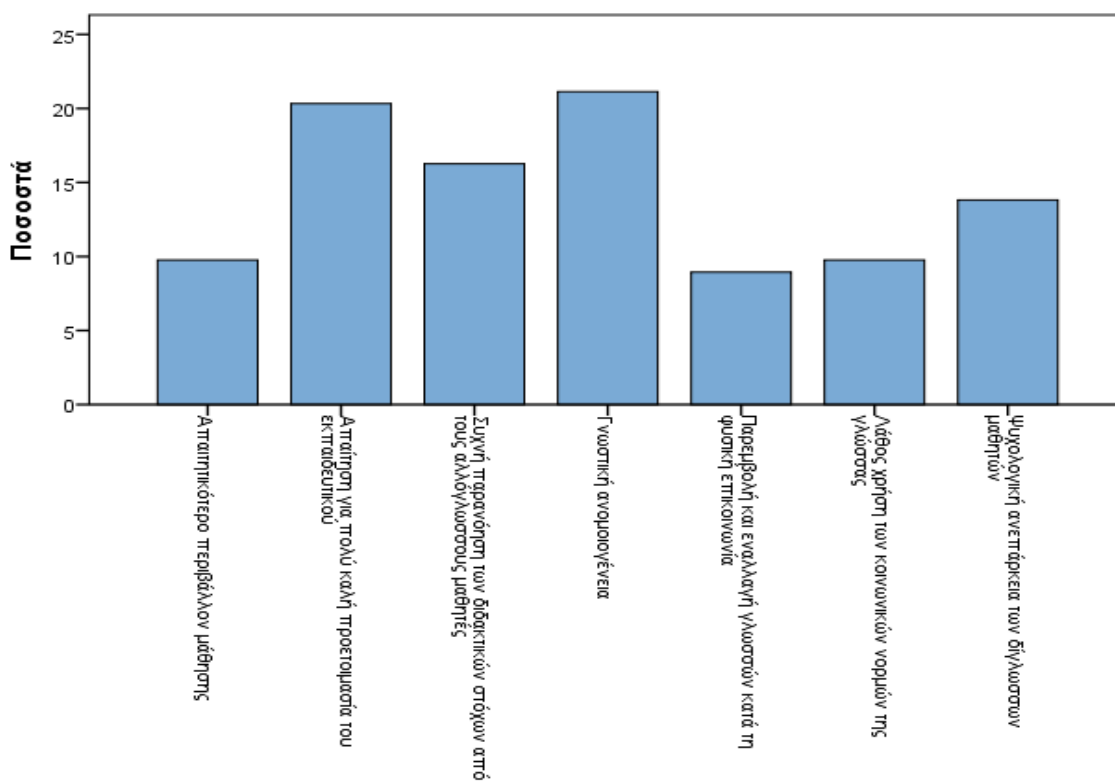
	Λιγότερο Σημαντικό		Σημαντικό		Πολύ Σημαντικό	
	Ποσά	Ποσοστά	Ποσά	Ποσοστά	Ποσά	Ποσοστά
<i>Απαιτητικότερο περιβάλλον μάθησης</i>	26	21,1	12	9,8	34	27,6
<i>Απαίτηση για πολύ καλή προετοιμασία του εκπαιδευτικού</i>	23	18,7	25	20,3	12	9,8
<i>Συχνή παρανόηση των διδακτικών στόχων από τους αλλόγλωσσους μαθητές</i>	24	19,5	20	16,3	19	15,4
<i>Γνωστική ανομοιογένεια</i>	24	19,5	26	21,1	33	26,8
<i>Παρεμβολή και εναλλαγή γλωσσών κατά τη φυσική επικοινωνία</i>	13	10,6	11	8,9	13	10,6
<i>Λάθος χρήση των κοινωνικών νορμών της γλώσσας</i>	3	2,4	12	9,8	7	5,7
<i>Ψυχολογική ανεπάρκεια των δίγλωσσων μαθητών</i>	10	8,1	17	13,8	5	4,1

Διάγραμμα 7 Το πιο σημαντικό μειονέκτημα για την διδασκαλία σε σχολεία με δίγλωσσα παιδιά

Διάγραμμα 8 Το σημαντικότερο μειονέκτημα για την διδασκαλία σε σχολεία με δίγλωσσα παιδιά

Διάγραμμα 9 Το λιγότερο σημαντικό μειονέκτημα για την διδασκαλία σε δίγλωσσα παιδιά

Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα διδασκαλίας σε μεικτές τάξεις

Πλεονεκτήματα

Μια μεικτή τάξη με μαθητές που έχουν ως μητρική διαφορετικές γλώσσες μεταξύ τους μπορεί να έχει ένα βαθμό δυσκολίας αλλά σίγουρα η εμπειρία επιφέρει και πληθώρα πλεονεκτημάτων. Παρατέθηκε μια σειρά από πλεονεκτήματα αναφορικά με την διδασκαλία στην μεικτή τάξη. Τα αποτελέσματα παρατίθενται στον παρακάτω πίνακα αλλά και διαγραμματικά.

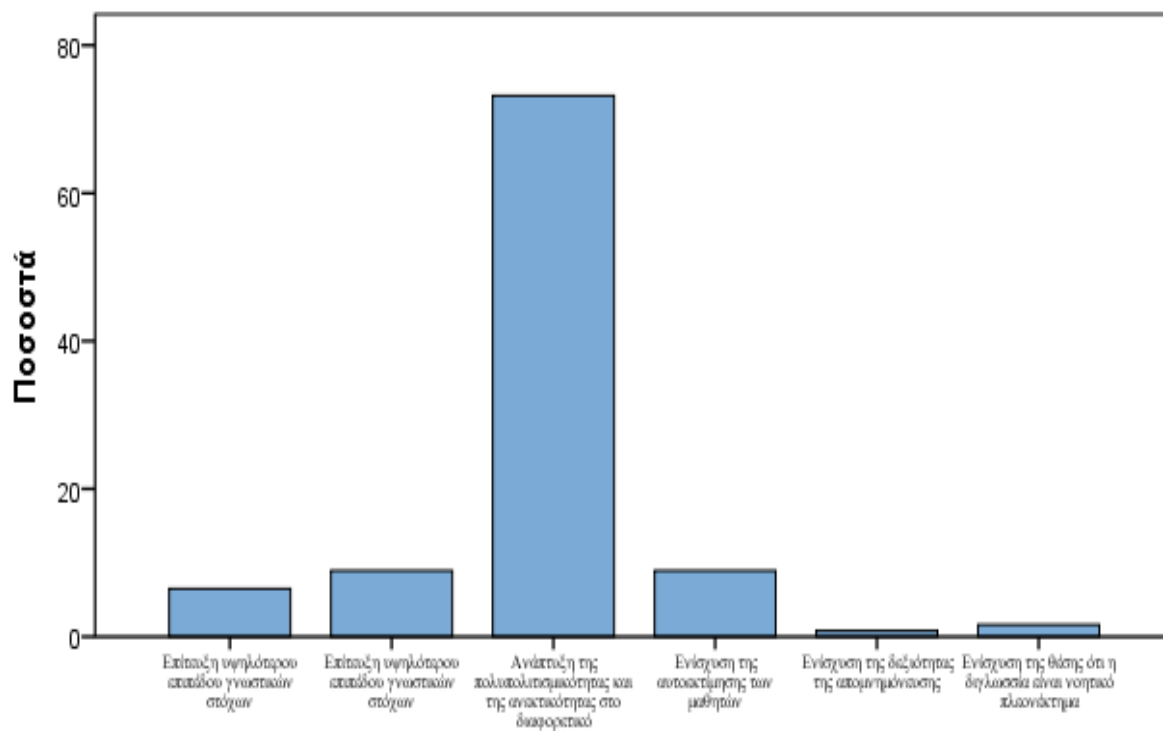
Ως το πιο σημαντικό πλεονέκτημα με μεγάλη συγκέντρωση υποστήριξης αναδείχθηκε η ανάπτυξη πολυπολιτισμικότητας και ανεκτικότητας στο διαφορετικό με ποσοστό 73,2% από 90 εκπαιδευτικούς.

Ως σημαντικό ψηφίστηκε η ενίσχυση της αυτοεκτίμησης των μαθητών με ποσοστό 34,1% από 42 εκπαιδευτικούς.

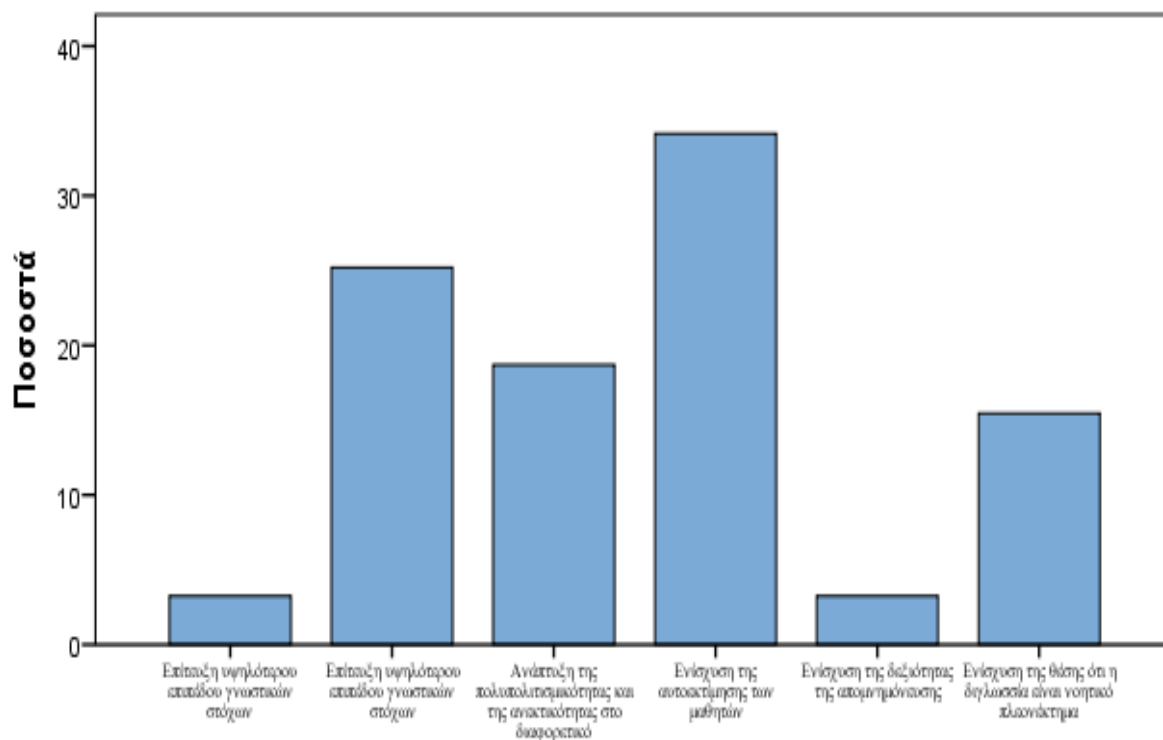
Τέλος με ποσοστό 23,6% από 29 εκπαιδευτικούς αναδείχθηκε η επίτευξη υψηλότερου επιπέδου γνωστικών στόχων ως λιγότερο σημαντικό πλεονέκτημα για την διδασκαλία σε μεικτές τάξεις.

Πίνακας 5 Πλεονεκτήματα διδασκαλίας σε μεικτές τάξεις

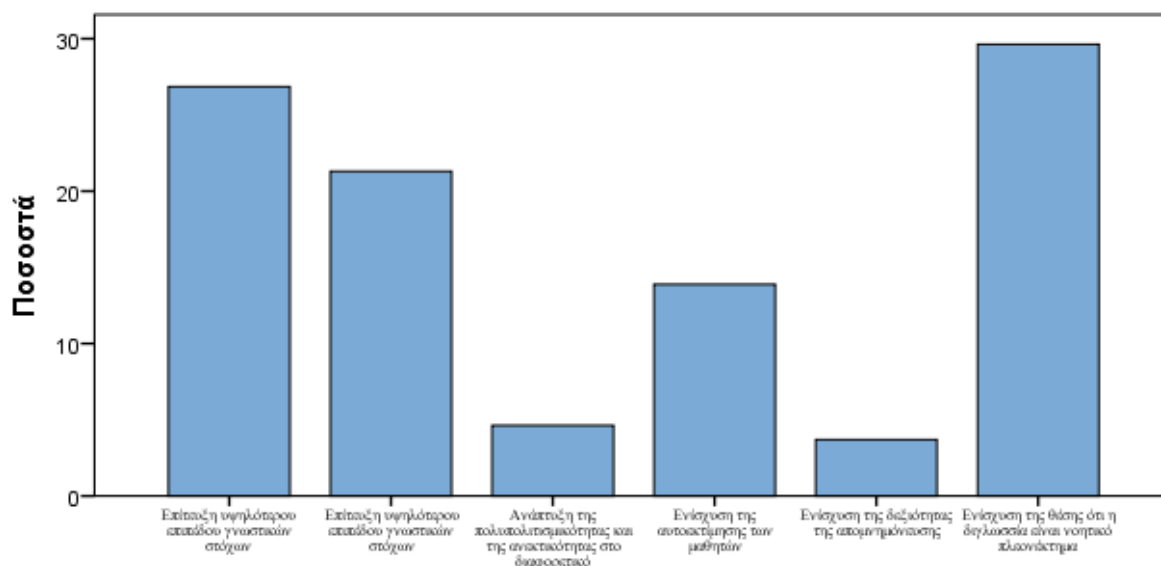
	Λιγότερο Σημαντικό		Σημαντικό		Πολύ Σημαντικό	
	Ποσά	Ποσοστά	Ποσά	Ποσοστά	Ποσά	Ποσοστά
<i>Επίτευξη υψηλότερου επιπέδου γνωστικών στόχων</i>	29	23,6	4	3,3	8	6,5
<i>Επίτευξη υψηλότερου επιπέδου γνωστικών στόχων</i>	23	18,7	31	25,2	11	8,9
<i>Ανάπτυξη της πολυπολιτισμικότητας και της ανεκτικότητας στο διαφορετικό</i>	5	4,1	23	18,7	90	73,2
<i>Ενίσχυση της αυτοεκτίμησης των μαθητών</i>	15	12,2	42	34,1	11	8,9
<i>Ενίσχυση της δεξιότητας της απομνημόνευσης</i>	4	3,3	4	3,3	1	0,8
<i>Ενίσχυση της θέσης ότι η διγλωσσία είναι νοητικό πλεονέκτημα</i>	32	26	19	15,4	2	1,6

Διάγραμμα 10 Το πιο σημαντικό πλεονέκτημα διδασκαλίας σε μεικτές τάξεις

Διάγραμμα 11 Το σημαντικό πλεονέκτημα διδασκαλίας σε μεικτές τάξεις

Διάγραμμα 12 Το λιγότερο σημαντικό πλεονέκτημα διδασκαλίας σε μεικτές τάξεις

Μειονεκτήματα

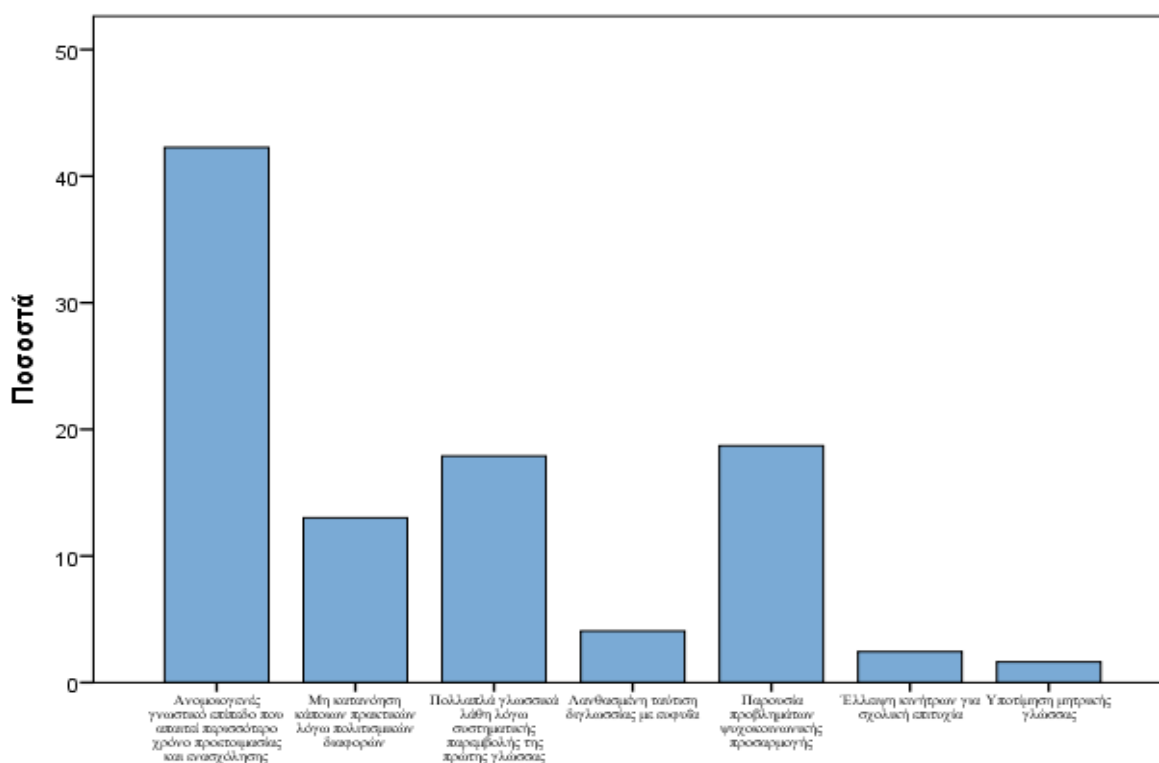
Όπως αναφέρθηκε και πρωτίστως η διδασκαλία σε μεικτές τάξεις έχει και αρκετά μειονεκτήματα καθώς ο εκπαιδευτικός έρχεται αντιμέτωπος με ένα φαινόμενο που εξελίσσεται πρόσφατα.

Το πιο σημαντικό μειονέκτημα στην διδασκαλία σε μεικτές τάξεις αναδείχθηκε η ανομοιογένεια του γνωστικού επιπέδου που απαιτεί περισσότερο χρόνο προετοιμασίας και ενασχόλησης από τον εκπαιδευτικό και συγκέντρωσε 42,3% από 52 εκπαιδευτικούς.

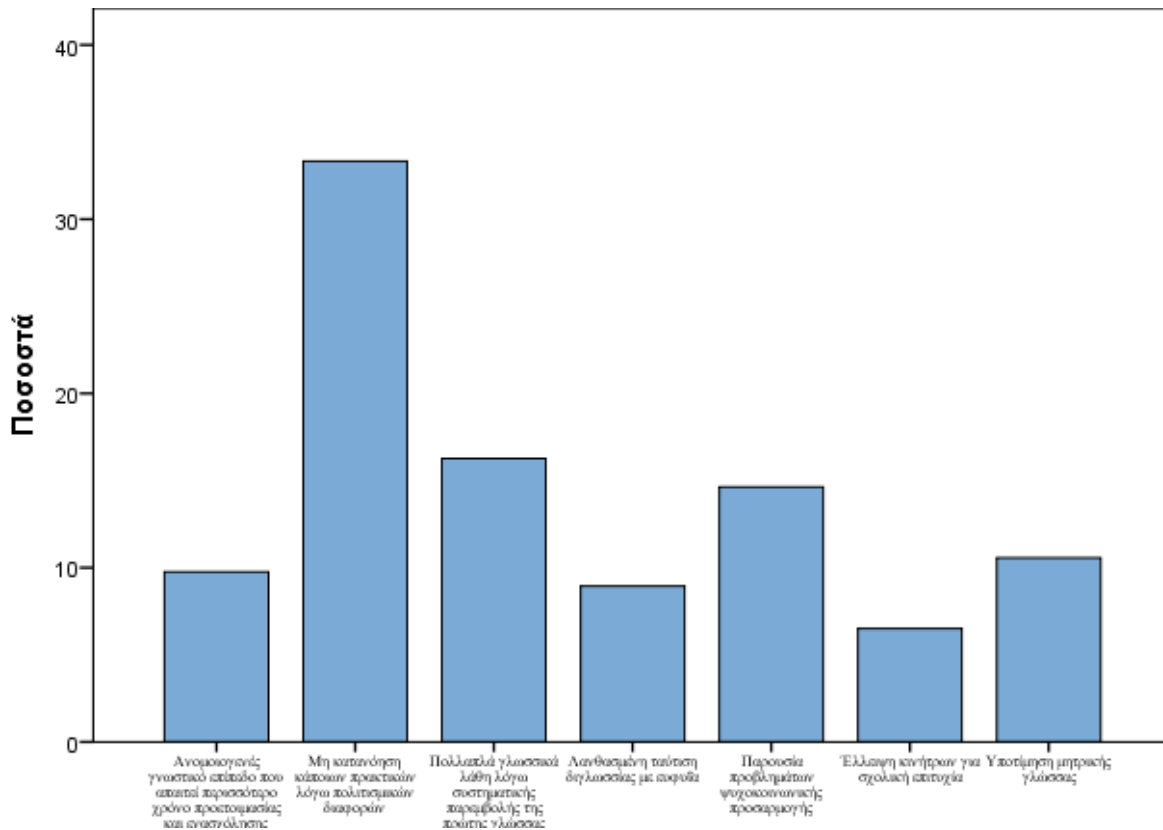
Σημαντικό αλλά και λιγότερο σημαντικό κρίθηκε το φαινόμενο της μη κατανόησης κάποιων πρακτικών λόγω πολιτισμικών διαφορών καθώς αναδείχθηκε πρώτο σε επιλογή τόσο στο επίπεδο της κλίμακας σημαντικό όσο και στο επίπεδο της κλίμακας λιγότερο σημαντικό με αντίστοιχα ποσοστά 33,3% από 41 εκπαιδευτικούς και 25,2% από 31 εκπαιδευτικούς.

Πίνακας 6 Τα σημαντικότερα μειονεκτήματα διδασκαλίας σε μεικτές τάξεις

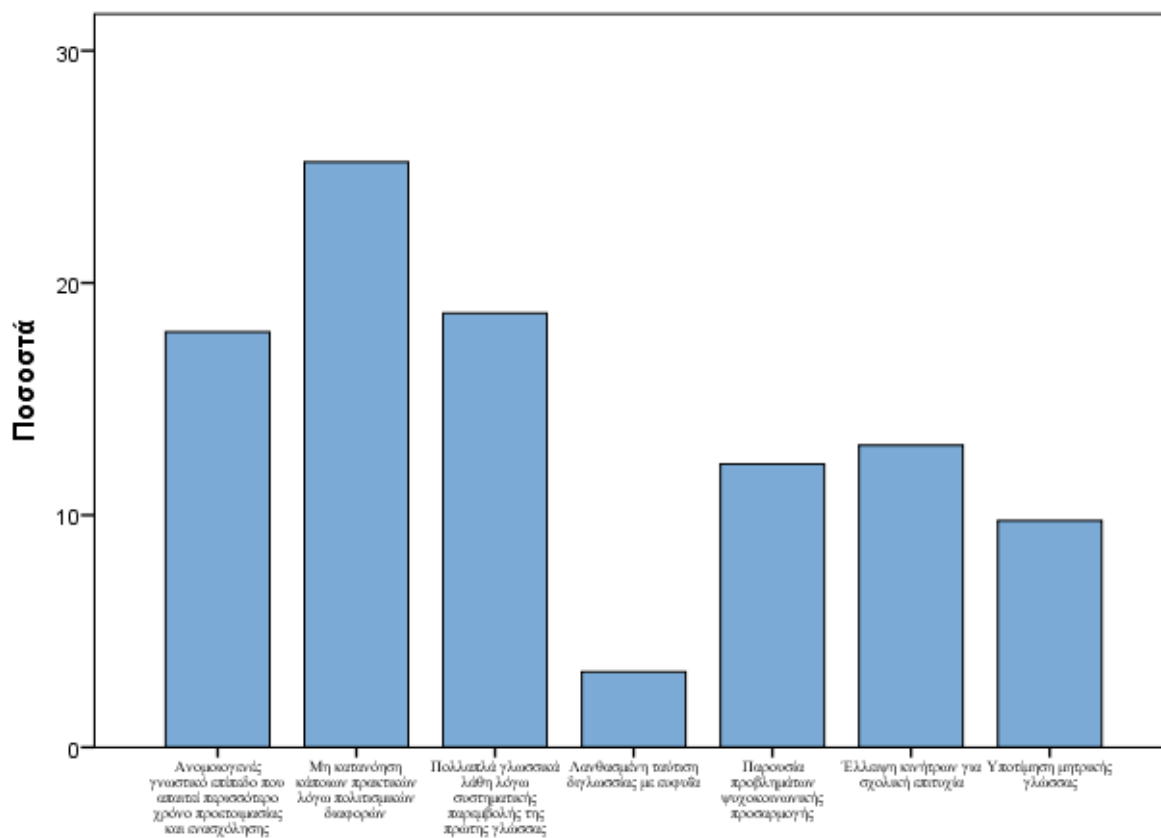
	Λιγότερο Σημαντικό		Σημαντικό		Πολύ Σημαντικό	
	Ποσά	Ποσοστά	Ποσά	Ποσοστά	Ποσά	Ποσοστά
<i>Ανομοιογενές γνωστικό επίπεδο που απαιτεί περισσότερο χρόνο προετοιμασίας και ενασχόλησης</i>	22	17,9	12	9,8	52	42,3
<i>Μη κατανόηση κάποιων πρακτικών λόγω πολιτισμικών διαφορών</i>	31	25,2	41	33,3	16	13,0
<i>Πολλαπλά γλωσσικά λάθη λόγω συστηματικής παρεμβολής της πρώτης γλώσσας</i>	23	18,7	20	16,3	22	17,9
<i>Λανθασμένη ταύτιση διγλωσσίας με ευφυΐα</i>	4	3,3	11	8,9	5	4,1
<i>Παρουσία προβλημάτων ψυχοκοινωνικής προσαρμογής</i>	15	12,2	18	14,6	23	18,7
<i>Έλλειψη κινήτρων για σχολική επιτυχία</i>	16	13,0	8	6,5	3	2,4
<i>Υποτίμηση μητρικής γλώσσας</i>	12	9,8	13	10,6	2	1,6

Διάγραμμα 13 Το πιο σημαντικό μειονέκτημα διδασκαλίας σε μεικτές τάξεις

Διάγραμμα 14 Το σημαντικό μειονέκτημα διδασκαλίας σε μεικτές τάξεις

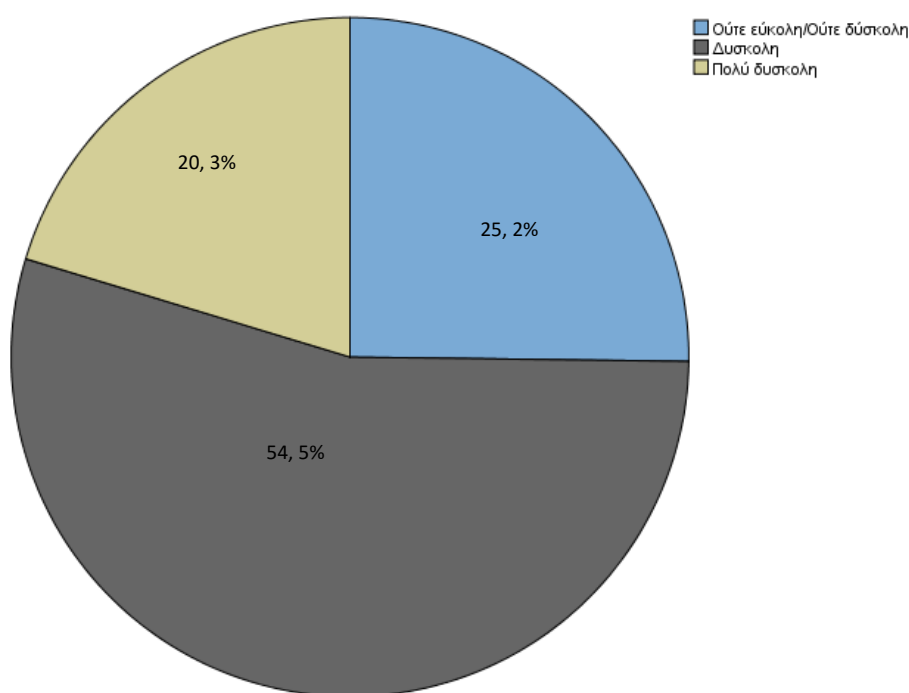
Διάγραμμα 15 Το λιγότερο σημαντικό μειονέκτημα διδασκαλίας σε μεικτές τάξεις

Αξιολόγηση εκπαιδευτικού έργου

Η διδασκαλία σε ένα πολυπολιτισμικό περιβάλλον απαιτεί εμπειρία και θέληση από τον εκπαιδευτή. Πολλές φορές εμφανίζονται δυσκολίες που κάνουν την διαδικασία να εξελίσσεται σε δυσμενείς συνθήκες. Οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην έρευνα και διερωτήθηκαν σχετικά με το πόσο δύσκολο κρίνεται το έργο τους το 54,5% δήλωσε ότι είναι μια δύσκολη διαδικασία, το 25,2% δήλωσε ότι δεν είναι ούτε εύκολη αλλά ούτε και δύσκολη και το 20,3% απάντησε πως χαρακτηρίζει το έργο τους πολύ δύσκολο.

Πίνακας 7 Ποσοστά δυσκολίας στην διδασκαλία

	Ούτε εύκολη/Ούτε δύσκολη		Δύσκολη		Πολύ δύσκολη	
	Ποσά	Ποσοστά	Ποσά	Ποσοστά	Ποσά	Ποσοστά
<i>Δυσκολία στην διδασκαλία</i>	31	25,2	67	54,5	25	20,3

Διάγραμμα 16 Δυσκολία στην διδασκαλία

Μαθησιακές αδυναμίες και άλλα χαρακτηριστικά

Τόσο για τους εκπαιδευτικούς όσο και για τους εκπαιδευόμενους οι δυσκολίες είναι πολλές. Πέραν από το εκπαιδευτικό έργο οι μαθητές, οι οποίοι αποτελούν και τον βασικό παράγοντα της μάθησης, αντιμετωπίζουν διάφορες δυσκολίες λόγω των διαφορετικών πολιτισμών από τους οποίους προέρχονται.

Οι εκπαιδευτικοί με βάση την εμπειρία τους έκριναν ποιες είναι οι σημαντικότερες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα παιδιά και τα αποτελέσματα αναφέρονται στον παρακάτω πίνακα.

Λιγότερο σημαντικό χαρακτήρισαν το μειονέκτημα της προφορικής επικοινωνίας με ποσοστό 25,2% που υποστήριξαν 31 εκπαιδευτικοί. Το ίδιο όμως μειονέκτημα συγκέντρωσε και το μεγαλύτερο ποσοστό σημαντικότητας στο επίπεδο της κλίμακας του σημαντικού με ποσοστό 39% από 48 εκπαιδευτικούς.

Τέλος πολύ σημαντικά μειονέκτημα αναδείχθηκαν δυο κατά τους εκπαιδευτικούς συγκεντρώνοντας ισάριθμα ποσοστά. Η γραπτή επικοινωνία και η συχνή παρέμβαση της μητρικής γλώσσα συγκέντρωσαν ποσοστό 44,7% από 55 καθηγητές.

Πίνακας 8 Αδυναμίες μαθητών

	Λιγότερο Σημαντικό		Σημαντικό		Πολύ Σημαντικό	
	Ποσά	Ποσοστά	Ποσά	Ποσοστά	Ποσά	Ποσοστά
<i>Γραπτή επικοινωνία</i>	23	18,7	25	20,3	55	44,7
<i>Προφορική επικοινωνία</i>	31	25,2	48	39,0	21	17,1
<i>Τήρηση κανόνων εντός σχολείου</i>	5	4,1	1	0,8	27	22,0
<i>Μη αποδοχή και ένταξη από τους υπόλοιπους μαθητές</i>	24	19,5	28	22,8	7	5,7
<i>Μη αποδοχή και έλλειψη κατανόησης από τους εκπαιδευτικούς</i>	10	8,1	9	7,3	11	8,9
<i>Συχνή παρέμβαση μητρικής γλώσσας</i>	26	21,1	12	9,8	55	44,7

Οι παράγοντες οι οποίοι κάνουν εμφανή την διαφορετικότητα εντός του πολυπολιτισμικού περιβάλλοντος στον χώρο της εκπαίδευσης είναι πολλοί.

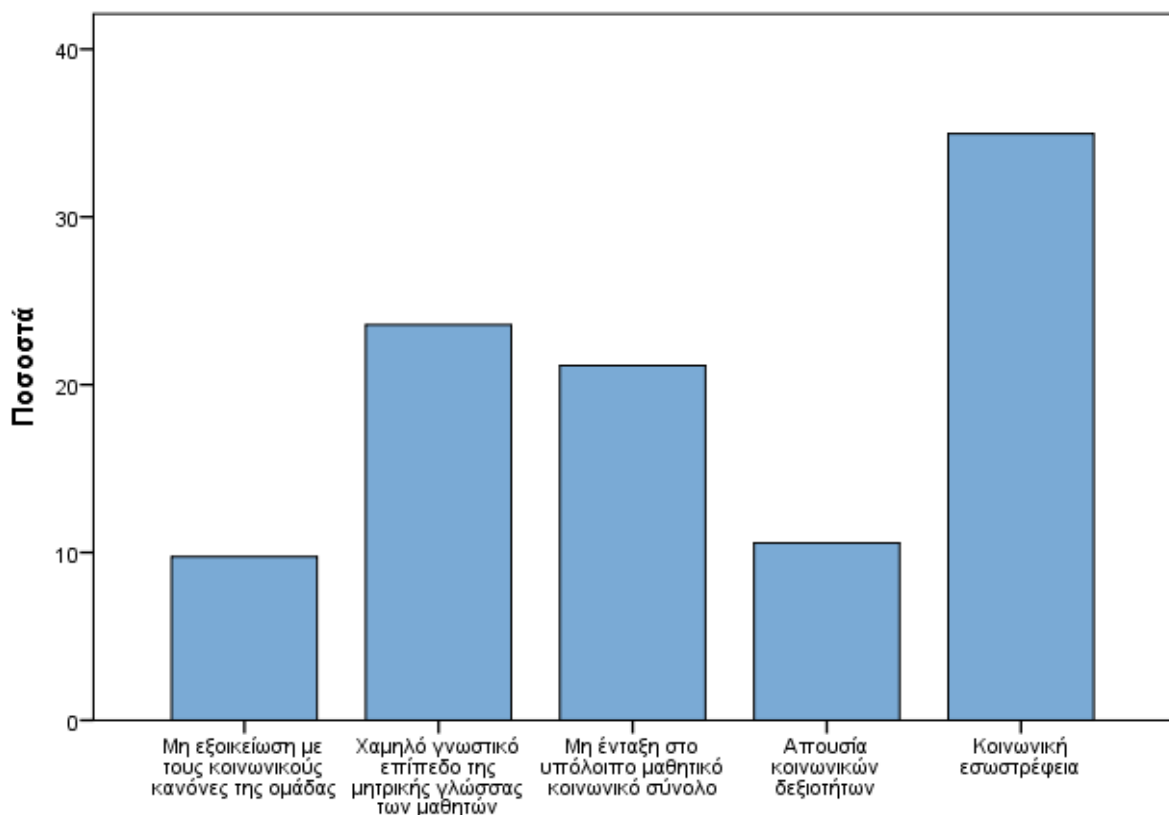
Ο πιο σημαντικός παράγοντας κατά τους εκπαιδευτικούς που φανερώνει την διαφορετικότητα μεταξύ των δίγλωσσων μαθητών είναι η κοινωνική εσωστρέφεια με ποσοστό 35% από 43 εκπαιδευτικούς.

Εξίσου σημαντικός παράγοντας της διαφοροποίησης είναι η μη ένταξη του μαθητή στο υπόλοιπο μαθητικό κοινωνικό σύνολο με ποσοστό 31,7% από 39 εκπαιδευτικούς.

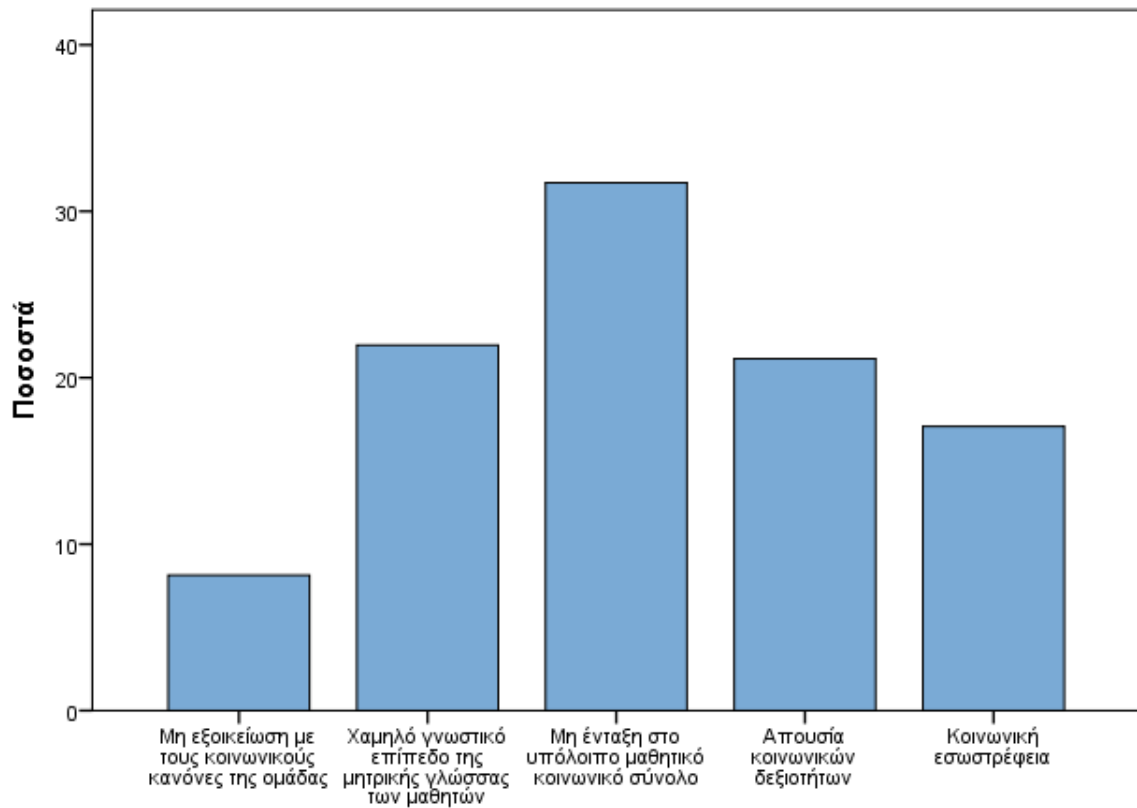
Τέλος λιγότερο σημαντικός παράγοντας χαρακτηρίστηκε επίσης η κοινωνική εσωστρέφεια του δίγλωσσου μαθητή που συγκέντρωσε 27,6% από 34 εκπαιδευτικούς.

Πίνακας 9 Παράγοντες διαφοροποίησης του δίγλωσσου μαθητή

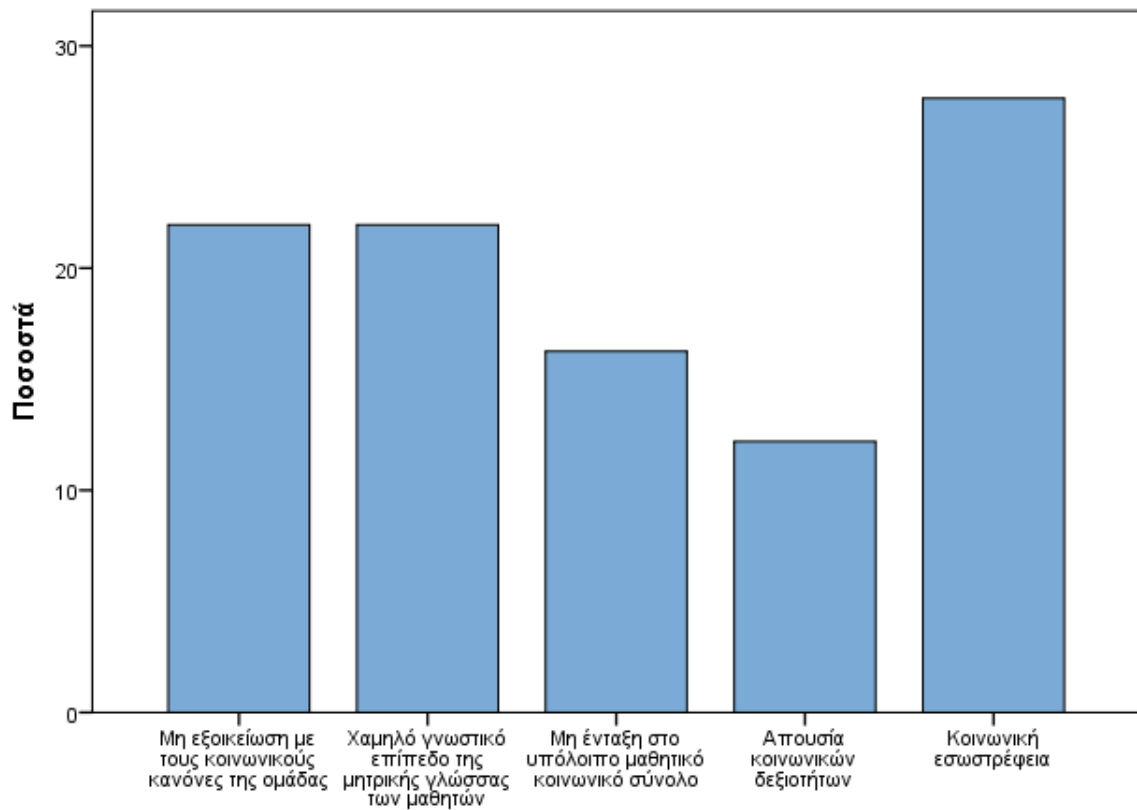
	Λιγότερο Σημαντικό		Σημαντικό		Πολύ Σημαντικό	
	Ποσά	Ποσοστά	Ποσά	Ποσοστά	Ποσά	Ποσοστά
<i>Μη εξοικείωση με τους κοινωνικούς κανόνες της ομάδας</i>	27	22,0	10	8,1	12	9,8
<i>Χαμηλό γνωστικό επίπεδο της μητρικής γλώσσας των μαθητών</i>	27	22,0	27	22,0	29	23,6
<i>Μη ένταξη στο υπόλοιπο μαθητικό κοινωνικό σύνολο</i>	20	16,3	39	31,7	26	21,1
<i>Απουσία κοινωνικών δεξιοτήτων</i>	15	12,2	26	21,1	13	10,6
<i>Κοινωνική εσωστρέφεια</i>	34	27,6	21	17,1	43	35,0

Διάγραμμα 17 Πιο σημαντικός παράγοντας διαφοροποίησης των δίγλωσσων μαθητών

Διάγραμμα 18 Ο σημαντικός παράγοντας διαφοροποίησης των δίγλωσσων μαθητών

Διάγραμμα 19 Ο λιγότερο σημαντικός παράγοντας διαφοροποίησης των δίγλωσσων παιδιών

Υπάρχουν χαρακτηριστικά τα οποία μπορούν να κρίνουν και να διαμορφώσουν την επίδοση των μαθητών στις εκπαιδευτικές τους επιδόσεις. Οι εκπαιδευτικοί κρίνουν τα τρία σημαντικότερα χαρακτηριστικά που χαρακτηρίζουν την επίδοση των δίγλωσσων μαθητών και τα αποτελέσματα αναλύονται παρακάτω.

Το πιο σημαντικό χαρακτηριστικό της επίδοσης των δίγλωσσων μαθητών κρίθηκε η αδυναμία χειρισμού της κύριας γλώσσας της ομάδας με ποσοστό 31,7% από 39 εκπαιδευτικούς.

Σημαντική κρίθηκε η απουσία οικογενειακού υποστηρικτικού περιβάλλοντος με ποσοστό 36,6% από 45 καθηγητές.

Τέλος λιγότερο σημαντικό κρίθηκε το χαμηλό οικονομικό και μορφωτικό επίπεδο των γονέων με ποσοστό 30,9% από 38 εκπαιδευτικούς.

Πίνακας 10 Χαρακτηριστικά μαθησιακής επίδοσης των δίγλωσσων παιδιών

	Λιγότερο Σημαντικό		Σημαντικό		Πολύ Σημαντικό	
	Ποσά	Ποσοστά	Ποσά	Ποσοστά	Ποσά	Ποσοστά
<i>Γνωστικές ελλείψεις</i>	18	14,6	12	9,8	31	25,2
<i>Αδυναμία χειρισμού της κύριας γλώσσας της ομάδας</i>	15	12,2	18	14,6	39	31,7
<i>Απουσία οικογενειακού υποστηρικτικού περιβάλλοντος</i>	27	22,0	45	36,6	23	18,7
<i>Απουσία σχολικού υποστηρικτικού περιβάλλοντος</i>	25	20,3	31	25,2	28	22,8
<i>Χαμηλό οικονομικό-μορφωτικό επίπεδο γονέων</i>	38	30,9	17	13,8	2	1,6

Απόψεις εκπαιδευτικών

Στην τελευταία ενότητα του ερωτηματολογίου που κλήθηκαν οι εκπαιδευτικοί να απαντήσουν παρατίθενται ερωτήσεις σχετικά με τις απόψεις των εκπαιδευτικών σε κάποια κοινωνικά ζητήματα.

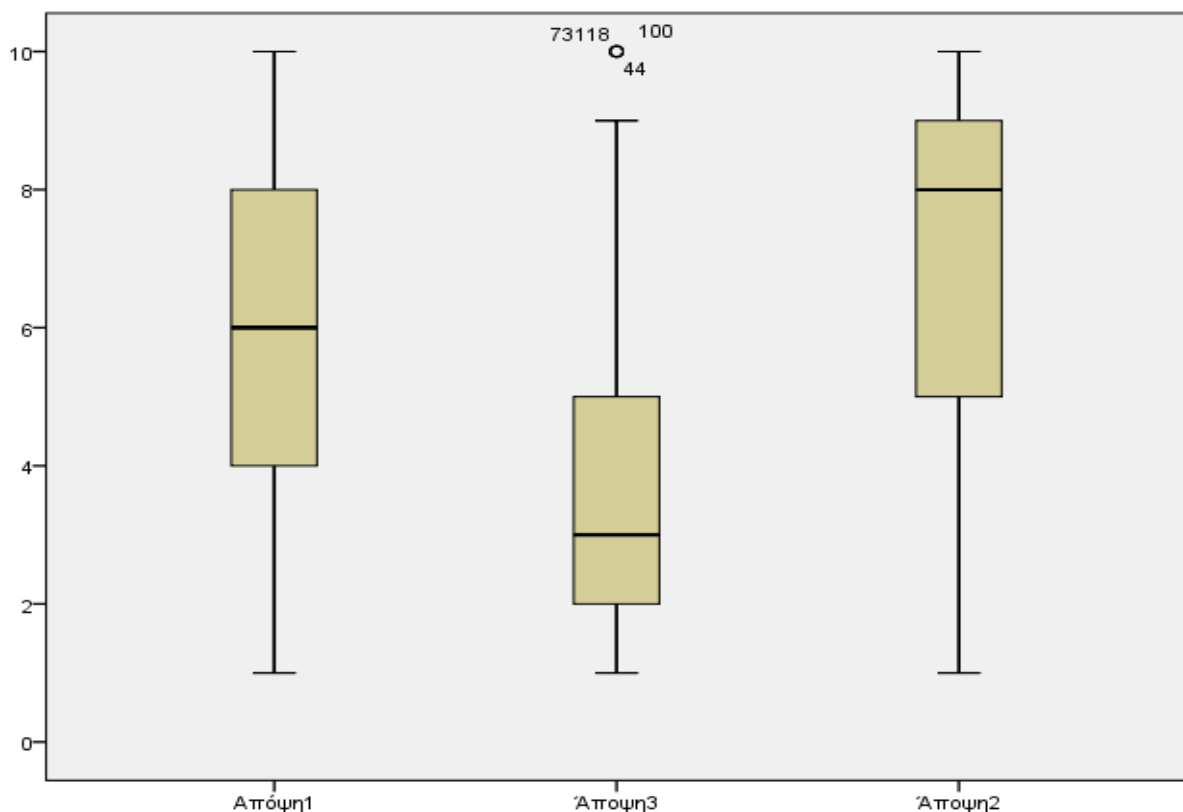
Η πρώτη θεωρία αφορούσε τον κόσμο και την ατομική πραγματικότητα η οποία αποτελεί τμήμα του ατομικού πολιτισμικού συστήματος αξιών. Σε αυτή την άποψη οι εκπαιδευτικοί δεν έδειξαν να συμφωνούν ή να διαφωνούν. Κατά μέσω όρο ο βαθμός συμφωνίας τους ήταν 5,86.

Η δεύτερη θεωρία αφορούσε το αίσθημα εχθρικότητας των ατόμων που ανήκουν σε μια κοινωνία απέναντι σε κοινότητες με διαφορετική κοινωνική ή πολιτισμική προέλευση. Σε αυτή την θεωρία οι εκπαιδευτικοί φάνηκε να διαφωνούν καθώς ο μέσος όρος των απαντήσεων ήταν 7,32 υπέρ της διαφωνίας.

Η τρίτη θεωρία αναφερόταν στην πολυγλωσσία ως ένα εκπαιδευτικό περιβάλλον που εμπεριέχει πολλαπλά οφέλη για τους μαθητές. Εκεί οι εκπαιδευτικοί συμφώνησαν με μεγάλη συγκέντρωση ποσού στην κατώτερη βαθμίδα της κλίμακας συμφωνίας που αντιστοιχούσε στην απόλυτη ταύτιση με τον ισχυρισμό. Με μέσο όρο να ανέρχεται στο 3,77 οι εκπαιδευτικοί συμφωνούν στο ότι η πολυγλωσσία προσφέρει οφέλη στους μαθητές.

Πίνακας 11 Βαθμός συμφωνίας σε διάφορα ζητήματα

	Ελάχιστο	Μέγιστο	Μέση τιμή
<i>Απόψη 1</i>	1	10	5,86
<i>Απόψη 2</i>	1	10	7,32
<i>Απόψη 3</i>	1	10	3,77

Διάγραμμα 20 Θηκόγραμμα αναπαράστασης βαθμού συμφωνίας με τα διάφορα ζητήματα

Όσον αφορά το εκπαιδευτικό σύστημα θα μπορούσαν να γίνουν κάποιες αλλαγές ώστε να βοηθηθούν και οι εκπαιδευτικοί για να κάνουν το εκπαιδευτικό έργο με αποτελεσματικότητα αλλά και για να μπορέσουν και οι μαθητές να αυξήσουν τις επιδόσεις τους.

Το 78,9% των εκπαιδευτικών προτείνει περισσότερες ώρες διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσα σε αγγλόγλωσσους μαθητές έναντι του υπόλοιπου 21,1% που θεωρούν πως δεν χρειάζεται περαιτέρω διδασκαλία της ελληνικής.

Και για τους υπόλοιπους μαθητές πέραν των αγγλόγλωσσων μαθητών είναι απαραίτητη η εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας. Για τον λόγο αυτό και οι εκπαιδευτικοί κρίνουν ανεπαρκή την διδασκαλία των ξένων γλωσσών στα σχολεία με ποσοστό 66,7% έναντι 33,3% που κρίνουν επαρκή την διδασκαλία.

Επίσης δόθηκε η πρόταση διδασκαλίας ορισμένων μαθημάτων και σε άλλες γλώσσες πέραν των ελληνικών. Το βασικότερο μάθημα που έκριναν οι εκπαιδευτικοί πως θα έπρεπε να διδάσκεται και σε άλλες γλώσσες είναι το μάθημα των ηλεκτρονικών υπολογιστών με ποσοστό 46,3%. Έπειτα με ποσοστά 19,5% θα μπορούσαν να διδάσκονται τα μαθηματικά, 9,8% των εκπαιδευτικών ψήφισαν ότι θα έπρεπε τα εικαστικά να διδάσκονται και σε άλλη γλώσσα και 8,1% των εκπαιδευτικών ανέδειξε την φυσική. Επίσης αρκετά σημαντικό ποσοστό της τάξης του 16,3% θεώρησε πως κανένα μάθημα δεν θα έπρεπε να διδάσκεται και σε άλλες γλώσσες.

Το Υπουργείο Παιδείας είναι αρμόδιο για την οργάνωση του εκπαιδευτικού συστήματος. Για οποιαδήποτε αλλαγή πρέπει πρώτα να γίνει έγκριση από το Υπουργείο. Για τον λόγο αυτό το Υπουργείο πρέπει να είναι ενημερωμένο για την κατάσταση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της χώρα. Οι εκπαιδευτικοί με συντριπτικό ποσοστό της τάξης του 82,1% υποστήριξαν πως το Υπουργείο δεν έχει καμία κατάρτιση ώστε να μπορεί να διευθετήσει θέματα σχετικά με την πολυπολιτισμικότητα της διδασκαλίας.

	Ναι		Όχι	
	Ποσά	Ποσοστά	Ποσά	Ποσοστά
<i>Περισσότερες ώρες διδασκαλίας της ελληνικής</i>	97	78,9	26	21,1
<i>Επαρκής διδασκαλία αγγλικής γλώσσας</i>	41	33,3	82	66,7
<i>Κατάρτιση Υπουργείου Παιδείας</i>	22	17,9	101	82,1
<i>Μαθήματα που θα έπρεπε να διδάσκονται και σε άλλη γλώσσα</i>	Ποσά		Ποσοστά	
<i>Μαθηματικά</i>	24		19,5	
<i>Φυσική</i>	10		8,1	
<i>Εικαστικά</i>	12		9,8	
<i>Η/Υ</i>	57		46,3	
<i>Κανένα</i>	20		16,3	

Πίνακας 12 Απόψεις σχετικά με το εκπαιδευτικό σύστημα

Επιμόρφωση και επιρροή στον τρόπο διδασκαλίας

Φύλο

Τόσο οι άνδρες όσο και οι γυναίκες εκπαιδευτικοί δεν έχουν παρακολουθήσει κάποια επιμόρφωση στην διαπολιτισμική εκπαίδευση. Από τον πίνακα συνάφεια παρατηρείται ότι από τους 40 άντρες εκπαιδευτικούς το 75% δεν έχει παρακολουθήσει κάποια επιμόρφωση. Ομοίως και για τις γυναίκες, από τις 83 γυναίκες εκπαιδευτικούς δεν έχει παρακολουθήσει κάποια επιμόρφωση το 67,5%.

Χρησιμοποιώντας τον έλεγχο ανεξαρτησίας χ^2 δεν φαίνεται να υπάρχει κάποια στατιστικά σημαντική διαφορά στην λήψη επιμόρφωσης από τα δύο φύλα. Και τα δύο φύλα φαίνεται να μην έχουν λάβει καμία επιμόρφωση.

Πίνακας 13 Πίνακα συνάφειας για το φύλο και την επιμόρφωση

Φύλο		Επιμόρφωση		Σύνολο
		Όχι	Ναι	
Άντρας		30	10	40
		75,0%	25,0%	100,0%
Γυναίκα		56	27	83
		67,5%	32,5%	100,0%
Σύνολο		86	37	123
		69,9%	30,1%	100,0%

Πίνακας 14 Έλεγχος ανεξαρτησίας χ^2

	Τιμή	β.ε.	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	p-value
Pearson Chi-Square	,728 ^a	1	,394		
Continuity Correction ^b	,414	1	,520		
Likelihood Ratio	,742	1	,389		
Fisher's Exact Test				,529	,262
Linear-by-Linear Association	,722	1	,396		
N of Valid Cases	123				
a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 12,03.					
b. Computed only for a 2x2 table					

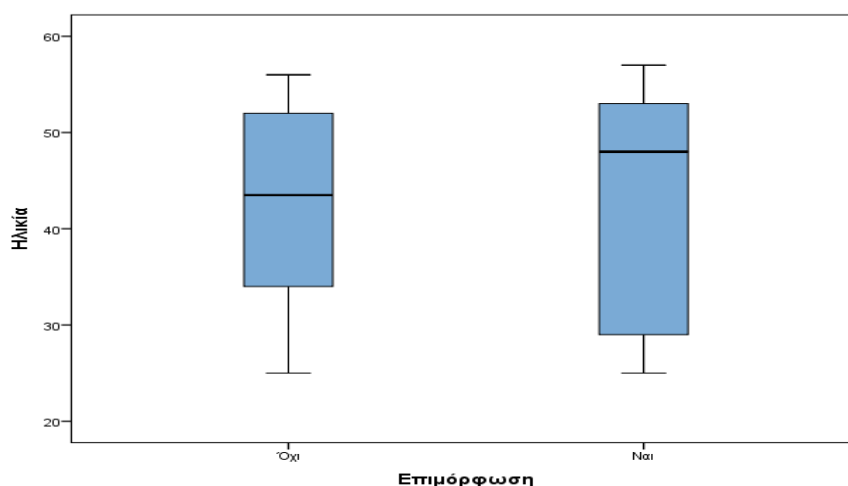
Ηλικία

Το ηλικιακό εύρος τόσο για τις γυναίκες όσο και για τους άντρες εκπαιδευτικούς είναι μεταξύ 25-57 ετών. Η μέση ηλικία εκπαιδευτικών που δεν έχουν παρακολουθήσει κάποια επιμόρφωση είναι περίπου 42 ετών (42,47) και αντίστοιχα η μέση ηλικία εκείνων που έχουν παρακολουθήσει κάποια επιμόρφωση είναι επίσης 42 (42,97).

Όπως παρατηρούμε από το θηκόγραμμα οι εκπαιδευτικοί που δεν έχουν παρακολουθήσει κάποια επιμόρφωση παρουσιάζουν μεγαλύτερη ηλικιακή ομοιογένεια έναντι εκείνων που έχουν παρακολουθήσει. Η μικρή διαφορά στις διαμέσους εκείνων που δεν έχουν παρακολουθήσει (43,50) και εκείνων που έχουν παρακολουθήσει οδηγεί στο συμπέρασμα ότι τα άτομα που έχουν παρακολουθήσει κάποια επιμόρφωση (48,00) είναι κατά μέσο όρο μεγαλύτερη ηλικίας από εκείνα που δεν έχουν παρακολουθήσει.

Πίνακας 15 Περιγραφικά μέτρα για την ηλικία και την επιμόρφωση

Ηλικία	Επιμόρφωση		Στατιστικά
	Όχι	Ναι	
	Όχι	Μέση τιμή	42,47
		Διάμεσος	43,50
		Διακύμανση	90,369
		Τυπ. Απόκλιση	9,506
		Ελάχιστο	25
		Μέγιστο	56
	Ναι	Μέση τιμή	42,97
		Διάμεσος	48,00
		Διακύμανση	124,749
		Τυπ. Απόκλιση	11,169
		Ελάχιστο	25
		Μέγιστο	57

Διάγραμμα 21 Θηκόγραμμα ηλικίας και επιμόρφωσης

Επίπεδο Εκπαίδευσης

Το επίπεδο εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στην έρευνα είναι κατά κύριο λόγο κάτοχοι πτυχίου. Παρόλα αυτά ούτε από το επίπεδο σπουδών διαφαίνεται κάποια διαφορά με την παρακολούθηση κάποιας επιμόρφωσης. Πιο συγκεκριμένα από τους 90 κάτοχους πτυχίου το 73,3% δεν έχει παρακολουθήσει κάποια επιμόρφωση, από τους 31 κάτοχους μεταπτυχιακού οι 61,3% δεν έχουν παρακολουθήσει και από τους 2 κάτοχους διδακτορικού ένας στους δύο έχει παρακολουθήσει.

Πίνακας 16 Πίνακας συνάφειας μεταξύ επιπέδου σπουδών και επιμόρφωσης

		Επιμόρφωση		Σύνολο	
		Όχι	Ναι		
Επίπεδο σπουδών	<i>Πτυχίο</i>	Ποσά	66	24	90
		Ποσοστά	73,3%	26,7%	100,0%
	<i>Μεταπτυχιακό</i>	Ποσά	19	12	31
		Ποσοστά	61,3%	38,7%	100,0%
	<i>Διδακτορικό</i>	Ποσά	1	1	2
		Ποσοστά	50,0%	50,0%	100,0%
Σύνολο		Ποσά	86	37	123
		Ποσοστά	69,9%	30,1%	100,0%

Παρακολούθηση επιμόρφωσης και διδασκαλία

Όπως παρατηρήθηκε και από την παραπάνω ανάλυση η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών δεν έχει παρακολουθήσει κάποιο πρόγραμμα επιμόρφωσης. Επίσης σε προηγούμενη ανάλυση παρατηρήθηκε πως από τους 123 εκπαιδευτικούς οι 75 έχουν διδάξει σε διαπολιτισμικό περιβάλλον. Στη προσπάθεια εξερεύνησης της σχέσης που έχει η επιμόρφωση στην διδασκαλία των εκπαιδευτικών διεξήχθησαν οι παρακάτω συγκρίσεις.

Όπως φαίνεται από τον πίνακα συνάφειας από τους 48 εκπαιδευτικούς που δεν έχουν διδάξει σε διαπολιτισμικό περιβάλλον το 81,3% δεν έχει παρακολουθήσει κάποια επιμόρφωση. Αντίστοιχα και από τους 75 εκπαιδευτικούς που έχουν διδάξει οι 62,7% δεν έχουν παρακολουθήσει έναντι του 37,3% που έχει παρακολουθήσει κάποιο πρόγραμμα επιμόρφωσης.

Ο έλεγχος ανεξαρτησίας X^2 μεταξύ της επιμόρφωσης και της διδασκαλίας έδειξε να διαφαίνεται στατιστικά σημαντική διαφορά ($p\text{-value} = 0.02 < 0.05$) μεταξύ των ατόμων που έχουν διδάξει έναντι εκείνων που δεν έχουν διδάξει. Συγκεκριμένα η παρακολούθηση επιμόρφωσης επηρεάζει το αν κάποιος εκπαιδευτικός έχει διδάξει ή όχι σε διαπολιτισμικό σχολείο.

Πίνακας 17 Πίνακας συνάφειας μεταξύ επιμόρφωσης και διδασκαλίας σε διαπολιτισμικό περιβάλλον

		Επιμόρφωση		Σύνολο	
		Όχι	Ναι		
Διδασκαλία σε Διαπολιτισμικό περιβάλλον	Όχι	Ποσά	39	9	48
		Ποσοστά	81,3%	18,8%	100,0%
	Ναι	Ποσά	47	28	75
		Ποσοστά	62,7%	37,3%	100,0%

Πίνακας 18 Έλεγχος ανεξαρτησίας X^2 μεταξύ επιμόρφωσης και διδασκαλίας σε διαπολιτισμικό περιβάλλον

	Τιμή	β.ε.	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	p-value
Pearson Chi-Square	4,806 ^a	1	,028		
Continuity Correction ^b	3,963	1	,047		
Likelihood Ratio	5,008	1	,025		
Fisher's Exact Test				,043	,022
Linear-by-Linear Association	4,767	1	,029		
N of Valid Cases	123				
a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 14,44					
b. Computed only for a 2x2 table					

Παρακολούθηση επιμόρφωσης και δυσκολία διδασκαλίας

Η παρακολούθηση επιμόρφωσης μπορεί να προσφέρει στον εκπαιδευτικό γνώσεις και εργαλεία τα οποία θα καταστήσουν το έργο του πιο εύκολο. Παρατηρώντας τα αποτελέσματα του έρευνας του δείγματος της εργασίας αυτής δεν φαίνεται ότι η επιμόρφωση έχει συνεισφέρει σε μεγάλο βαθμό στην διευκόλυνση του έργου του εκπαιδευτικού.

Συγκεκριμένα όπως φαίνεται από τον παρακάτω πίνακα από τον συνολικό αριθμό των εκπαιδευτικών που δεν έχουν παρακολουθήσει επιμόρφωση το 57,0% θεωρεί δύσκολο το έργο της διδασκαλίας σε πολυπολιτισμικό περιβάλλον. Το ίδιο ισχύει όμως και για τους εκπαιδευτικούς που έχουν παρακολουθήσει κάποιο πρόγραμμα επιμόρφωσης καθώς το αντίστοιχο ποσοστό εκπαιδευτικών που υποστήριξαν πως είναι δύσκολο το έργο τους είναι 48,6%. Μικρότερο αλλά εξίσου σημαντικό.

Πίνακας 19 Πίνακας συνάφειας παρακολούθησης επιμόρφωσης και δυσκολίας διδασκαλίας

		Δυσκολία			Σύνολο	
		Ούτε εύκολη/ Ούτε δύσκολη	Δύσκολη	Πολύ δύσκολη		
Επιμόρφωση	Όχι	Ποσά	20	49	17	86
		Ποσοστά	23,3%	57,0%	19,8%	100,0%
	Ναι	Ποσά	11	18	8	37
		Ποσοστά	29,7%	48,6%	21,6%	100,0%
Σύνολο		Ποσά	31	67	25	123
		Ποσοστά	25,2%	54,5%	20,3%	100,0%

Καταλληλότητα εργασίας σε διαπολιτισμικό περιβάλλον

Οι εκπαιδευτικοί με μικρότερη εμπειρία στο χώρο της εκπαίδευσης μειονεκτούν έναντι εκπαιδευτικών με πολυετή εμπειρία. Οι εκπαιδευτικοί οι οποίοι όμως έχουν πολλά χρόνια επαγγελματικής εμπειρίας είναι και μεγαλύτερης ηλικίας. Αυτό σημαίνει ότι ενδέχεται να είναι επηρεασμένοι από απόψεις και ιδέες του παρελθόντος και να μην μπορούν να εναρμονιστούν και να κατανοήσουν τις καινούριες συντεταγμένες.

Όπως φαίνεται και από το παρακάτω θηκόγραμμα όσο αυξάνεται η ηλικία τόσο αυξάνεται και η προϋπηρεσία του εκπαιδευτικού. Εκπαιδευτικοί με 1-5 χρόνια υπηρεσία έχουν κατά μέσο όρο ηλικία 27 χρόνια, αντίστοιχα με 6-10 χρόνια έχουν μέσο όρο ηλικίας 32 χρόνια περίπου, με 11-15 έχουν 36 χρόνια, με 16-20 έχουν 47 χρόνια περίπου και εκπαιδευτικοί με περισσότερα από 20 χρόνια υπηρεσία είναι κατά μέσο όρο ηλικίας 52 ετών.

Για τον λόγο αυτό θα διαχωρίσουμε το δείγμα σε δύο υποδείγματα με βάση την ηλικία και τα χρόνια υπηρεσίας. Θα επιλέξουμε να διαχωρίσουμε τα έτη υπηρεσίας σε εκπαιδευτικούς με εμπειρία λιγότερη των 15 χρόνων και σε εκπαιδευτικούς με προϋπηρεσία μεγαλύτερη των 15 χρόνων. Ως εκ τούτου το ηλικιακό εύρος που θα βρίσκεται στην πρώτη ομάδα θα είναι μικρότερο των 37 ετών και το αντίστοιχο της δεύτερης ομάδας θα είναι άτομα ηλικίας μεγαλύτερης.

Σύμφωνα με τον καινούριο διαχωρισμό το δείγμα των εκπαιδευτικών χωρίζεται σε άτομα με εμπειρία μικρότερη των 15 ετών όπου είναι στο πλήθος 55 και άτομα με εμπειρία μεγαλύτερη των 15 ετών που είναι στο πλήθος 68.

Πίνακας 20 Συχνότητες για τον νέο διαχωρισμό

		Ποσά	Ποσοστά
Εμπειρία	<i>Μικρότερη των 15 χρόνων</i>	55	44,7
	<i>Μεγαλύτερη των 15 χρόνων</i>	68	55,3
	Σύνολο	123	100,0

Για να διερευνηθεί ο εκσυγχρονισμός των απόψεων των εκπαιδευτικών επιλέχθηκε να ελεγχθεί η διαφορά μεταξύ των απόψεων σχετικά με κάποια κοινωνικά ζητήματα.

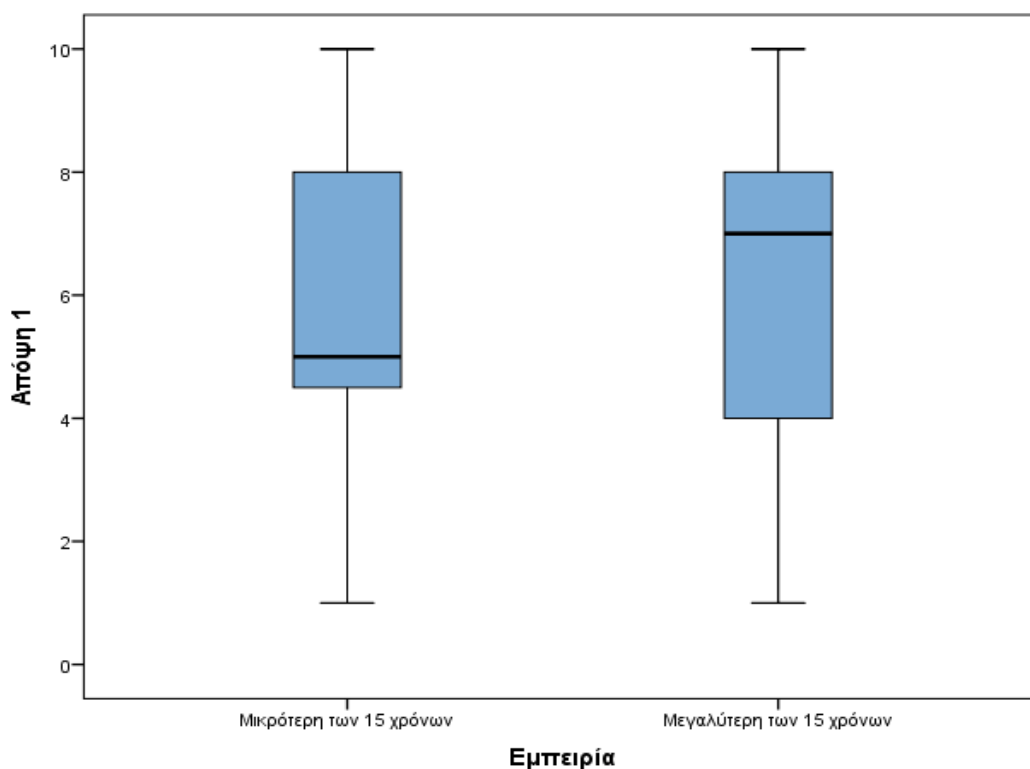
Το πολιτισμικό σύστημα αξιών μπορεί να θεωρηθεί ατομικό και όχι συνολικό. Οι αξίες και τα πιστεύω του ανθρώπου είναι τμήμα της πραγματικότητας του και όχι της κοινωνίας ή τις επιρροής από αυτήν.

Τα άτομα με μεγαλύτερη εμπειρία στον χώρο της εκπαίδευσης διαφωνούν σε μεγαλύτερο βαθμό από τα άτομα που έχουν μικρότερη εμπειρία στον χώρο. Συγκεκριμένα οι εκπαιδευτικοί με εμπειρία μεγαλύτερη των 15 χρόνων δήλωσαν πως διαφωνούν στην κλίμακα συμφωνίας με μέσο όρο να συγκεντρώνεται στο 6,13. Αντίθετοι οι υπόλοιποι νεότεροι εκπαιδευτικοί κατατάχθηκαν κατά μέσο όρο στην κλίμακα συμφωνία στο 5,53.

Με επιφύλαξη μπορεί να διατυπωθεί το συμπέρασμα ότι οι εκπαιδευτικοί μεγαλύτερης ηλικίας αλλά και εμπειρίας στον χώρο της εκπαίδευσης θεωρούν ότι το σύστημα αξιών δεν είναι τόσο ατομικό σε αντίθεση με τους εκπαιδευτικούς μικρότερης ηλικίας και εμπειρίας

Πίνακας 21 Απόψη των εκπαιδευτικών με βάση την εμπειρία τους σχετικά με το σύστημα αξιών

<i>«Θεωρώ ότι ο κόσμος και η δική μου πραγματικότητα είναι τμήμα του δικού μου πολιτισμικού συστήματος αξιών»</i>		
Εμπειρία	Στατιστικά Μέτρα	Τιμές
<i>Μικρότερη των 15 χρόνων</i>	Μέση τιμή	5,53
	Διάμεσος	5,00
	Διακύμανση	5,772
	Τυπ. Απόκλιση	2,403
	Ελάχιστο	1
	Μέγιστο	10
<i>Μεγαλύτερη των 15 χρόνων</i>	Μέση τιμή	6,13
	Διάμεσος	7,00
	Διακύμανση	7,908
	Τυπ. Απόκλιση	2,812
	Ελάχιστο	1
	Μέγιστο	10

Διάγραμμα 22 Θηκόγραμμα απόψεων με βάση την εμπειρία (Απόψη 1)

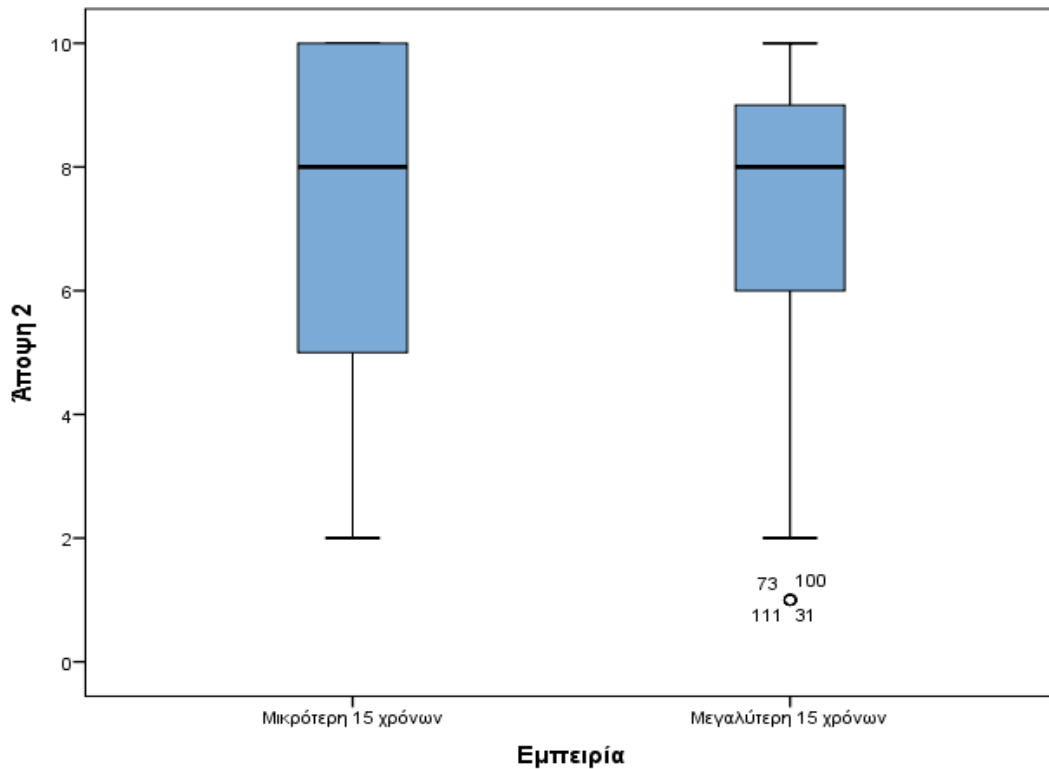
Η διαφορετικότητα των κοινοτήτων είναι εμφανής ότι βρεθούν σε μια κοινωνία διαφορετική από την δική τους. Ο τρόπος αντιμετώπισης της διαφορετικότητας δεν είναι πάντα ευγενικός. Αντίθετα υπάρχουν περιπτώσεις όπου άτομα ενός συνόλου μιας κοινότητας νιώθουν εχθρικότητα απέναντι σε άλλα άτομα άλλης κοινότητας.

Οι εκπαιδευτικοί στις τάξεις που διδάσκουν είναι οι καταλληλότεροι να διατυπώσουν άποψη σχετικά με το θέμα αυτό. Συγκεκριμένα, η εμπειρία τους στον χρόνο μπορεί να αποδώσει καλύτερα και πιο στοχευμένα συμπεράσματα καθώς οι αλλαγές στην πάροδο του χρόνου είναι ραγδαίες.

Τόσο οι παλιοί εκπαιδευτικοί όσο και οι καινούριοι με μικρότερη εμπειρία διατύπωσαν την συμφωνία τους στην κλίμακα με μέσο όρο 7,34 διαφωνίας και 7,29 διαφωνίας αντίστοιχα. Μικρή λεπτομέρεια αλλά αρκετά σημαντική είναι ότι στους εκπαιδευτικούς με μεγαλύτερη εμπειρία διαφαίνεται μεγαλύτερη ομογένεια μεταξύ των απόψεων διαφωνίας ενώ υπάρχουν και 4 εκπαιδευτικοί που συμφωνούν αρκετά με τον ισχυρισμό εχθρικότητας. Σε περαιτέρω εξερεύνηση των 4 αυτών εκπαιδευτικών διαπιστώθηκε ότι ήταν γυναίκες ηλικίας 50, 51 και 47 ετών. Οι εμπειρία και των τεσσάρων είναι μεγαλύτερη των 20 χρόνων.

Πίνακας 22 Άποψη των εκπαιδευτικών με βάση την εμπειρία τους σχετικά με την εχθρικότητα

<i>«Τα άτομα που ανήκουν σε μία κοινωνία είναι λογικό να αισθανθούν εχθρότητα απέναντι σε κοινότητες με διαφορετική κοινωνική ή πολιτιστική προέλευση»</i>		
Εμπειρία	Στατιστικά Μέτρα	Τιμές
<i>Μικρότερη των 15 χρόνων</i>	Μέση τιμή	7,29
	Διάμεσος	8,00
	Διακύμανση	7,062
	Τυπ. Απόκλιση	2,657
	Ελάχιστο	2
	Μέγιστο	10
<i>Μεγαλύτερη των 15 χρόνων</i>	Μέση τιμή	7,34
	Διάμεσος	8,00
	Διακύμανση	7,421
	Τυπ. Απόκλιση	2,724
	Ελάχιστο	1
	Μέγιστο	10

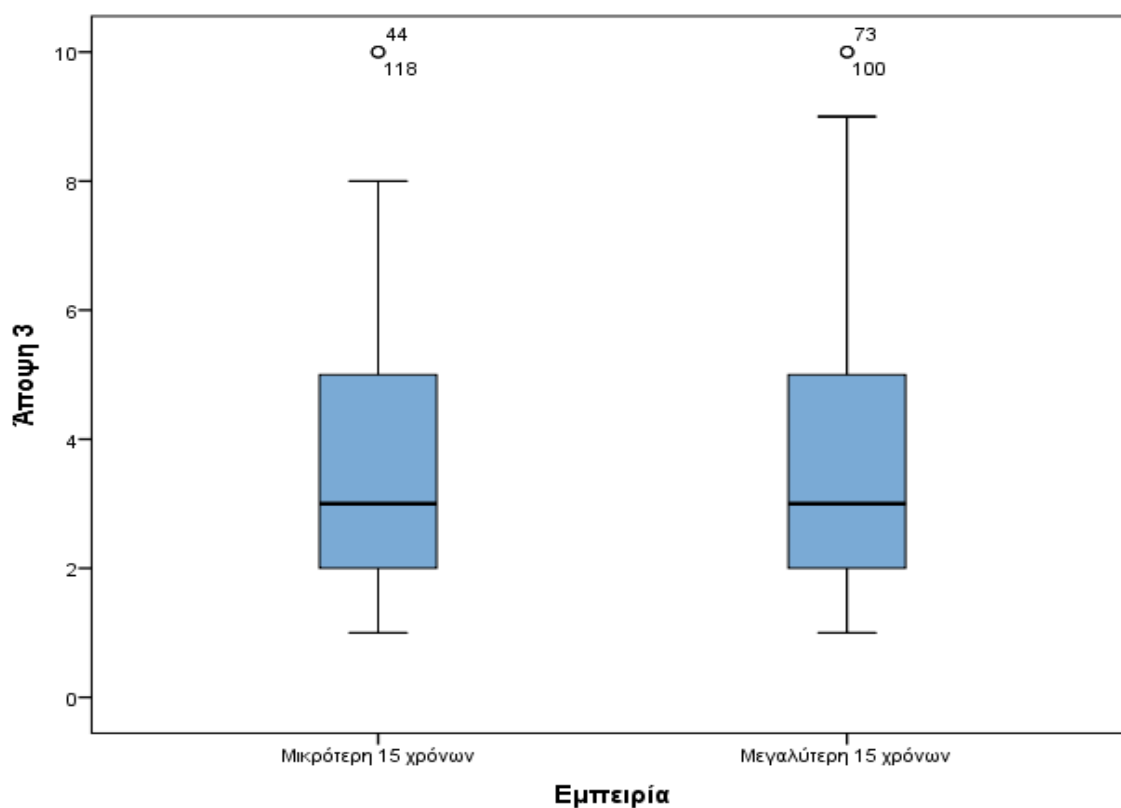
Διάγραμμα 23 Θηκόγραμμα απόψεων με βάση την εμπειρία (Αποψη 2)

Η συναναστροφή με άτομα που μιλούν διαφορετική γλώσσα μπορεί να επιφέρει πολλά οφέλη όπως είναι η εξάσκηση της ξένης γλώσσας, η γνωριμία με καινούριες κουλτούρες, η σύγκριση των γλωσσών κα. Τα οφέλη επίσης στο σχολικό περιβάλλον μπορεί να είναι αρκετά για τους μαθητές. Με τον ισχυρισμό αυτό συμφωνούν εξίσου και οι εκπαιδευτικοί με μεγάλη εμπειρία και οι εκπαιδευτικοί με μικρότερη εμπειρία με μέσο όρο συμφωνίας 3,99 και 3,51 αντίστοιχα, στην κλίμακα.

Και στις δυο ομάδες εκπαιδευτικών με εμπειρία μεγαλύτερη και μικρότερη των 15 χρόνων παρατηρούνται κάποιες ακραίες τιμές, όπου είναι εκπαιδευτικοί που διαφωνούν πλήρως με τα οφέλη της συναναστροφής με δίγλωσσα παιδιά, όπου είναι δυο στο πλήθος για κάθε ομάδα. Ερευνώντας ξεχωριστά του εκπαιδευτικούς αυτούς παρατηρούμε πως στην ομάδα εκπαιδευτικών με μικρή εμπειρία είναι και οι δύο άντρες γύρω στα 37 με εμπειρία 11-15 χρόνια. Αντίστοιχα στον εκπαιδευτικού με μεγάλη εμπειρία είναι γυναίκες εκπαιδευτικοί με εμπειρία μεγαλύτερη των 20 χρόνων.

Πίνακας 23 Αποψη των εκπαιδευτικών με βάση την εμπειρία τους σχετικά με τα οφέλη της πολυγλωσσίας

<i>«Η πολυγλωσσία σε ένα εκπαιδευτικό περιβάλλον εμπεριέχει πολλαπλά οφέλη για τους μαθητές.»</i>		
Εμπειρία	Στατιστικά Μέτρα	Τιμές
<i>Μικρότερη των 15 χρόνων</i>	Μέση τιμή	3,51
	Διάμεσος	3,00
	Διακύμανση	5,44
	Τυπ. Απόκλιση	2,332
	Ελάχιστο	1
	Μέγιστο	10
<i>Μεγαλύτερη των 15 χρόνων</i>	Μέση τιμή	3,99
	Διάμεσος	3,00
	Διακύμανση	5,448
	Τυπ. Απόκλιση	2,334
	Ελάχιστο	1
	Μέγιστο	10

Διάγραμμα 24 Θηκόγραμμα απόψεων με βάση την εμπειρία (Αποψη 3)

Συμπεράσματα

Η πολυπολιτισμικότητα στα σχολεία είναι ένα φαινόμενο που στις μέρες μας βρίσκεται σε έξαρση. Με τα μεγάλα επίπεδα μεταναστευτικότητας όλο και περισσότερο πληθυσμός φεύγει αλλά και έρχεται στον ελλαδικό χώρο. Οι οικογένειες οι οποίες έρχονται στην Ελλάδα φροντίζουν να εντάξουν τα παιδιά τους στην ελληνική κοινότητα πηγαίνοντάς στο σχολείο. Το σχολείο είναι ένας πολύ αντιπροσωπευτικός χώρος για την εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με την διαφορετικότητα των παιδιών από άλλες κοινότητες, σχετικά με την συμπεριφορά των υπόλοιπων μαθητών έναντι των νέων όπως επίσης και την επιρροή που έχουν αυτά τα παιδιά στους συμμαθητές τους αλλά και στον τρόπο διδασκαλίας.

Η έρευνα που έγινε σε αυτή την εργασία αναφερόταν σε εκπαιδευτικούς της α'βάθμιας εκπαίδευσης του νομού Εύβοιας και συμμετείχαν συνολικά 123 εκπαιδευτικοί διάφορων βαθμίδων ιεράρχησης. Οι εκπαιδευτικοί διερωτήθηκαν για διάφορα ζητήματα σχετικά με την διαφορετικότητα των δίγλωσσων παιδιών, τις δυσκολίες που μπορεί να αντιμετωπίζουν, τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της διδασκαλίας σε μεικτές τάξεις όπως επίσης και σε ερωτήματα κοινωνικού ενδιαφέροντος.

Τα βασικό πλεονέκτημα στην διδασκαλία σε σχολεία δίγλωσσων μαθητών είναι ότι επιτυγχάνεται η εξοικείωση με το διαφορετικό και τα παιδιά στην σχολική μονάδα γίνονται πιο συνεργάσιμα. Οι εκπαιδευτικοί προκειμένου να ανταπεξέλθουν στο έργο τους αναγκάζονται να αναπτύξουν τις δεξιότητες τους κάτι που τους επιφέρει οφέλη στην επαγγελματική τους πορεία. Τα σημαντικότερα μειονεκτήματα που επιφέρει η διδασκαλία σε δίγλωσσα σχολεία είναι το απαιτητικό περιβάλλον λόγο του χειρισμού της διαφορετικότητας και η διαφορά στο γνωστικό επίπεδο των παιδιών.

Η διδασκαλία σε μεικτές τάξεις βοηθάει τους εκπαιδευτικούς στο να είναι πιο ανεκτική με την διαφορετικότητα. Η συναναστροφή των παιδιών μεταξύ τους στις μεικτές τάξεις τα κάνει να αναπτύσσουν την αυτοεκτίμησή τους. Οι στόχοι που απαιτούνται για την διδασκαλία σε μια μεικτή τάξη είναι υψηλότεροι και επιφέρουν ικανοποίηση στους εκπαιδευτικούς. Τα μειονεκτήματα όσο αφορά τους καθηγητές είναι ότι απαιτείται περισσότερος χρόνος ατομικής ενασχόλησης λόγω της ανομοιογένειας μεταξύ των μαθητών και οι πρακτικές που χρησιμοποιούνται δεν γίνονται εύκολα κατανοητές από τους μαθητές λόγω πολυπολιτισμικών διαφορών.

Οι εκπαιδευτικοί ανέδειξαν τις μεγαλύτερες μαθησιακές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα δίγλωσσα παιδιά. Μέσω του προφορικού και του γραπτού λόγου φαίνεται η διαφορά της επίδοσης των δίγλωσσων παιδιών τα οποία πολλές φορές μπερδεύονται με την μητρική τους γλώσσα. Στην κοινωνική τους συναναστροφή με το υπόλοιπο σύνολο παρατηρήθηκε εσωστρέφεια και μη ένταξη στο σύνολο. Το βασικό πρόβλημα στην μαθησιακή επίδοση των δίγλωσσων παιδιών είναι η αδυναμία χειρισμού της κύριας γλώσσα του συνόλου. Οι γονείς παίζουν σημαντικό ρόλο στην επίδοση των μαθητών. Συγκεκριμένα στην περίπτωση των δίγλωσσων μαθητών οι εκπαιδευτικοί παρατήρησαν ότι δεν υποστηρίζονται επαρκώς από τους γονείς τους. Το χαμηλό επίπεδο επιδόσεων των μαθητών οφείλεται επίσης και στο οικονομικό και μορφωτικό επίπεδο των γονέων.

Διάφορα προγράμματα επιμόρφωσης προσφέρουν στους εκπαιδευτικούς γνώσεις ώστε να εξελίξουν τις δεξιότητες τους. Η επιμόρφωση σε ειδικές κατηγορίες μαθησιακών περιπτώσεων είναι ιδιαίτερα ωφέλιμες για τους εκπαιδευτικούς. Στο δείγμα που εξετάστηκε οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί δεν είχαν παρακολουθήσει κάποια επιμόρφωση και όμως δίδασκαν σε σχολεία με πολυπολιτισμικό περιβάλλον. Τόσο οι εκπαιδευτικοί που έχουν παρακολουθήσει επιμόρφωση όσο και οι εκπαιδευτικοί που δεν έχουν παρακολουθήσει κρίνουν την διδασκαλία σε δίγλωσσα σχολεία δύσκολη.

Επίσης πολλοί εκπαιδευτικοί, ειδικότερα της «παλιάς σχολής» έχουν απόψεις που εμπίπτουν με τα δεδομένα των εποχών που ξεκίνησαν την καριέρα τους. Αυτές οι απόψεις ενδέχεται να επηρεάσουν τις απόψεις τους για την σημερινή πραγματικότητα.

Η διαφορά που παρατηρείται μεταξύ των εκπαιδευτικών της νεότερης γενιάς έναντι των παλιών εμφανίζεται στην άποψη σχετικά με το σύστημα αξιών. Οι αξίες για τους εκπαιδευτικούς της νέας γενιάς είναι περισσότερο επηρεασμένες από την κατάσταση της κοινωνίας αλλά και γενικότερα από τις αλλαγές στην ελληνική πραγματικότητα. Με μικρή διαφορά μεν, αλλά όχι αμελητέα, οι εκπαιδευτικοί με μεγαλύτερη εμπειρία στον χώρο της εκπαίδευσης και μεγαλύτερη ηλικία, υποστήριξαν ότι το σύστημα αξιών είναι πιο προσωπικό.

Όλοι όμως οι εκπαιδευτικοί ανεξαρτήτως εμπειρίας υποστήριξαν την διαφορετικότητα στα σχολεία και την απουσία εθρικότητας σε παιδιά με διαφορετικό πολιτισμό. Η πολυγλωσσία μπορεί να φανεί χρήσιμη και να επηρεάσει θετικά τους μαθητές. Μεμονωμένες περιπτώσεις εκπαιδευτικών εξέφρασαν αντίθετη άποψη.

Οι εκπαιδευτικοί είναι κατάλληλοι να εκτελέσουν το έργο τους. Δεν είναι επηρεασμένοι από κατάλοιπα παλαιότερων χρόνων. Είναι εναρμονισμένοι με τις αλλαγές και παρακολουθούν και ενδιαφέρονται για τους μαθητές χωρίς να διαχωρίζουν κανέναν. Η επιμόρφωση και όλα τα προγράμματα σχετικά με αυτό δεν ενδιαφέρουν ιδιαίτερα τους εκπαιδευτικούς και δεν προτιμώνται σε μεγάλο βαθμό.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ

6^ο Διαπολιτισμικό & Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο Ελευθερίου – Κορδελιού (χ.χ) *Σύμβαση κατά των διακρίσεων στην εκπαίδευσης (UNESCO)*. Διαθέσιμο στο: http://6dim-diap-elfth.thess.sch.gr/Greek/Diapolitismiki_Ekpaidefsi/DiethneisSymvaseis_Diakirixeis/Unesco_1960.htm

18+ (1992). *Υπερασπίζοντας τα δικαιώματα των ενηλίκων: Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης για τα δικαιώματα του παιδιού*. Διαθέσιμο στο: <http://www.0-18.gr/gia-megaloy/dsdp>

Baker, C. (2001) *Εισαγωγή στη διγλωσσία και τη δίγλωσση εκπαίδευση*. Αθήνα: Gutenberg.

Banks, J. (2004) *Εισαγωγή στην πολυπολιτισμική εκπαίδευση*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση

Council of Europe (n.d) *Διαπολιτισμικές δεξιότητες για όλους: Προετοιμασία για τη ζωή μέσα σ' ένα ετερογενή κόσμο*. Στρασβούργο: Συμβούλιο της Ευρώπης. Διαθέσιμο στο: <https://book.coe.int/img/cms/Pestalozzi%20No%202%20grec.pdf> (Προσπελάστηκε στις 30/4/17)

Cummins, J. (2005) *Ταυτότητες υπό διαπραγμάτευση*. Αθήνα: Gutenberg.

Delors, J. (1999) *Εκπαίδευση. Ο Θησαυρός που κρύβει Μέσα της*. Αθήνα: Gutenberg

e-Twinning (2015). *Τι είναι το eTwinning*. Διαθέσιμο στο: <http://www.etwinning.org.cy/Ti-einai-to-eTwinning> (Προσπελάστηκε στις 15/4/17)

European Commission (2017) *Erasmus + : Οδηγός Προγράμματος*. Διαθέσιμο στο: http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/sites/erasmusplus/files/files/resources/erasmus-plus-programme-guide_el.pdf (Προσπελάστηκε στις 14/5/17)

European Commission (n.d) *Ευρωπαϊκό Σήμα Γλωσσών*. Διαθέσιμο στο http://ec.europa.eu/education/initiatives/language-label_el (Προσπελάστηκε στις 12/5/17)

UNRIC (χ.χ) *UNESCO-Οργάνωση του ΟΗΕ για την Εκπαίδευση, την Επιστήμη, και τον πολιτισμό*. Διαθέσιμο στο: http://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=10817&catid=25:----un-system-directory&Itemid=32 (Προσπελάστηκε στις 12/5/2017)

UNRIC (1948). *Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα*. Διαθέσιμο στο: http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/grk.pdf

UNRIC (1966). *Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα*. Διαθέσιμο στο: https://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=26230&Itemid=33

Βικιπαίδεια (2016). *Ίδρυμα Νεολαίας και Δια βίου Μάθησης*. Διαθέσιμο στο: <https://el.wikipedia.org/wiki/> (Προσπελάστηκε στις 17/4/17)

Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης και Νέας Γενιάς (2013). *Στρατηγική Ευρώπη 2020: Στρατηγικό πλαίσιο για την Ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΕΚ 2020)*. Διαθέσιμο στο: <http://www.gsae.edu.gr/el/european-union/europe-2020-strategy> (Προσπελάστηκε στις 2/3/17)

Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης και Νέας Γενιάς, (2013). *Η γενική γραμματεία – Ιστορική αναδρομή: Βασικοί σταθμοί στην ιστορία της Γενικής Γραμματείας*. Διαθέσιμο στο: <http://www.gsae.edu.gr/el/history/organisation> (Προσπελάστηκε στις 16/4/17)

Γεωργογιάννης, Π. (1999) *Θέματα – Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Gutenberg

Δαμανάκης, Μ. (1989) «Πολυπολιτισμική - Διαπολιτισμική Αγωγή. Αφετηρία, στόχοι, προοπτικές». *Τα Εκπαιδευτικά*, τεύχος 16/1989, σελ. 76-87.

Δαμανάκης, Μ. (2005) *Η εκπαίδευση των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στην Ελλάδα: Διαπολιτισμική Προσέγγιση*. Αθήνα: Gutenberg

Δενδρινού, Β. (2001) *Η διδασκαλία της μητρικής γλώσσας*. Διαθέσιμο στο: http://www.greek-language.gr/greekLang/studies/guide/thema_e3/ (Προσπελάστηκε στις 10/6/2017)

Δενδρινού, Β., Ζουγανέλη Αικ., και Καραβά, Ε. (2013). *Η εκμάθηση ξένων γλωσσών στο σχολείο στην Ελλάδα: Ευρωπαϊκή Έρευνα Γλωσσικών Ικανοτήτων*. Αθήνα: Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Διαθέσιμο στο: http://opencourses.uoa.gr/modules/document/file.php/ENL13/Instructional%20Package/03.%20FL%20Teaching-Learning_GR/ESLC_GR.pdf (Προσπελάστηκε στις 3/7/17)

Δημοτικό σχολείο Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης Παλαιού Φαλήρου (χ.χ). *Ινστιτούτο Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης*. Διαθέσιμο στο: <http://dim-diapol-falir.att.sch.gr/ipode.htm> (Προσπελάστηκε στις 16/4/17)

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (χ.χ). *Οι ξένες γλώσσες στο σχολείο: Προώθηση της Πολυγλωσσίας*. Διαθέσιμο στο: http://rcel.enl.uoa.gr/xenesglosses/ep_multilingualism_2.htm (Προσπελάστηκε στις 9/5/17)

Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών. (2008) Διαχείριση της πολιτισμικότητας στο σχολείο . Αθήνα: Κέδρος Α.Ε. (Προσπελάστηκε στις 15/4/17)

Εθνικός διάλογος για την παιδεία (2016.) *Εθνικός και Κοινωνικός Διάλογος για την Παιδεία - Πορίσματα*. Διαθέσιμο στο: http://dialogos.minedu.gov.gr/wp-content/uploads/2016/04/PORISMATA_DIALOGOU_2016.pdf (Προσπελάστηκε στις 22/7/17).

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (1995) *Οδηγία 2003/109/EK του Συμβουλίου της 25 Νοεμβρίου 2003 σχετικά με το καθεστώς υπηκόων τρίτων χωρών οι οποίοι είναι επί μακρόν διαμένοντες*. Ανακτήθηκε από: <http://data.europa.eu/eli/dir/2003/109/oj> (Προσπελάστηκε στις 25/2/17)

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (2006) *Απόφαση αριθ. 1720/2006/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 15 Νοεμβρίου 2006 για τη θέσπιση προγράμματος δράσης στον τομέα της διά βίου μάθησης*. Ανακτήθηκε στο: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006D1720&from=EL> (Προσπελάστηκε στις 3/3/17)

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (2007) *Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Ανακτήθηκε από: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>. (Προσπελάστηκε στις 4/5/17)

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (2008) *Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου προς το Συμβούλιο της 9^{ης} Ιουλίου 2008 σχετικά με τις προτεραιότητες της ΕΕ για την 63^η σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών*. Ανακτήθηκε από: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:294E:0020:0027:EL:PDF>

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (2010) *Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης*.

Ανακτήθηκε

από:

<http://www.ministryofjustice.gr/site/LinkClick.aspx?fileticket=EK9kVMfnZRY%3D&tabid=92> (Προσπελάστηκε στις 1/3/17)

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (2010) *Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρώπης*. Ανακτήθηκε από: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12010P&from=EN#page=8> (Προσπελάστηκε στις 4/5/17)

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (2013) *Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1288/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11 Δεκεμβρίου 2013 για τη θέσπιση του προγράμματος «Erasmus+»: το πρόγραμμα της Ένωσης για την εκπαίδευση, την κατάρτιση, τη νεολαία και τον αθλητισμό, και για την κατάργηση των αποφάσεων αριθ. 1719/2006/ΕΚ, αριθ. 1720/2006/ΕΚ και αριθ. 1298/2008/ΕΚ*. Ανακτήθηκε από: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1288&from=EL> (Προσπελάστηκε στις 12/5/17)

Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. (1977) *Οδηγία του Συμβουλίου της 25 Ιουλίου 1977 περί της σχολικής φοιτήσεως των τέκνων διακινουμένων εργαζομένων*. Ανακτήθηκε από: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A31977L0486> (Προσπελάστηκε στις 19/2/17)

Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών κοινοτήτων. (1992) *Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, υπογράφηκε στο Μάαστριχτ στις 7 Φεβρουαρίου 1992*. Ανακτήθηκε από: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:C:1992:191:FULL&from=EL>. (Προσπελάστηκε στις 21/2/17)

Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. (1994) *Γνωμοδότηση σχετικά με την Πράσινη Βίβλο για την Ευρωπαϊκή διάσταση της εκπαίδευσης*. Ανακτήθηκε από: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:51994AC0563&from=EL>. (Προσπελάστηκε στις 20/2/17)

Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών κοινοτήτων. (1995) *Ψήφισμα του Συμβουλίου της 31ης Μαρτίου 1995 για τη βελτίωση της ποιότητας και της διαφοροποίησης όσον αφορά την εκμάθηση και τη διδασκαλία των γλωσσών στα πλαίσια των εκπαιδευτικών συστημάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Ανακτήθηκε από: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:31995Y0812\(01\)&from=EL](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:31995Y0812(01)&from=EL) (Προσπελάστηκε στις 4/5/17)

Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών κοινοτήτων. (1997) *Ψήφισμα του Συμβουλίου της 16ης Δεκεμβρίου 1997 για τη διδασκαλία των γλωσσών της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε πρώιμη παιδική ηλικία.* Ανακτήθηκε από: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX%3A31998Y0103%2801%29> (Προσπελάστηκε στις 8/5/17)

Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. (2000) *Απόφαση αριθ. 253/2000/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Ιανουαρίου 2000 για τη θέσπιση του δεύτερου σταδίου του προγράμματος κοινοτικής δράσης στον τομέα της εκπαίδευσης «ΣΩΚΡΑΤΗΣ».* Ανακτήθηκε από: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32000D0253&from=EL> (Προσπελάστηκε στις 11/5/17)

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών κοινοτήτων. (2002) *Η υλοποίηση και τα αποτελέσματα του Ευρωπαϊκού Έτους των Γλωσσών 2001.* Ανακτήθηκε από: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52002DC0597> (Προσπελάστηκε στις 8/5/17)

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2003). *Η προώθηση της εκμάθησης γλωσσών και της γλωσσικής πολυμορφίας: Σχέδιο Δράσης 2004 – 2006.* Ανακτήθηκε από: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX:52003DC0449> (Προσπελάστηκε στις 11/5/17)

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. (2005) *Ευρωπαϊκός Δείκτης Γλωσσικών Γνώσεων.* Ανακτήθηκε από: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52005DC0356&from=EL> (Προσπελάστηκε στις 15/5/17)

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. (2008) *Πράσινη Βίβλος: Μετανάστευση και κινητικότητα: προκλήσεις και ευκαιρίες για τα εκπαιδευτικά συστήματα της ΕΕ.* Ανακτήθηκε από: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52008DC0423> (Προσπελάστηκε στις 25/2/17)

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών κοινοτήτων. (2008) *Πολυγλωσσία: Πλεονέκτημα για την Ευρώπη και κοινή δέσμευση.* Ανακτήθηκε από: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52008DC0566&from=EL> (Προσπελάστηκε στις 9/5/17)

Ευρωπαϊκή Ένωση (χ.χ) Πολυγλωσσία. Διαθέσιμο στο: https://europa.eu/european-union/topics/multilingualism_el (Προσπελάστηκε στις 2/5/17)

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1996) *Διδασκαλία και μάθηση προς την κοινωνία της γνώσης.* Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1996) *Εκπαίδευση, Κατάρτιση, Έρευνα: Τα εμπόδια στη διακρατική κινητικότητα*. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2010) *Οργάνωση του εκπαιδευτικού συστήματος στην Ελλάδα*. Διαθέσιμο στο: http://kesyp-ampel.att.sch.gr/greek_ed_syst_euridice_0910.pdf (Προσπελάστηκε στις 9/4/17)

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2016) *Κοινή ανακοίνωση προς το Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο και το συμβούλιο προς μία στρατηγική της ΕΕ για διεθνείς πολιτιστικές σχέσεις*. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο. Ανακτήθηκε από: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/el/TXT/?uri=CELEX%3A52016JC0029> (Προσπελάστηκε στις 4/3/2017)

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2013) *Γλώσσες που απειλούνται με εξαφάνιση και γλωσσική Πολυμορφία στην Ευρωπαϊκή Ένωση*. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Διαθέσιμο στο: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2013/495851/IPOL-CULT_NT\(2013\)495851\(SUM01\)_EL.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2013/495851/IPOL-CULT_NT(2013)495851(SUM01)_EL.pdf) (Προσπελάστηκε στις 3/6/17)

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (χ.χ) *Θεματολογικά δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση: Γλωσσική Πολιτική*. Διαθέσιμο στο: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/el/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.13.6.html (Προσπελάστηκε στις 9/6/17)

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. (2016) *Ωρολόγιο Πρόγραμμα Ενιαίου Τύπου Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου (ΦΕΚ1324/Β/2016)*. Ανακτήθηκε από: https://www.esos.gr/sites/default/files/articles-legacy/fek_1324_b_11-5-16_dhmotiko_sxoleio.pdf (Προσπελάστηκε στις 19/7/17)

Ηνωμένα Έθνη (1951) *Σύμβαση του 1951 για το καθεστώς των προσφύγων*. Διαθέσιμο στο: <https://www.unric.org/html/greek/pdf/refugeeconvention-GRE.pdf>

Νικολάου, Γ. (2011) *Ένταξη και εκπαίδευση των αλλοδαπών μαθητών στο Δημοτικό σχολείο*. Αθήνα: Πεδίο

Παπαδόπουλος, Σ. (2016) *Το νομοθετικό πλαίσιο της Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα: Μια ιστορική αναδρομή από το 1913 ως σήμερα*. Διαθέσιμο στο: http://6dim-diap-elfth.thess.sch.gr/nomothetiko_plaisio_diap_ekpshs.pdf (Προσπελάστηκε στις 5/4/17)

Παππάς, Θ. (2016) *Η μεθοδολογία της επιστημονικής έρευνας στις ανθρωπιστικές επιστήμες*. Εκδόσεις: Καρδαμίτσα.

Παρασκευόπουλος, Ι. & Γιαννιτσάς, Ν.(1999) *Ερωτηματολόγιο διαπροσωπικής και ενδοπροσωπικής προσαρμογής*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Σαλαμπάσης, Δ. (2013). «Παγκόσμια Ημέρα Μητρικής Γλώσσας, 21 Φεβρουαρίου», *Active reflection*. Διαθέσιμο στο: <http://active-reflection.blogspot.gr/search?q=%CF%80%CE%B1%CE%B3%CE%BA%CF%8C%CF%83%CE%BC%CE%B9%CE%B1+%CE%B7%CE%BC%CE%AD%CF%81%CE%B1+%CE%BC%CE%B7%CF%84%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82+%CE%B3%CE%BB%CF%8E%CF%83%CF%83%CE%B1%CF%82+2013> (Προσπελάστηκε στις 6/5/17)

Σκούρτου, Ε. (2002) «Δίγλωσσοι μαθητές στο ελληνικό σχολείο». *Επιστήμες Αγωγής*, Θεματικό τεύχος (2002), 11-20. Διαθέσιμο στο: http://www.polydromo.gr/pdf/Epistimoniko/ekpaideysh_goneis /Skourtou DiglossiMathites EllinikoScholio.pdf (Προσπελάστηκε στις 30/6/17)

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2008) *Παιδεία, Νεολαία και Πολιτισμός*. Βρυξέλλες: Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (Προσπελάστηκε στις 25/2/17)

Συμβούλιο της Ευρώπης (2008) *Λευκή Βίβλος για τον Διαπολιτισμικό Διάλογο: «Ζώντας μαζί ως ίσοι με αξιοπρέπεια»*. Στρασβούργο: Συμβούλιο της Ευρώπης. Διαθέσιμο στο: http://www.coe.int/t/dg4/intercultural/Source/Pub_White_Paper/WhitePaper_ID_GreekVersion.pdf (Προσπελάστηκε στις 25/2/17)

Συμβούλιο της Ευρώπης (χ.χ) *Το Ευρωπαϊκό Κέντρο Σύγχρονων Γλωσσών: Προωθώντας την υπεροχή στη γλωσσική εκπαίδευση*. Διαθέσιμο στο: <http://www.ecml.at/Portals/1/documents/about-us/leaflet-greek.pdf?ver=2011-01-24-095123-297> (Προσπελάστηκε στις 29/5/17)

Συμβούλιο της Ευρώπης (χ.χ) *Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο αναφοράς για τη γλώσσα: εκμάθηση, διδασκαλία, αξιολόγηση*. Διαθέσιμο στο: http://www.pi-schools.gr/lessons/english/pdf/cef_gr.pdf (Προσπελάστηκε στις 19/5/17)

Τασούλα, Β. (2017). «Comenius-Σχολική Εκπαίδευση», Ευρωπαϊκά προγράμματα Π.Δ.Ε. Δ.Ε. Διαθέσιμο στο: http://blogs.sch.gr/eu-pdede/eu_lifelonglearning/comenius (Προσπελάστηκε στις 11/5/17)

Τσιώλης, Γ. (2014). *Μέθοδοι και τεχνικές ανάλυσης στην ποιοτική κοινωνική έρευνα*. Εκδόσεις Κριτική.

Υπουργείο Παιδείας ,Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων (2004). Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Διαθέσιμο στο: <http://www.pi-schools.gr> (Προσπελάστηκε στις 16/4/17)

Φίλιας, Β. (2001) *Εισαγωγή στη Μεθοδολογία και τις τεχνικές των Κοινωνικών Ερευνών*. Αθήνα: Gutenberg

Φραγκουδάκη, Αν. και Δραγώνα, Θ. (1997) *Τί είν' η πατρίδα μας; - Εθνοκεντρισμός στην εκπαίδευση*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

Ψαρρού, Μ. και Ζαφειρόπουλος, Κ. (2001) *Επιστημονική Έρευνα. Θεωρία και εφαρμογές στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα: Τυπωθήτω

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Babbie, E. (1989). *The practice of social research*. Belmont, Calif: Wadsworth Publishing Company

Bernstein, B. (1972). *Studien zur sprachlichen Sozialisation*. Düsseldorf: Schwann

Bernstein, B. (1975). *Sprachliche Kodes und soziale kontrolle*. Düsseldorf: Schwann

Council of Europe (n.d) European Center for Modern Language (ECML). Available at: <http://www.coe.int/en/web/education/ecml> (Downloaded: 13/5/17)

Council of Europe (1984). *Recommendation No. R (84) 18 of the committee of ministers to member states on the training of teachers in education for intercultural understanding, notably in a context of migration*. Available at: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016804eced9> (Downloaded: 20/2/17)

Council of Europe (1985) *Recommendation No. R (85) 7 of the committee of ministers to member states on teaching and learning about human rights in schools*. Available at: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016804c2d48> (Downloaded: 20/2/17)

Council of Europe (1995). *Framework convention for the protection of national minorities and explanatory report*. Strasbourg: Council of Europe. Διαθέσιμο στο: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016800c10cf> (Προσπελάστηκε στις 21/2/17)

Council of Europe (2003) “Intercultural education: managing diversity, strengthening democracy”, *Standing Conference of European Ministers of Education*. Athens, 10-12 November. Available at: http://www.pischools.gr/lessons/religious/syn_prosgiseis/diapolitism/1Council_of_Europe.pdf (Downloaded, 25/2/17)

Council of Europe. (2005) *Faro declaration on the council of Europe’s Strategy for Developing Intercultural Dialogue*. Available at: http://www.coe.int/t/dg4/CulturalConvention/Source/FARO_DECLARATION_Definitive_Version_EN.pdf (Downloaded: 23/2/17)

European Commission (n.d) Lifelong Learning Programme. Available at: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-programme_el (Downloaded: 10/5/17)

European Commission (2014) Improving the effectiveness of language learning CLIL and computer assisted language learning. Available at: http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/languages/library/studies/clil-call_en.pdf (Downloaded: 10/5/17)

Gorski, P. and Covert, B. (1996) *Defining Multicultural Education*. Available at: <http://www.itari.in/categories/multiculturalism/DefiningMulticulturalEducation.pdf> (Downloaded: 12/5/2017)

Hohmann, M. and Reich, H. (1989) *Ein Europa fuer Minderheiten. Diskussionen um interkultureller Erziehung*. New York: Waxmann

Kish, L. (1995) “Methods for design effects”. *Journal of Official Statistics*, 11(1), pp.55-77

Lingua Train (1998) Translanguage in Europe - Content and Language Integrated Learning. Available at: <http://www.tieclil.org/html/links/LinguaTrain.html> (Downloaded: 15/5/17)

Observatoire Europeen du Plurilinguisme (2014) UNESCO fait sien l'objectif de 2 langues en plus de la langue principale d'enseignement (1+2). Available at:

http://observatoireplurilinguisme.eu/index.php?option=com_content&view=article&id=8594:unesco-fait-sienne-lobjectif-de-2-langues-en-plus-de-la-langue-du-systeme-denseignement-12&catid=88889100:actualites-2014&Itemid=89189137&lang=fr (Downloaded: 5/5/17)

Observatoire Europeen du Plurilinguisme (2014) UNESCO: Irina Bokova plaide pour le multilinguisme. Available at: http://www.observatoireplurilinguisme.eu/index.php?option=com_content&view=article&id=8648:unesco-irina-bokova-plaide-pour-le-multilinguisme&catid=39&Itemid=88888976&lang=fr

Porscher, L. (1989) *Glanz un Elend des Interkulturellen*, In: Hohmann, M., Reich, H. *Ein Europa fuer Minderheiten. Diskussionen um interkultureller Erziehung*. New York: Waxmann

United Nations. (1992) *Declaration on the Rights of Persons Belonging to National or Ethnic, Religious and Linguistic Minorities*. Available at: <http://www.un.org/documents/ga/res/47/a47r135.htm> (Downloaded: 18/5/2017)

UNESCO (1974) Recommendation concerning Education for International Understanding, Co-operation and Peace and Education relating to Human Rights and Fundamental Freedoms. Available at: http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13088&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html (Downloaded 18/5/2017)

UNESCO (1976) Recommendation on the Development of Adult Education. Available at: http://www.unesco.org/education/pdf/NAIROB_E.PDF (Downloaded: 19/5/2017)

UNESCO (1978). Declaration on Race and Racial Prejudice. Available at: http://www.unesco.org/webworld/peace_library/UNESCO/HRIGHTS/107-116.HTM (Downloaded: 19/5/2017)

UNESCO (1993) *International Conference on Education 43rd Session*. Available at: http://www.unesco.org/education/pdf/31_42.pdf (Downloaded: 20/5/2017)

UNESCO (2001). *Universal Declaration on Cultural Diversity*. Available at: http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13179&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html (Downloaded: 20/5/2017)

UNESCO. (2001) *Declaration Universelle de l' UNESCO sur la Diversite Culturelle*. Paris:UNESCO Available at: <http://www.observatoireplurilinguisme.eu/images/Fondamentaux/d%E9claration%20universelle%20de%20l'unesco%20sur%20la%20diversit%E9%20culturelle.pdf> (Downloaded: 6/5/17)

UNESCO (2005). *Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions*. Available at: http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=31038&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.htm (Downloaded: 22/5/2017)

UNESCO. (2006) *Guidelines on Intercultural Education*. Available at: <http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001478/147878e.pdf> (Downloaded: 22/5/2017)

United Nations Human Rights (1965). *International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination*. Διαθέσιμο στο: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CERD.aspx>

United Nations Human Rights. (1990) *International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families*. Available at: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CMW.aspx> (Downloaded: 15/4/2017)

Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (2017) *Taking a Reflexive approach to Gender Equality for institutional Transformation (TARGET)*. Available at: <http://www.eliamep.gr/en/descriptions/project-descriptions/%CE%B5%CF%86%CE%B1%CF%81%CE%BC%CF%8C%CE%B6%CE%BF%CE%BD%CF%84%CE%B1%CF%82-%CE%BC%CE%B9%CE%B1-%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%87%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83/>
<http://www.eliamep.gr> (Downloaded: 15/4/17)

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

<http://www.pi-schools.gr>

<http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SED11/2013>

<http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SED12/2013>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πολυπολιτισμικότητα και πολυγλωσσία στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση στο νομό Ευβοίας

Το παρόν ερωτηματολόγιο είναι μέρος της μεταπτυχιακής έρευνας που κάνω πάνω στις απόψεις των εκπαιδευτικών για την πολυγλωσσία στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Οι απαντήσεις θα πρέπει να είναι ειλικρινείς και αληθινές, οι οποίες και θα χρησιμοποιηθούν μόνο για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων για το χρόνο που θα διαθέσετε στη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου.

Δημογραφικά στοιχεία:

Άνδρας _____ Γυναίκα _____ Ηλικία: _____

Θέση: Διευθυντής

Δάσκαλος

Αναπληρωτής

Χρόνια υπηρεσίας: 1-5

6-10

11-15

16-20

Πάνω από 20

Αναφέρετε το υψηλότερο επίπεδο σπουδών σας

Πτυχίο

Μεταπτυχιακό

Διδακτορικό

Έχετε παρακολουθήσει σχολή μετεκπαίδευσης: ΝΑΙ ΟΧΙ

Έχετε παρακολουθήσει επιμόρφωση στη διαπολιτισμική εκπαίδευση;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

Πολυπολιτισμικότητα και πολυγλωσσία στην εκπαίδευση:

1. Έχετε διδάξει ή διδάσκεται σε διαπολιτισμικό περιβάλλον; Ναι / Όχι
2. Αξιολογήστε τα 3 πιο σημαντικά πλεονεκτήματα της διδασκαλίας σε μία τάξη με δίγλωσσους μαθητές, ιεραρχώντας τα από το πιο σημαντικό στο λιγότερο σημαντικό.

1. *Η διαδικασία της μάθησης είναι πιο συνεργατική*
2. *Οι μαθητές εξοικειώνονται με τη διαφορετικότητα*
3. *Περαιτέρω ανάπτυξη επικοινωνιακών δεξιοτήτων*
4. *Περαιτέρω ανάπτυξη διανοητικής ευελιξίας και αντίληψης*
5. *Ανάπτυξη αυξημένης γλωσσικής συνειδητότητας*
6. *Οι μαθητές παρουσιάζουν καλύτερες επιδόσεις*

Πιο σημαντικό Σημαντικό Λιγότερο σημαντικό

3. Αξιολογήστε τα 3 πιο σημαντικά μειονεκτήματα της διδασκαλίας σε μία τάξη με δίγλωσσους μαθητές, ιεραρχώντας τα από το πιο σημαντικό στο λιγότερο σημαντικό.

1. *Απαιτητικότερο περιβάλλον μάθησης*
2. *Απαίτηση για πολύ καλή προετοιμασία του εκπαιδευτικού*
3. *Συχνή παρανόηση των διδακτικών στόχων από τους αλλόγλωσσους μαθητές*
4. *Γνωστική ανομοιογένεια*
5. *Παρεμβολή και εναλλαγή γλωσσών κατά τη φυσική επικοινωνία*
6. *Λάθος χρήση των κοινωνικών νορμών της γλώσσας*
7. *Ψυχολογική ανεπάρκεια των δίγλωσσων μαθητών*

Πιο σημαντικό Σημαντικό Λιγότερο σημαντικό

4. Αξιολογήστε τα 3 πιο σημαντικά πλεονεκτήματα της διδασκαλίας σε μία μεικτή τάξη, ιεραρχώντας τα από το πιο σημαντικό ως το λιγότερο σημαντικό.

1. *Επίτευξη υψηλότερου επιπέδου γνωστικών στόχων*
2. *Ανάπτυξη των δυνατοτήτων της πολλαπλής νοημοσύνης*
3. *Ανάπτυξη της πολυπολιτισμικότητας και της ανεκτικότητας στο διαφορετικό*
4. *Ενίσχυση της αυτοεκτίμησης των μαθητών*
5. *Ενίσχυση της δεξιότητας της απομνημόνευσης*
6. *Ενίσχυση της θέσης ότι η διγλωσσία είναι νοητικό πλεονέκτημα*

Πιο σημαντικό Σημαντικό Λιγότερο σημαντικό

5. Αξιολογήστε τα 3 πιο σημαντικά μειονεκτήματα της διδασκαλίας σε μία μεικτή τάξη, ιεραρχώντας τα από το πιο σημαντικό ως το λιγότερο σημαντικό.

1. *Ανομοιογενές γνωστικό επίπεδο που απαιτεί περισσότερο χρόνο προετοιμασίας και ενασχόλησης*
2. *Μη κατανόηση κάποιων πρακτικών λόγω πολιτισμικών διαφορών*
3. *Πολλαπλά γλωσσικά λάθη λόγω συστηματικής παρεμβολής της πρώτης γλώσσας*
4. *Αανθασμένη ταύτιση διγλωσσίας με ευφυΐα*
5. *Παρουσία προβλημάτων ψυχοκοινωνικής προσαρμογής*
6. *Έλλειψη κινήτρων για σχολική επιτυχία*
7. *Υποτίμηση μητρικής γλώσσας*

Πιο σημαντικό Σημαντικό Λιγότερο σημαντικό

6. Στην κλίμακα από 1 έως 5, χαρακτηρίστε πόσο εύκολη ή δύσκολη είναι η διδασκαλία σε μία τάξη με πολύγλωσσους μαθητές _____

1 (πολύ εύκολη) – 5 (πολύ δύσκολη)

7. Αξιολογήστε τα 3 πιο σημαντικά επίπεδα όπου εντοπίζετε αδυναμία στους αλλόγλωσσους/δίγλωσσους μαθητές, , ιεραρχώντας τα από το πιο σημαντικό ως το λιγότερο σημαντικό.

1. *Γραπτή επικοινωνία*

2. Προφορική επικοινωνία
3. Τήρηση κανόνων εντός σχολείου
4. Μη αποδοχή και ένταξη από τους υπόλοιπους μαθητές
5. Μη αποδοχή και έλλειψη κατανόησης από τους εκπαιδευτικούς
6. Συχνή παρέμβαση μητρικής γλώσσας

Πιο σημαντικό Σημαντικό Λιγότερο σημαντικό

8. Αξιολογήστε τους 3 πιο σημαντικούς παράγοντες, οι οποίοι κάνουν εμφανή την πολιτισμική διαφοροποίηση των δίγλωσσων μαθητών, ιεραρχώντας τα από το πιο σημαντικό ως το λιγότερο σημαντικό.

1. Μη εξοικείωση με τους κοινωνικούς κανόνες της ομάδας
2. Χαμηλό γνωστικό επίπεδο της μητρικής γλώσσας των μαθητών
3. Μη ένταξη στο υπόλοιπο μαθητικό κοινωνικό σύνολο
4. Απουσία κοινωνικών δεξιοτήτων
5. Κοινωνική εσωστρέφεια

Πιο σημαντικό Σημαντικό Λιγότερο σημαντικό

9. Αξιολογήστε τους 3 πιο σημαντικούς παράγοντες που επηρεάζουν την επίδοση των δίγλωσσων μαθητών, ιεραρχώντας τους από το πιο σημαντικό στο λιγότερο σημαντικό.

1. Γνωστικές ελλείψεις
2. Αδυναμία χειρισμού της κύριας γλώσσας της ομάδας
3. Κοινωνική εσωστρέφεια
4. Απουσία οικογενειακού υποστηρικτικού περιβάλλοντος
5. Απουσία σχολικού υποστηρικτικού περιβάλλοντος
6. Χαμηλό οικονομικό-μορφωτικό επίπεδο γονέων

Πιο σημαντικό Σημαντικό Λιγότερο σημαντικό

10. Ποια είναι η άποψή σας για τις παρακάτω προτάσεις ;

Θεωρώ ότι ο κόσμος και η δική μου πραγματικότητα είναι τμήμα του δικού μου πολιτισμικού συστήματος αξιών.

Συμφωνώ πλήρως	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Διαφωνώ πλήρως
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	

Τα άτομα που ανήκουν σε μία κοινωνία είναι λογικό να αισθανθούν εχθρότητα απέναντι σε κοινότητες με διαφορετική κοινωνική ή πολιτιστική προέλευση.

Συμφωνώ πλήρως	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Διαφωνώ πλήρως
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	

Η πολυγλωσσία σε ένα εκπαιδευτικό περιβάλλον εμπεριέχει πολλαπλά οφέλη για τους μαθητές.

Συμφωνώ πλήρως	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Διαφωνώ πλήρως
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	

11. Πιστεύετε ότι πρέπει να αυξηθούν οι ώρες διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας για τους αλλόγλωσσους μαθητές;

Ναι Όχι

12. Πιστεύετε ότι είναι επαρκής η διδασκαλία των ξένων γλωσσών στο Ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα;

Ναι Όχι

13. Πιστεύετε ότι πρέπει κάποια μαθήματα να διδάσκονται και σε άλλες γλώσσες;

Μαθηματικά

Φυσική

Εικαστικά

H/Y

14. Υπάρχει επαρκής κατάρτιση από το Υπουργείο ή τον Σύμβουλο για θέματα πολυπολιτισμικότητας στη διδασκαλία;

Ναι

Όχι

ΚΟΛΟΥΤΣΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΗ

ΠΕ60